

Yesus Lia Di'ak tuur Lukas

Tan saa Lukas nakerek lia ne'e

1-3 Ama Teofilus* mak ha'u kakneter!

Tabe.

Em a wa'in nakerek kokon ti'an lia nosi Yesus mak dadi iha amikaan leet, mak nato'o Na'i Maromak mamenon hori uluk. Sia nakerek lia Yesus nia, nodi libur lia mak uluk ami dale hosi ibun baa ibun, no lia mak ami rona hosi Yesus eman sia, no lia mak ami rona hosi ema seluk mak naree nodi matan du'uk.

Ha'u kleno lotu-lotuk lia nia sia hotu-hotu, kosi huun to'o rohan. Hotu, ha'u kakotu atu kakerek kalo ta-taek. Hodi nunia, ama bele natene malorek. ⁴ Ama moos bele fiar lia mak ama rona ti'an nia, lahoos lia tolek, mais lia tebes.

Makbukar lale'an ida nasee kedan nosi Yohanis Mak Sarani Ema

⁵ Lia nosi Yesus huun nune'e: Baa oras Na'i Herodes kaer ukun iha rai Yudea, noo katuas ida naran Sakarias. Nia, na'ilulik Yahudi nosi Bei Abia klibur na'ilulik sia. Sakarias feen, naran Elisabet. Nia moos nosi na'ilulik husar-binan, tan nia, husar-binan nosi Bei Musa alin Harun.✧

* **1:1-3** Iha lia Yunani, naran Teofilus na'ak 'ema mak nadomi Na'i Maromak'. Hakerek ne'e, hakerek dala uluk mak Lukas nakerek bodik Teofilus. ✧ **1:5** 1 Lia Rai Isra'el no Rai Yahuda 24:10; Ema Isra'el Sai Nosi Mesir 7:7

⁶ Sia rua moris moon tuir Na'i Maromak harukan no ukun-badu hotu-hotu. Ema moos nakneter sia. ⁷ Sia rua otas ti'an, mais la noo oan tan Elisabet kiuk.

⁸ Baa loron ida, Sakarias no na'ilulik seluk sia nosi klibur Abia netan leet atu serwisu iha Uma Hamulak Huun iha kota Yerusalem. ⁹ Tuir siakaan adat, na'ilulik sia suut liman, atu nodi natene see mak netan leet atu tama baa Ke'an Lulik Kaliuk, nebee sunu ai morin iha Na'i Maromak oin. Baa loron nia, suut liman kona baa Sakarias. ¹⁰ Hotu, Sakarias tama baa. Baa oras nia sunu ai morin iha Ke'an nia, ema lear namulak iha lalawar. ¹¹ Teki-tekis, Maromak Niakaan makbukar lale'an ida natadu aan iha ai morin fatin sorin kwana.

¹² Naree nunia, Sakarias nata'uk tebes. ¹³ Mais makbukar lale'an nia katak na'ak, "Sakarias! Keta mata'uk! Na'i Maromak rona ti'an okaan hamulak. Okaan feen atu nahoris oa mane ida bodik o. O musti manaran oan nia ma'ak, Yohanis. ¹⁴ Oan nia atu nalo o neon boot. Ema wa'in moos neon di'ak bele-bele no o, tan oan nia. ¹⁵ Nahuu nosi inan sei ko'us, Kmalar Lulik tuun baa oan nia ti'an. Nia musti naluli nemu lanuk hotu-hotu. Baa oras boot ti'an, Na'i Maromak atu foti nia baa ema mak noo folin.✧ ¹⁶ Nia atu namaus ema Isra'el wa'in atu fila tuir Na'i Maromak, dadi baa siakaan Ulun. ¹⁷ Oan nia lisan no beran nu'u Bei Elia, mak Maromak mako'an hori uluk. Oan nia mai uluk lai, foin Na'i Maromak solok Niakaan ema mak Nia nameno kedan hori uluk. Oan nia atu nalo ina-ama sia nadomi nikar siakaan oan. Ema mak se'i kotuk baa Na'i Maromak, nia atu filas sia nebee tuir nikar Na'i Maromak. Hodi nunia, nia

✧ 1:15 Sura Renu Isra'el 6:3

nalo ema nadi'a neon atu simu Na'i Maromak eman mak Nia nameno ti'an nia."☆

¹⁸ Makbukar lale'an dale notu nunia, Sakarias nusu fila na'ak, "Nunabee lia nia bele dadi? Ha'u ko ha'ukaan feen otas ti'an! Oinsaa ha'u kbele katene ka'ak dale nia tebes?"

¹⁹ Makbukar lale'an nataa na'ak, "Nune'e! Ha'u ne'e, Gabriel, Maromak Niakaan makbukar. Nia du'uk naruka ha'u kmai katak lia di'ak ne'e baa o.☆ ²⁰ Mais, tan o la fiar baa ha'ukaan dalen, o atu metan tadak nune'e: nahuu baa oras ne'e to'o oan nia moris, okaan nanaan dadi matek. Hodi nunia, o bele matene du'uk, saa mak ha'u kdale ne'e atu dadi tebes, kona baa niakaan oras."

²¹ Oras makbukar lale'an dale no Sakarias nunia, ema lear mak namulak iha luan benar karin, tan Sakarias la sai. ²² Mais baa oras nia sai mai, nia la bele dale ona. Nia foo tadak baa sia nodi liman, foin sia natene na'ak Na'i Maromak natudu lia blaar ida baa nia iha Ke'an Lulik Kaliuk nia.

²³ Serwisu mohu, Sakarias fila uma. ²⁴⁻²⁵ La kleur, Elisabet moos ko'us. Nia namuka aan fulan lima laran nodi dale na'ak, "Tonu Na'i Maromak! Nosi ikus Na'i Maromak natudu laran di'ak baa ha'u. Kalo ha'u ketan husar-binan ti'an, ema la namoe ha'u ona."

Makbukar lale'an ida mai nasoru Maria

²⁶ Baa oras Elisabet ko'us tama fulan neen ti'an, Na'i Maromak solok Niakaan makbukar lale'an Gabriel baa leo ida naran Nasaret iha rai Galilea. ²⁷ Iha nia noo fetu nurak ida, naran Maria. Nia sasudin ti'an no mane ida, naran Yusuf. Yusuf nia, Na'i Daud husar-binan. Gabriel

☆ **1:17** Maleaki 4:5-6 ☆ **1:19** Daniel 8:16, 9:21

baa nasoru Maria, ✨ 28 hotu nia nare'is aan baa feto nurak nia nodi na'ak, "Tabe! Na'i Maromak boi bete ti'an atu nalo lia kabaas ida bodik bete. Na'i Maromak namutuk no bete."

29 Rona nola nunia, Maria benar. La natene lia nia na'ak saa. 30 Hotu makbukar nia natutan na'ak,

"Maria! Lalika mata'uk.

Tan Na'i Maromak atu natudu laran di'ak baa o.

31 La kleur, o atu ko'us.

Hotu, o atu mahoris oa mane ida.

Musti manaran Nia ma'ak, *Yesus*. †

32 Nia atu dadi ema boot.

Na'i Maromak atu temi Nia na'ak, 'Ha'ukaan Oan.'

Nia, Oa nosi Na'i Maromak Mak Aas Kaliuk.

Na'i Maromak atu foti Nia kaer ukun, nu'u Niakaan Bei Daud.

33 Nia atu kaer ukun nima-nimak baa ema Isra'el sia. ‡

Niakaan ukun atu nafati nohuun." ✨

34 Rona nola nunia, Maria nusu baa Gabriel na'ak, "Ha'u ne'e sei la katene mane dauk! Nunabee ha'u kbele ko'us?"

35 Gabriel nataa na'ak, "Nune'e bete! Maromak Kmalar Lulik atu tuun baa o. Beran nosi Maromak Mak Aas Kaliuk moos atu taka nola o. Hodi nunia, Oa mak atu moris nia, moon tebe-tebes tan Nia, Na'i Maromak Oan.

✨ **1:27** Mateus 1:18 † **1:31** Naran Yesus nia, naran lia Yunani. Manesak no naran Yesua iha lia Ibrani. Yesua na'ak 'Na'i Maromak sori ema.' Haree no Mateus 1:21. ‡ **1:33** Hakerek Moon lia Yunani na'ak, 'Nia atu ukun Yakob uman'. Ne'e na'ak, 'Nia atu ukun ema Isra'el sia'. ✨ **1:33** 2 Samuel 7:12, 13, 16; Yesaya 9:7

³⁶ Keta blaar! Bete familin ida naran Elisabet moos ko'us ti'an. Tuir ema, nia la bele nahoris ona tan otas ti'an. Mais baa oras ne'e, nia ko'us fulan neen laran ti'an, ³⁷ tan la noo lia ida mak Na'i Maromak la bele nalo!"☆

³⁸ Rona nola nunia, Maria nataa na'ak, "Di'ak. Ha'u ne'e, Na'i Maromak atan. Ha'u kadi'a aan simu Niakaan hakaran. Nebee, lia hotu-hotu ne'e dadi tuir saa mak o dale ti'an nia."

Nunia hotu, makbukar lale'an nia la'o nela Maria.

Maria baa nateke Elisabet

³⁹⁻⁴⁰ Loron hira siku ti'an, Maria la'o nela Nasaret, lai-lais baa Sakarias leon iha rai Yudea foho leten. To'o nebaa, nia tama baa Sakarias uman nodi foo tabe baa Elisabet.

⁴¹ Baa oras Elisabet rona Maria foo tabe, oa iha niakaan notak nakfodak. Elisabet moos nakonu no Maromak Kmalar Lulik. ⁴² Hotu, nia dale nodi maka'as na'ak, "Maria! Ema atu foti-nahaas okaan naran liu fetu hotu-hotu iha raiklaran ne'e! Sia moos atu foti-nahaas oa mak iha okaan notak! ⁴³ Ha'u neon boot, tan ha'ukaan Na'in inan mai nateke ha'u. ⁴⁴ Oras o tama foo tabe baa ha'u, oa iha ha'ukaan notak nakfodak kedas, tan neon di'ak. ⁴⁵ Na'i Maromak natudu laran di'ak baa o, tan o fiar ma'ak, Nia atu nala'ok Niakaan mamenon."

Maria tonu-naboot Na'i Maromak

⁴⁶ Hotu Maria foti lian na'ak,
"Ha'u kfoti-kahaas no tonu-kaboot Na'i Maromak
kodi neon no laran tomak.

⁴⁷ Ha'u neon di'ak,
tan Na'i Maromak, mak ha'ukaan Maksorin.

☆ **1:37** Lia Uluk Fohon 18:14

- 48 Nia tau matan baa ha'u, rai matan baa ha'u,
 masik ha'u ne'e, Niakaan ata mak la folin.
 Nahuu baa oras ne'e, ema hotu-hotu nafoli ha'u
 na'ak,
 feto mak sotir basuk,✧
- 49 tan Na'i Maromak nase'i lia boot bodik ha'u.
 Nia, mak Beran Kaliuk, Lulik Kaliuk.
- 50 Nia natudu dadomin baa ema hotu-hotu mak
 nakneter no lo'u baa Nia,
 nosi husar-binan ida baa husar-binan ida.
- 51 Nia nodi Niakaan beran,
 atu tokar lauk ema mak loko aan, no ema
 mak naksa'ek aan.
- 52 Nia natuun makaer ukun mak nahaas aan.
 Mais Nia nahaas ema mak naraik aan.✧
- 53 Nia nahaan ema salaen to'o bosu,
 mais te'ur nasai ema maksoin sia
 nebee sia la'o nodi liman mamuk.
- 54 Nia tulun Niakaan ema Isra'el sia,
 tan Nia nadomi sia nohuun.
- 55 Uluk Nia namate menon no itakaan bei uluk,
 mak Bei Abraham no niakaan husar-binan
 hotu-hotu.
 Baa oras ne'e, mamenon nia metin
 nafati."✧
- 56 Tonu notu nunia, Maria nein no Elisabet to'o
 fulan tolu laran. Foin nia fila baa Nasaret.

Elisabet nahoris Yohanis

- 57 Elisabet laron nahoris to'o ti'an, nia moos
 nahoris oa mane ida. 58 Hotu lia nia keke lema
 baa familin no ema leo laran sia na'ak, Na'i
 Maromak natudu ti'an laran di'ak nodi foo oa
 ida baa Elisabet. Rona nola nunia, sia hotu-hotu
 moos neon di'ak.

✧ 1:48 1 Samuel 1:11 ✧ 1:52 Ayub 5:11, 12:19 ✧ 1:55 Lia
 Uluk Fohon 17:7; 1 Samuel 2:1-10

⁵⁹ Oan nia otas loron walu ti'an, sia nalo lahan hamane aan baa nia, tuir ema Yahudi ukun-badu. Sia nakara nanaran nia Sakarias, tuir aman naran. ☆ ⁶⁰ Mais inan la no'uk na'ak, "La bele nunia! Musti hanaran nia Yohanis!"

⁶¹ Mais sia nataa na'ak, "Tan saa mili naran Yohanis? La noo ema ida iha emikaan familin mak tau naran nia!" ⁶² Hotu sia foo tadak baa Sakarias atu nodi natene nia nakara tau naran saa baa oa nia.

⁶³ Hotu Sakarias foo tadak nodi nusu fatuk hakerek. Sia foo baa, nia nakerek na'ak, "Naran Yohanis!" Naree nunia, ema nia sia hotu-hotu moos blaar karin.

⁶⁴ Baa oras nia moos, Sakarias nanaan matek nia, mamar kedas. Nia moos tonu kedan Na'i Maromak. ⁶⁵ Ema hotu-hotu iha nia, nata'uk no blaar. Lia nia keke lema nosi ibun baa ibun, to'o ema iha rai Yudea foho leten sia moos natene hotu. ⁶⁶ Ema mak rona lia nia nanoin na'ak, "Malorek tebes! Na'i Maromak beran tuun baa oan nia. Nia boot mai, nia atu dadi saa?"

Sakarias tonu-naboot Na'i Maromak

⁶⁷ Baa oras nia, Sakarias nakonu no Maromak Kmalar Lulik. Hotu nia dale na'ak,

⁶⁸ "Ha'u ktonu-kaboot ha'uukaan Na'in. Nia, mak ema Isra'el siakaan Maromak!

Nia namaan aan mai ti'an

atu sori Niakaan hutun-renu nosi moris nu'u ata.

⁶⁹ Nia foti ti'an Ema ida nosi Na'i Daud husar-binan.

Ema nia atu sori ita,

nodi Niakaan beran boot.

⁷⁰ Na'i Maromak nameno kedan lia nia hori uluk,

☆ **1:59** Ukun-badu Na'ilulik 12:3

- nodi Niakaan mako'an moon sia.
- 71 Oras ne'e, Nia loke dalam atu nabusik ita nosi funu,
no nosi ema mak laran moras baa ita.
- 72-73 Nia natudu laran di'ak baa itakaan bei uluk sia,
tan nanoin bei-beik Niakaan mamenon mak Nia namate hori uluk no Bei Abraham.
- 74 Nia nabusik ita nosi funu,
nebee ita bele lo'u baa Nia,
no la hata'uk tenik.
- 75 Nia nabusik ita
nebee ita bele moris moon no loos iha Niakaan oin nohuun.
- 76 Yohanis! O ne'e, ha'ukaan oan.
O boot mai, ema atu natene na'ak, o ne'e,
mako'an baa Maromak Mak Aas Kaliuk.
O atu baa katak ema,
nebee sia simu Na'in namaan aan mai.✠
- 77 O atu baa matudu dalam baa Niakaan eman sia,
nebee sia natene na'ak, sia bele moris no Na'i Maromak,
tan Nia kasu siakaan salan.
- 78-79 Na'i Maromak neon monu baa ita,
to'o Nia foo leet foun baa ita,
nu'u loro foun nasai kroman foun.
Bodik ita mak moris iha makukun laran,
no ita mak hata'uk mate,
kroman mai ti'an atu nala'o ita baa dalam dame."✠
- 80 Nunia hotu, Yohanis hetak kleur, hetak boot. Maromak Kmalat Lulik moos nakbiit nia. Boot ti'an, nia baa nein iha rai fuik, to'o nahuu nala'ok serwisu bodik ema Isra'el.

✠ 1:76 Maleaki 3:1 ✠ 1:78-79 Yesaya 9:2

2

Maria nahoris Yesus (Mateus 1:18-25)

¹⁻² Baa oras Kireneus dadi gubernur iha Siria, Liurai Agustus nasai ukun na'ak, "Ema hotu-hotu mak iha ukunrai Roma liman laran, ida-idak musti fila baa natama naran iha leo huun!" Oras nia, oras dala uluk bodik ukunrai Roma sura hutun-renu nunia. ³ Tan nia, ema hotu-hotu fila baa leo huun atu natama naran.

⁴⁻⁵ Baa oras nia, noo mane ida naran Yusuf. Nia nein iha leo Nasaret iha rai Galilea. Nia sasudin ti'an no feto nurak ida, naran Maria. Maria nia no'i ko'us. Tan Yusuf nia, Na'i Daud husar-binan, nia musti fila baa natama naran iha Na'i Daud niakaan kota Betlehem iha rai Yudea.

Tan lia nia, sia rua baa kota Betlehem. ⁶ To'o nebaa, Maria loron nahoris moos to'o mai. ⁷ Iha Betlehem nia, noo uma bodik ema hein heik, mais sia la netan fatik iha nia. Tan baa nia, sia tama baa natar ida laran. Iha nia Maria nahoris oa ulun, oa mane ida. Maria nafu'ut Nia nodi tais, hotu natoba baa bibi no karau haan fatik.

Na'i Maromak nato'o lia di'ak baa makbalin sia

⁸ Baa kalan nia, makbalin na'in hira daka bibi malae iha kota luan.

⁹ Teki-tekis, sia naree Maromak Niakaan makbukar lale'an ida. Hotu, Na'i Maromak kroman naksinak baa sia, to'o sia nata'uk liu. ¹⁰ Mais makbukar nia katak na'ak:

"Keta hata'uk! Rona mai! Ha'u kmai katak lia di'ak baa emi. Ema hotu-hotu mak rona lia ne'e, nanis neon di'ak.

¹¹ Lia di'ak nia nune'e:

Baa leron ne'e, feto ida nahoris Kristus iha
Betlehem, Na'i Daud niakaan kota!

Kristus nia, mak Na'i Maromak nameno
ti'an hori uluk.

Na'i Maromak solok Nia mai atu sori ema
nosi sala!

Nia ne'e, mak ema atu temi na'ak 'Ulun'!

¹² Emi bele hatene Nia nune'e: Emi atu hasoru
kau mea oan ida mak inan nafu'ut nodi
tais. Nia toba iha bibi no karau haan fatik
laran."

¹³ Teki-tekis, Maromak Niakaan makbukar
lale'an lear mai namutuk no makbukar uluk
nia. Sia tonu-naboot Na'i Maromak nodi nananu
na'ak,

¹⁴ "Ita foti-hahaas Na'i Maromak naran!

Nia mak nabesi aan kaer ukun iha lale'an
mak aas kaliuk.

Nia atu foo dame baa ema raiklaran
mak kona baa Niakaan neon!"

¹⁵ Hotu makbukar sia fila baa lale'an. Mak-
balin nia sia dale baa malu na'ak, "Hei! Mai
ita baa Betlehem atu haree oa nia lai! Tan Na'i
Maromak solok lia nia baa ita ti'an."

¹⁶ Hotu, sia lai-lais baa Betlehem. To'o nebaa,
sia netan Maria no Yusuf no kau mea oan mak
no'i toba iha bibi no karau haan fatik laran.

¹⁷ Naree oa nia, sia moos katak baa ema na'ak,
"Ohin nia, Maromak Niakaan makbukar lale'an
sia katak lia oa ne'e baa ami!" Hotu sia katak lia
nia to'o mohu.

¹⁸ Ema hotu-hotu mak rona, blaar karin.

¹⁹ Mais Maria rai lia nia sia baa neon laran, nodi
naneo atu buka lia nia sia isin. ²⁰ Makbalin
sia naree notu oa nia, sia moos fila nikar
baa siakaan bibi malae. Sia tonu-naboot Na'i
Maromak naran nodi sera dodan baa Nia, tan

saa mak sia rona no sia naree, manesak no saa mak Maromak Niakaan makbukar dale ti'an baa sia.

Sia nanaran kau mea oan nia, Yesus

²¹ Kau mea oa nia, otas loron walu ti'an, sia nalo lahan hamane aan baa Nia, tuir ema Yahudi siakaan ukun-badu. Niakaan inan no aman nanaran Nia, 'Yesus'. Naran nia mak uluk makbukar lale'an katak kedan baa oras Yesus inan sei la ko'us Nia dauk.✧

Yusuf no Maria nodi oan Yesus baa Uma Hamulak Huun

²² Ukun-badu ida nosi Bei Musa na'ak, feto mak nahoris loron haat nulu ti'an, musti nala'ok adat hamoos aan iha Uma Hamulak Huun. Hodi nunia, nia bele tama nikar baa ema Yahudi siakaan uma hamulak. Tan nunia, Yusuf no Maria baa nala'ok adat nia iha kota Yerusalem. Sia moos nodi siakaan oan Yesus baa Uma Hamulak Huun, atu latan baa Na'i Maromak.✧

²³ Hodi nunia, sia tuir Na'i Maromak ukun-badu mak na'ak, "Feto mak nahoris oa ulun mak mane, musti latan oan nia baa Na'i Maromak."✧

²⁴ Tuir Na'i Maromak ukun-badu, kalo inan no aman latan oan baa Na'i Maromak, sia musti sera lakateu inan ida no aman ida, lale, lakateu sina tulan matan rua. Yusuf no Maria moos nala'ok ukun-badu nia.✧

Katuas Simeon nasee kedan na'ak, kau mea oan Yesus nia, Kristus mak Na'i Maromak nameno ti'an

✧ **2:21** Lukas 1:31; Ukun-badu Na'ilulik 12:3 ✧ **2:22** Ukun-badu Na'ilulik 12:1-8 ✧ **2:23** Ema Isra'el Sai Nosi Mesir 13:2,12 ✧ **2:24** Ukun-badu Na'ilulik 12:6-8

25-26 Natoon baa nia, noo katuas ida naran Simeon. Nia nein iha kota Yerusalem. Nia ema moon mak beer Na'i Maromak. Kmalar Lulik katak kedan baa nia ti'an na'ak, nia atu naree uluk Kristus lai, foin nia bele mate.

27 Baa oras Yesus inan no aman nodi Nia baa Uma Hamulak Huun atu latan baa Na'i Maromak, Kmalar Lulik moos nala'o nodi Simeon baa.

28 Oras naree oan nia, katuas Simeon naka'u nola, nodi tonu-naboot Na'i Maromak na'ak:

29 "Ha'u ktonu Na'i Maromak!

Tan Nia nala'ok mamenon baa ha'u ti'an. Oras ne'e, Na'i Maromak bele nabusik ha'u, nebee ha'u kmate no-nook ona.

30 Ha'u karee ti'an Ema mak Na'i Maromak solok mai atu sori ita nosi itakaan salan!

31 Na'i Maromak nakara nodi oan ne'e atu sori ema klubun hotu-hotu.

32 Nia atu dadi hanesan kroman.

Nia atu nodi kneter bodik Na'i Maromak eman Isra'el sia.

Nia moos atu natudu Na'i Maromak dalam loos

baa ema seluk sia."☆

33 Rona nola nunia, Yusuf no Maria blaar karin tan katuas Simeon nasee nunia. 34 Hotu, Simeon nusu matak-malirin bodik sia. Nia moos katak kedan baa Maria na'ak, "Yesus inan! Ema wa'in iha Isra'el ne'e atu dudu sees oan ne'e. Mais nosi ikus, siakaan hahalok nia atu nahonu fila sia. Oan ne'e moos atu nalo ema wa'in neon boot. 35 Hodi nunia, Na'i Maromak loke hotu ema neon. Mais rona! Ina atu hetan susar todan, hanesan surik naruk sona borut okaan hirus."

☆ 2:32 Yesaya 42:6, 49:6, 52:10

Ferik Hana sera dodan baa Na'i Maromak, tan Yesus

³⁶⁻³⁷ Iha Uma Hamulak Huun nia moos, noo ferik ida naran Hana. Niakaan otas tinan walu nulu resin haat ti'an. Aman, naran Fanuel, nosi ema hunun Aser. Ferik nia foin noo la'en tinan hitu, la'en mate nela ti'an. Ferik nia moos Maromak mako'an ida mak namulak no nalirin aan loron-kalan iha Uma Hamulak Huun.

³⁸ Baa oras Simeon dale baa Yusuf no Maria, ferik nia mai kre-re'is nanono sia. Nia rona Simeon dale nunia, nia tonu-naboot Na'i Maromak. Nia moos dale kedan lia Yesus bodik ema hotu-hotu mak sei no'i nei-nein siakaan Na'in mak Na'i Maromak nameno atu solok mai sori ema Isra'el.

Yusuf no Maria nodi oan fila baa leo Nasaret

³⁹ Yusuf no Maria nala'ok mohu Bei Musa Ukun-badu sia iha kota Yerusalem ti'an, sia moos fila baa siakaan leo Nasaret iha rai Galilea.✧

⁴⁰ Hotu Yesus hetak boot, hetak biit, hetak matenek to'o natene lia wa'in. Na'i Maromak moos natudu laran di'ak baa Nia.

Yesus iha Na'i Maromak Niakaan Uma Hamulak Huun

⁴¹ Sura tinan, Yusuf no Maria baa kota Yerusalem atu tuir nadahur Paska.✧ ⁴² Dala ida, baa oras Yesus otas tinan sanulu resin rua, sia baa kota Yerusalem bele-bele atu tuir dahur nia.

⁴³⁻⁴⁴ Dahur Paska nia hotu ti'an, Yusuf no Maria fila baa Nasaret no ema lear mak fila bele-bele baa rai Galilea. Sia la natene na'ak, Yesus sei nein iha Yerusalem. Sia naneo na'ak, Nia la'o namutuk no Niakaan mamaluk sia. Mais to'o

✧ **2:39** Mateus 2:23 ✧ **2:41** Ema Isra'el Sai Nosi Mesir 12:1-27; Hanoin Hikar Dalan Moris 16:1-8

loro malirin, sia sei la naree Nia dauk. Hotu sia buka baa-mai iha siakaan familin no mamaluk sia. ⁴⁵ Mais sia la netan, sia fila nikar baa buka Nia iha Yerusalem.

⁴⁶ To'o nebaa, sia buka Nia loran tolu laran, foin netan iha Uma Hamulak Huun. Nia no'i taruka lia fuan no ema manorik ukun Yahudi sia. ⁴⁷ Ema hotu-hotu mak tuur nanono, blaar karin, tan Nia natene tebe-tebes Hakerek Moon isin. Nia moos nataa sia di'a-di'ak. ⁴⁸ Naree nola nunia, Yesus inan no aman moos blaar. Hotu inan katak na'ak, "Yesus! Tan saa O masusar ami nune'e? Ami rua O aman benar karin ti'an buka O!"

⁴⁹ Mais Yesus nataa na'ak, "Tan saa ina no ama hasusar aan buka Ha'u? Musti hatene! Ha'u koo serwisu iha Ha'ukaan Ama Uman." ⁵⁰ Mais sia la natene Niakaan hakara nia.

⁵¹ Nunia hotu, sia fila nikar bele-bele baa Nasaret. Yesus moris tuir inan no aman harukan. Niakaan ina rai lia nia sia hotu-hotu baa neon laran. ⁵² Nunia ona, Yesus hetak boot, hetak matenek. Nia moos hetak kona baa Na'i Maromak neon no ema raiklaran neon.☆

3

*Lia Yohanis Mak Sarani Ema
(Mateus 3:1-12; Markus 1:1-8; Yohanis 1:19-28)*

¹⁻² Baa oras nia, Tiberius mak liurai Roma. Nia kaer ukun tinan sanulu resin lima ti'an. Pontius Pilatus, mak gubernur rai Yudea. Herodes,

☆ **2:52** 1 Samuel 2:26; Lia Fuan Tate'an 3:4

mak gubernur rai Galilea. Herodes maun Filipus, mak gubernur rai Iturea no rai Trakonitis. Lisanas, mak gubernur rai Abilene.*

Baa oras nia moos, Hanas no Kayafas, mak na'ilulik ulun boot iha kota Yerusalem.

Natoon baa oras nia, Yohanis, Sakarias oan, nein iha fatin fuik dook nosi leo. Iha nebaa, Na'i Maromak tau lia baa nia. ³ Rona nola ti'an, Yohanis baa leo hotu-hotu mak kre'is baa mota Yordan, atu katak ema na'ak, "Emi musti katak sain no la'o hela emikaan salan sia, nebee Na'i Maromak kasu mohu hotu-hotu. Hotu, emi musti simu sarani, hanesan marak ida na'ak, emi ne'e di'a-di'ak ti'an ho Na'i Maromak."

⁴ Uluk, Maromak mako'an Yesaya nakerek nola lia nosi Yohanis nia nune'e:

"Noo ema ida iha rai fuik mak nahii na'ak:

'Hadi'a dalan atu simu Na'in namaan aan mai!

Hamoos dalan atu simu Nia.

⁵ Tunin haweer sura horun.

Taa haweer sura foho.

Haloos dalan kale'uk sia.

* **3:1-2** Noo ema ida naran *Yosefus* mak ukunrai Roma naruka nakerek lia nosi ema Isra'el sia baa oras nia. Nia moos nakerek nosi makaer ukun siakaan familin sia. Tan baa nia, ita bele hatene Herodes ne'e naran seluk mak *Herodes Antipas*. Niakaan ama, mak *Herodes Boot* (haree Mateus 2:1-22; Lukas 1:5). Filipus ne'e, Herodes Antipas maun. Filipus aman moos, Herodes Boot. Filipus inan, naran Kleopatra, nia nosi kota Yerusalem. Filipus nola Salome, mak Herodias oan. Iha Lukas 3:19 noo *Filipus* ida seluk. Nia, mak Herodes Antipas alin. Niakaan ama moos Herodes Boot, mais inan naran Mariamne. Filipus ne'e nola Herodias. Siakaan oan feto, naran Salome. Mais Filipus maun Herodes Antipas nadau nola Filipus feen (Mateus 14:3; Markus 6:17; Lukas 3:19).

Haweer dalan karutas sia.

⁶ Nebee ema rai hotu-hotu bele natene na'ak,
Na'i Maromak nakara sori ema
nosi siakaan salan.'''[✠]

⁷ Baa oras nia ema mai nosi fatin hotu-hotu, atu nusu Yohanis sarani sia. Mais nia nakanas sia na'ak, "Hoi! Tolek teen sia! Emi nu'u samea mak noo raso! Keta haneo ha'ak, emi bele hakbois hosi Na'i Maromak kastikar! Lale! Tan la kleur ona, Na'i Maromak natuun kastikar baa ema hotu-hotu mak la di'ak no Nia.[✠] ⁸ Keta haneo ha'ak, emi la hetan kastikar tan emi Bei Abraham husar-binan. Lale! Emi Bei Abraham husar-binan tebes, mais lia nia la nalo emi moon. Na'i Maromak bele nalo fatuk ne'e sia dadi baa Bei Abraham husar-binan. Ha'u katak emi. Hatudu kakaer hodi emikaan moris, nebee ema natene tebe-tebes na'ak, emi se'i kotuk ti'an la'o hela emikaan salan sia, hodi tuir hikar Na'i Maromak.[✠] ⁹ Emi musti halo lia di'ak sia. Kalo lale, Na'i Maromak natuun kastikar todan baa emi, hanesan ema nodi baliun nu'an ai huun. Nunia tebes! Ai huun la noo folin, kalo la nafua di'ak! Di'ak liu hu'an, soe baa ha'i dei.'''[✠]

¹⁰ Rona nola Yohanis dale nunia, ema nia sia nusu nia na'ak, "Kalo nunia, ami musti halo saa?"

¹¹ Nia nataa na'ak, "Kalo moo faru tahan rua, foo tahan ida baa ema faru lalek. Kalo moo haan, fa'e foo baa ema haan lalek."

¹² Ema maksisi bea sia moos mai nusu baa Yohanis, nebee nia sarani sia. Sia nusu na'ak, "Ama boot! Tulun hanorin ami atu halo saa."[✠]

✠ **3:6** Yesaya 40:3-5 ✠ **3:7** Mateus 12:34, 23:33 ✠ **3:8** Yohanis 8:33 ✠ **3:9** Mateus 7:19 ✠ **3:12** Lukas 7:29

13 Nia nataa na'ak, "Uluk, emi tolek teen. Mais oras ne'e, emi musti serwisu halo loos. Keta husu bea liu nosi ukun. Nebee hutun-renu selu bea kona besik no ukun-badu."

14 Sondadu na'i hira moos iha nia. Sia nusu baa Yohanis na'ak, "Kalo ami, nunabee? Ami musti halo saa?"

Nia nataa na'ak, "Keta todak ema niakaan osan tuir emikaan hakara. Keta duu karin ema. Oras simu kansera, musti neon boot hodi horan to'o."

15 Rona Yohanis dale nunia, ema hotu-hotu kebit malu nodi namaas baa malu na'ak, "Hoi! Keta arumak Yohanis ne'e. Kristus mak hori uluk Na'i Maromak nameno atu solok mai!"

16 Mais Yohanis katak baa sia na'ak, "Rona di'a-di'ak! Ema ida mak boot liu ha'u atu mai. Masik ha'u kdadi baa niakaan atan moos, ha'u la kfatán.† Ha'u ksarani ema kodi wee dei, mais Nia atu nalo liu tan ha'u, tan Nia atu nakonu emikaan neon no laran nodi Maromak Kmalar Lulik. Nia atu namoos emi, hanesan badaen mean namoos mean nodi ha'i, atu soe mean teen, nebee netan mean isin. 17 Nia moos hanesan ema mafaho rai laliki nasai hare abas. Nia rai hare moos baa kanaha laran, mais namotu hare abas. Nunia moos Na'i Maromak. Nia atu kastikar ema mak se'i kotuk baa Nia, nodi soe lakon sia baa ha'i laran mak laka bei-beik."

18 Hodi nunia, Yohanis foo natene lia oi-oik baa ema, nodi katak Na'i Maromak Manfatin Di'ak baa sia.

† **3:16** Hakerek Moon lia Yunani na'ak, 'atu kore niakaan kaso talin moos, ha'u la kfatán.' Lia ne'e na'ak, Yohanis na'ak nia ema ki'ik oan dei. Masik nia dadi baa Yesus atan moos, nia la fatan.

19-20 Baa oras nia moos, Yohanis nahuu dale malorek Herodes niakaan hahalok aat sia. Niakaan lia nune'e: Herodes nia, gubernur rai Galilea. Niakaan salan butuk bein ti'an. Nia moos nadau nola alin feen, naran Herodias. Mais tuir loos, alin sei moris no sei la soe malu dauk no feen Herodias. Tan Herodes hahalok aat nia sia, Yohanis de'an nia loke fore, to'o Herodes krakat, hotu kohi nola nia, soe baa bui.*

*Yohanis sarani Yesus
(Mateus 3:13-17; Markus 1:9-11)*

²¹ Uluk, oras Herodes sei la kohi Yohanis dauk, Yohanis sarani ema wa'in. Nia moos sarani Yesus. Sarani hotu, Yesus namulak. Oras nia moos, lale'an nakloke. ²² Hotu Maromak Kmalar Lulik namaan aan tuun baa Yesus. Kmalar Lulik nia ilas nu'u lakateu sina. Baa oras nia moos, noo lia maliak ida nosi lale'an na'ak:

"O ne'e, Ha'ukaan Oan mak Ha'u kakara no kadomi.

O malo Ha'u neon di'ak."*

Na'i Yesus bei uluk sia, tuir aman Yusuf husarbinan

(Mateus 1:1-17)

²³ Baa oras Yesus nahuu katak lia nosi Na'i Maromak, Niakaan otas takseer tinan tolu nulu. Ema natene Yesus nia, Yusuf oan. Yusuf bein uluk sia mak ne'e:

Yusuf aman, Eli.

²⁴ Eli aman, Matat.

Matat aman, Lewi.

Lewi aman, Melki.

* **3:19-20** Mateus 14:3-4; Markus 6:17-18 * **3:22** Lia Uluk Fohon 22:2; Kananuk Sia 2:7; Yesaya 42:1; Mateus 3:17; Markus 1:11; Lukas 9:35

Melki aman, Yanai.
Yanai aman, Yusuf.
²⁵ Yusuf aman, Matatias.
Matatias aman, Amos.
Amos aman, Nahum.
Nahum aman, Hesli.
Hesli aman, Nagai.
²⁶ Nagai aman, Maat.
Maat aman, Matatias.
Matatias aman, Semein.
Semein aman, Yosek.
Yosek aman, Yoda.
²⁷ Yoda aman, Yohanan.
Yohanan aman, Resa.
Resa aman, Serubabel.
Serubabel aman, Sealtiel.
Sealtiel aman, Neri.
²⁸ Neri aman, Melki.
Melki aman, Adi.
Adi aman, Kosam.
Kosam aman, Elmadam.
Elmadam aman, Er.
²⁹ Er aman, Yosua.
Yosua aman, Elieser.
Elieser aman, Yorim.
Yorim aman, Matat.
Matat aman, Lewi.
³⁰ Lewi aman, Simeon.
Simeon aman, Yahuda.
Yahuda aman, Yusuf.
Yusuf aman, Yonam.
Yonam aman, Elyakim.
³¹ Elyakim aman, Melea.
Melea aman, Mena.
Mena aman, Matata.

Matata aman, Natan.
Natan aman, Daud.
³² Daud aman, Isai.
Isai aman, Obed.
Obed aman, Boas.
Boas aman, Salmon.
Salmon aman, Nahason.
³³ Nahason aman, Aminadab.
Aminadab aman, Admin.
Admin aman, Arni.
Arni aman, Hesron.
Hesron aman, Peres.
Peres aman, Yahuda.
³⁴ Yahuda aman, Yakob.
Yakob aman, Isak.
Isak aman, Abraham.
Abraham aman, Tera.
Tera aman, Nahor.
³⁵ Nahor aman, Seruk.
Seruk aman, Rehu.
Rehu aman, Pelek.
Pelek aman, Eber.
Eber aman, Sela.
³⁶ Sela aman, Kenan.
Kenan aman, Arpaksad.
Arpaksad aman, Sem.
Sem aman, Noh.
Noh aman, Lamek.
³⁷ Lamek aman, Metusalak.
Metusalak aman, Henok.
Henok aman, Yared.
Yared aman, Mahalalel.
Mahalalel aman, Kenan.
³⁸ Kenan aman, Enos.
Enos aman, Set.

Set aman, Adam.
Adam nia, Na'i Maromak mak nase'i.

4

Diabu ulun sokur Yesus (Mateus 4:1-11; Markus 1:12-13)

¹ Yesus simu sarani ti'an, Nia la'o nela mota Yordan. Maromak Kmalar Lulik namutuk no Nia, no nala'o Nia baa fatin fuik ida. ² Yesus nein iha fatin nia to'o loron haat nulu. Nia la naa sa-saa, to'o salaen mate. Hotu diabu ulun mai sokur kokon Nia.

³ Nia dale baa Yesus na'ak, "Kalo O Na'i Maromak Oan tebes, O moo beran. Dadi maruka fatuk ne'e sia dadi tubi, nebee O maa to'o bosu."

⁴ Mais Yesus nataa na'ak, "Lale! Hakerek Moon na'ak,

'Ema raiklaran moris lahoos nosi haan dei!'"[☆]

⁵⁻⁶ Nunia hotu, diabu ulun nala'o Yesus baa fatin aas ida. Nia natudu kabaas nosi ukunrai hotu-hotu iha raiklaran. Nia namaus Yesus na'ak, "Ukunrai beran no kabaas hotu-hotu ne'e sia, ha'ukaan. Ha'u koo beran atu kfoo baa see dei mak kakara. ⁷ Ha'u kbele foo baa O, surak O lo'u-sudur baa ha'u. Nia dei!"

⁸ Mais Yesus nataa na'ak, "Lale! Hakerek Moon na'ak,

'Ita musti lo'u no sudur baa Na'i Maromak dei.

Nia, mak ita musti haliku.'"[☆]

⁹ Nunia hotu, diabu ulun nala'o Yesus baa kota Yerusalem. Hotu nia nodi Yesus sa'e baa fatin mak aas kaliuk iha Uma Hamulak Huun. Hotu nia katak na'ak, "Kalo O Na'i Maromak Oan

[☆] **4:4** Hanoin Hikar Dalan Moris 8:3; Mateus 4:4 [☆] **4:8** Hanoin Hikar Dalan Moris 6:13

tebes, soe aan tuun ona! ¹⁰ Tan Hakerek Moon na'ak,

'Na'i Maromak atu naruka Niakaan makbukar lale'an sia,

nebee sia daka nola O.

¹¹ Sia mai tane nola O,

nebee Okaan ain la roos aan baa fatuk.'''[☆]

¹² Mais Yesus nataa na'ak, "Keta kli-li'is mo ha'u. Tan Hakerek Moon na'ak,

'Keta sokur Maromak!''''[☆]

¹³ Hodi nunia, diabu ulun koko Yesus nodi dalan oi-oik, mais la bele sokur nola. Hotu, nia nakiduk nela Yesus atu nein leet seluk.

Yesus baa Galilea atu nahuu katak lia Na'i Maromak

(Mateus 4:12-17; Markus 1:14-15)

¹⁴ Nunia hotu, Kmalar Lulik nala'ok Yesus fila nikar baa rai Galilea. La kleur, ema rai nia tomak natene ti'an Niakaan naran. ¹⁵ Nia nanorin iha ema Yahudi siakaan uma hamulak sia. Ema hotu-hotu mose na'ak, "Yesus nia, maka'as tebes!"

Ema iha Yesus leon du'uk la simu Nia

(Mateus 13:53-58; Markus 6:1-6)

¹⁶ Dala ida, Yesus mai Niakaan leo Nasaret du'uk. Natoon baa ema Yahudi siakaan loron hamulak, Yesus tama uma hamulak hanesan Nia nalo sura loron hamulak. Iha uma hamulak nia laran, Nia nariik atu leno Hakerek Moon. ¹⁷ Sia lolo foo Bei Yesaya niakaan hakerek. Nia loke, hotu leno na'ak:

¹⁸ "Na'i Maromak Kmalar Lulik natuun beran baa Ha'u.

Nia boi Ha'u

[☆] **4:11** Kananuk Sia 91:11-12 [☆] **4:12** Hanoin Hikar Dalan Moris 6:16

atu katak Manfatin Di'ak baa ema susar.

Nia solok Ha'u

atu katak ka'ak,

ema bui, atu sai;

ema delek, atu naree;

ema mak oin kraik, atu foti ulun.

¹⁹ Tan oras ne'e, Na'i Maromak oras to'o ti'an
atu sori Niakaan ema."✧

²⁰ Leno notu, Yesus lulun nikar hakerek nia,
hotu foo baa uma hamulak ulun. Hotu Nia
tuur. Ema hotu-hotu iha nia nobun Nia bei-beik.

²¹ Hotu Nia katak baa sia na'ak, "Lia mak emi
rona ohin nia, oras ne'e dadi ti'an!"

²² Rona nola nunia, ema nia sia mose Yesus
na'ak, "Adeei! Saa mak Nia dale ohin nia, kabaas
liu! Mais Nia ne'e, Yusuf oan! Tan saa bele
nune'e?"

²³ Yesus nataa na'ak, "Noo lia hatetek na'ak,
'Hoi, makdook! Malo okaan isin lolon di'ak uluk
lai, foin madi'ak ema seluk.' Nanis emi hatene
ti'an lia hatetek nia. Emi balu hakara hodi lia nia
ta'e fila Ha'u, hodi husu Ha'u ha'ak, 'Tan saa O la
mase'i tadak blaar bodik ami iha ne'e, hanesan
uluk O mase'i iha kota Kapernaum?' ²⁴ Rona,
tan Ha'ukaan dalen ne'e, tebes no loos! Ema la
nakara simu Maromak mako'an iha siakaan leo
du'uk.✧ ²⁵⁻²⁶ Hola lia hatetek ida hosi Maromak
mako'an uluk Elia. Baa dala ida, udan la tau
rai tinan tolu no balun. Baa oras nia, feto
faluk wa'in iha Isra'el. Masik nunia moos, Na'i
Maromak la solok Elia baa tulun sia hotu iha
Isra'el. Nia solok Elia baa feto faluk mesak ida
iha leo Sarfat kre'is kota Sidon. Tuir loos, ferik

✧ **4:19** Yesaya 61:1-2 ✧ **4:24** Markus 6:4; Yohanis 4:44

nia lahoos ema Yahudi, mais tan nia fiar baa Na'i Maromak.✧

²⁷ Hola lia hatetek seluk hosi Maromak mako'an Elisa. Baa oras nia, ema Yahudi wa'in moras funi mea iha Isra'el. Mais Na'i Maromak la nadi'ak nola sia. Na'i Maromak naruka Elisa nadi'ak nola ema moras funi mea mesak ida dei. Ema nia, naran Naaman. Tuir loos, nia ema Siria, lahoos ema Yahudi, mais tan nia fiar baa Na'i Maromak."✧

²⁸ Rona Yesus dale nunia, sia hotu-hotu krakat.

²⁹ Sia nariik bele-bele, nabu'a sai Nia nosi uma hamulak nia. Sia dada nodi Nia baa leo di'in, atu soe baa horun laran. ³⁰ Mais Nia sai luku tuir ema lear nia leet. Hotu Nia la'o nela sia.

*Yesus te'ur sai diabu nosi ema ida
(Markus 1:21-28)*

³¹ Nunia hotu, Yesus tuun baa kota Kapernaum iha debu boot Galilea tehen. Sura loron hamulak, Nia nanorin ema iha uma hamulak Yahudi.

³² Ema mak nanono Nia dale, blaar karin tan Nia natene tebes hanorin nia isin.✧

³³ Dala ida, oras Yesus nanorin iha uma hamulak, noo ema ida mak diabu tekar. Nia nakrake maka'as na'ak, ³⁴ "Hoi Yesus, ema Nasaret! O moo lia saa mo ami! O mai atu madodok ami ka? Ami hatene O. O ne'e, Ema Moon mak uluk Na'i Maromak nameno atu solok mai."

³⁵ Mais Yesus nakanas nia na'ak, "Takaibun! Sai mela ema nia!" Teki-tekis diabu nia foti ema nia nitak baa rai iha ema sia leet. Nitak notu, diabu moos sai nela nodi la nahoras tenik nia.

³⁶ Ema hotu-hotu blaar. Sia dale na'ak, "Ita blaar tebes! Ema ne'e dalen, noo beran maka'as!

✧ **4:25-26** 1 Na'i Isra'el Sia 17:1,8-16 ✧ **4:27** 2 Na'i Isra'el Sia 5:1-14 ✧ **4:32** Mateus 7:28-29

To'o diabu sia moos tuir Niakaan haruka nodi sai nela ema!" ³⁷ Hotu ema nia sia la'o nasirin rai nia, katak lia nosi Yesus baa ema hotu-hotu.

Yesus nadi'ak nola Simon banin feto no ema wa'in

(Mateus 8:14-17; Markus 1:29-34)

³⁸ Yesus sai nosi uma hamulak nia ti'an, Nia baa ema ida uman. Ema nia naran, Simon.* Simon banin feto moras kiki. Sia nusu baa Yesus na'ak, "Ama! Tulun madi'ak mola ferik nia lai!"

³⁹ Rona nola nunia, Yesus baa nariik kre'is ferik nia toba fatin. Hotu Nia te'ur sai moras kiki nia nosi nia. Oras nia moos, moras kiki nia lakon kedas. Ferik nia moos nadeer kedan, baa nadi'a haan bodik sia.

⁴⁰ Kre'is loro monu ona, ema loi nodi siakaan ema mak moras oi-oik baa Yesus. Nia rai liman baa, nadi'ak nola sia hotu-hotu. ⁴¹ Ema mak moras nia sia, na'in hira diabu tekak. Yesus moos nesi diabu sia sai nela ema nia sia. Sia sai nodi nakrake na'ak, "O ne'e, Na'i Maromak Oan!" Tebes. Diabu nia sia natene na'ak, Yesus nia, Kristus, mak uluk Na'i Maromak nameno atu solok mai. Tan baa nia, Yesus nakahik diabu sia nebee keta dale lia fuan ida moos nosi Nia.

Yesus baa katak Manfatin Di'ak iha uma hamulak sia

(Markus 1:35-39)

⁴² Baa awan kre'is rai naroma, Yesus nadeer atu baa fatin mamuk ida iha kota luan. La kleur, ema buka Nia nasiri fatin hotu-hotu. Sia nasoru ti'an, sia namaus Nia na'ak, "Ama, mein mo ami dei! Lalika baa fatin seluk sia!"

* **4:38** Simon nia, Petrus naran ida seluk.

⁴³ Mais Yesus nataa na'ak, "La bele! Ha'u kmusti baa leo seluk sia atu katak Manfatin Di'ak nosi Na'i Maromak ukunrai. Tan Nia solok Ha'u kmai atu kala'ok serwisu nia."

⁴⁴ Hotu Yesus nosi leo ida baa leo ida iha rai Yudea, nodi nanorin iha uma hamulak sia.

5

*Em a tiha nola na'an tasi lear
(Mateus 4:18-22; Markus 1:16-20)*

¹ Dala ida, Yesus nanorin ema iha debu boot Galilea tehen.* Ema wa'in mai atu rona Maromak Manfatin, to'o seti malu satan nola Yesus. ² Kre'is baa nia, ema mak tuun tasi sia namoos daitiha iha rai maran. Yesus naree bero mamuk rua nakrai aan iha nia. ³ Bero ida, Simon beron. Yesus sa'e baa Simon beron, hotu naruka dudu soruk oda baa. Hotu Yesus tuur nodi nanorin ema wa'in nia sia.✧

⁴ Yesus nanorin notu, Nia dale baa Simon na'ak, "Simon! Fofer soruk tenik le'an baa, hotu soe daitiha. Emi nanis hetan na'an tasi lear."

⁵ Mais Simon nataa na'ak, "Ama! Ami harui aan kalan tomak ida ti'an, mais lolon ida moos, la hetan! Mais tan Ama naruka, ami hatuun kokon."✧ ⁶ Hotu sia baa natuun daitiha. Oras dada sa'e, daitiha nia nakonu no na'an tasi, to'o daitiha atu naklees ona.✧ ⁷ Naree nunia, Simon nahii bolu niakaan mamaluk sia nosi bero ida seluk, nebee mai tulun. Hotu sia ra'ut natama na'an tasi baa bero rua nia to'o nakonu kre'is mout. ⁸⁻¹⁰ Nosi Simon mamaluk

* **5:1** Hakerek Moon lia Yunani na'ak, 'iha debu boot Genesaret tehen'. Debu boot Genesaret naran seluk, mak debu boot Galilea.

✧ **5:3** Mateus 13:1-2; Markus 3:9-10, 4:1 ✧ **5:5** Yohanis 21:3

✧ **5:6** Yohanis 21:6

sia, noo Sebadeus oan rua, naran Yakobus no Yohanis. Sia moos blaar tan netan na'an tasi lear nia. Naree na'an tasi lear nia, Simon† sudur kedas baa Yesus oin, nodi na'ak, “Ha'u ne'e, ema maksalan. Di'ak liu, Ama keta kre'is ha'u.”

Mais Yesus nataa na'ak, “Simon. Keta neon ki'ik, tan Ha'u kakara karuka emi. Emi serwisu loron-loron buka na'an tasi. Mais oras ne'e, Ha'u atu kanorin emi buka ema, nebee sia tuir Ha'u.”

¹¹ Nunia hotu, sia dada nasa'e kedan bero baa rai maran. Hotu sia la'o nela hotu-hotu, baa tuir Yesus.

Yesus nadi'ak nola ema ida mak moras funi mea

(Mateus 8:1-4; Markus 1:40-45)

¹² Iha leo ida, Yesus nasoru ema ida mak moras funi mea lema isin lolon tomak. Ema nia naree Yesus, nia nakni'a sudur nodi dale na'ak, “Ama! Tulun ha'u lai! Ha'u katene Ama bele nalakon ha'ukaan moras ne'e, nebee ema keta nakribi ha'u ona. Surak Ama nakara.”

¹³ Yesus lolo liman baa, koko ema nia nodi katak na'ak, “Ha'u kakara! Di'ak ona!” Yesus dale notu nunia, moras funi mea nia lakon mohu kedas. ¹⁴ Hotu Yesus katak na'ak, “Manoin di'a-di'ak! O di'ak ti'an, mais la bele katak baa ema! O musti tuir uluk Bei Musa ukun-badu lai. Baa matudu isin lolon baa na'ilulik, nebee nia leno okaan isin atu natene okaan moras lakon tebes ti'an ka, sei. Hotu, o musti matama osan baa na'ilulik atu nalo baa sera, nebee ema hotu-hotu bele natene na'ak, o di'ak tebes ti'an.”✧

† **5:8-10** Hakerek Moon lia Yunani na'ak 'Simon Petrus'. Naran Simon, no naran Petrus, no naran Simon Petrus, hotu-hotu ema ida naran. ✧ **5:14** Ukun-badu Na'ilulik 14:1-32

¹⁵ Masik Yesus nakahik nunia moos, lia nosi Yesus beran nia keke lema nosi ibun baa ibun. Tan baa nia, ema lolok mai bei-beik atu nanono Niakaan hanorin. Nia moos nadi'ak nola ema lear nosi moras oi-oik. ¹⁶ Hotu Nia nakiduk nela ema lear, atu baa namulak iha fatin mamuk.

*Yesus nadi'ak nola ema ai kma'as ida
(Mateus 9:1-8; Markus 2:1-12)*

¹⁷ Dala ida, Yesus nanorin ema iha uma ida. Baa oras nia, ema na'in hira mai nanono Nia. Sia, ema nosi partee Farisi no ema manorik ukun Yahudi. Sia mai nosi leo sia iha rai Galilea, nosi rai Yudea, no nosi kota Yerusalem. Oras nia, Na'i Maromak latan beran baa Yesus atu nadi'ak nola ema moras sia. ¹⁸⁻¹⁹ Tan baa nia, ema na'in hira natiu ema ai kma'as ida baa tane lolo, nodi mai Yesus. Sia narui aan atu tama uma nia, mais uma nia naksetik basuk no ema ti'an, to'o la bele tama. Tan baa nia, sia nodi ema kma'as nia sa'e baa uma leten. Sia sobu nakuak uma leten, hotu natuun tane lolo nia baa Yesus oin iha ema lear leet. ²⁰ Naree nunia, Yesus natene sia fiar Nia bele nalo siakaan maluk nia di'ak. Nia dale baa ema kma'as nia na'ak, "Maluk! Ha'u kasu mohu okaan salan sia ti'an."

²¹ Rona Yesus dale nunia, ema Farisi no ema manorik ukun nia sia naneo na'ak, "Hoi! Maromak mesan mak noo beran kasu ema salan. Nia ne'e see, to'o nalo aan nu'u Na'i Maromak! Ne'e nahaat Maromak ti'an!"

²² Mais Yesus natene siakaan neon. Nia dale na'ak, "Tan saa emi haneo ha'ak, Ha'u kahaat Maromak? ²³⁻²⁴ Ha'u ne'e, Ema Raiklaran Isin. Ha'u koo beran kasu ema salan. Kalo Ha'u katak baa ema kma'as ne'e ka'ak, 'Ha'u kasu mohu okaan salan sia ti'an,' emi la haree kakaer. Mais

kalo Ha'u katak ka'ak, 'Madeer! Foti tane lolo, fila ona,' hotu ema kma'as ne'e nadeer kedan, foin emi haree kakaer."

Yesus dale notu nunia, Nia fila baa ema kma'as nia nodi na'ak, "Mariik! Foti tane lolo, fila ona!"

²⁵ Oras nia moos, ema kma'as nia nariik kedas iha ema lear oin, hotu foti tane lolo, fila nodi tonu Na'i Maromak. ²⁶ Naree nunia, ema hotu-hotu nata'uk no blaar. Sia moos foti-nahaas Na'i Maromak naran na'ak, "Na'i Maromak maka'as! Ohin loron, ita haree du'uk lia kasalak basuk!"

*Yesus bolu Lewi tuir Nia
(Mateus 9:9-13; Markus 2:13-17)*

²⁷ La kleur, Yesus sai nosi uma nia. Hotu Nia naree ema maksisi bea ida tuur iha niakaan serwisu fatik. Ema nia, naran Lewi.‡ Yesus tene ema nia na'ak, "Mai tuir Ha'u!" ²⁸ Rona nola nunia, Lewi nariik kedas, la'o nela hotu-hotu, baa tuir Yesus.

²⁹ Nunia hotu, Lewi nalo dahur boot. Nia namata Yesus no mamaluk maksisi bea no bainaka seluk sia. ³⁰ Mais ema partee Farisi na'in hira no ema manorik ukun Yahudi sia nakmuuk Yesus eman maktuir sia na'ak, "Tan saa emi haa hamutuk ho ema la noo folin? Tan saa emi kahur ho ema maksisi bea no ema lisan aat sia? Ema di'ak la bele kahur no ema oin nunia sia!"[☆]

³¹ Mais Yesus katak baa sia na'ak, "Ema moras, buka makdook. Ema isin di'ak, la buka makdook.

³² Ha'u kmai atu kaliku ema maksalan, lahoos atu kaliku ema mak filak aan ema loos."

Ema manorik sia naresi no Yesus nosi lia halirin aan

(Mateus 9:14-17; Markus 2:18-22)

‡ 5:27 Lewi naran seluk; Mateus. ☆ 5:30 Lukas 15:1-2

³³ Nunia hotu, ema partee Farisi no ema manorik ukun Yahudi sia nakmuuk Yesus na'ak, "Nune'e, Ama! Yohanis eman maktuir sia nalirin aan no namulak nohuun. Ema Farisi sia moos nunia. Mais tan saa Ama eman sia naa-nemu nohuun? La natene nalirin aan ka?"

³⁴ Mais Yesus nataa na'ak, "Kalo halo dahur hola malu, emi haruka bainaka nalirin aan ka? Lale! Nanis emi haruka naa to'o bosu. Kalo mane foun sei iha nia, musti haa bele-bele.

³⁵ Mais nosi ikus, kalo ema koho nola mane foun nodi baa ti'an, foin bainaka sia noran susar to'o nalirin aan."

³⁶ Hotu Yesus foo lia hatetek ida tenik na'ak, "Kalo faru naksira, ita la tabar hodi tais foun. Tan kalo fasi, tais tatabar foun atu nakru'u, nalo faru tuan hetak naksira. ³⁷⁻³⁸ Nunia moos, ita la fui tua foun baa knaban la'ok. Tan knaban nia be'o, tua moos nanii mohu. Tan baa nia, musti fui tua foun baa knaban foun. § [Hodi nunia, Yesus nanorin sia na'ak, Niakaan hanorin foun, keta kahur no ema Farisi siakaan hanorin tuan.]

³⁹ Mais ema mak nemu ti'an anggor ween tuan, sia la no'uk nemu anggor ween foun. Tan naneo na'ak, 'Anggor ween tuan mak midar kaliuk!'"

6

Ema nasee Yesus nosi lia lora hanawa serwisu

(Mateus 12:1-8; Markus 2:23-28)

¹ Dala ida, natoon ema Yahudi lora hanawa serwisu, Yesus no maktuir sia la'o tuir to'os ida.

§ **5:37-38** Hakerek Moon lia Yunani na'ak, keta fui anggor ween foun baa kakaluk kulit tuan, nebee keta to'o be'o no naklees karin.

Tan salaen basuk, maktuir sia ku'u nola hare gandum, nodi naa la-la'ok. ² Iha nia noo ema nosi partee Farisi na'in hira. Sia mak kaer metin siakaan adat Yahudi. Oras sia naree maktuir sia ku'u hare gandum, sia nasee Yesus na'ak, "Tan saa okaan maktuir sia nakur itakaan ukun-badu? Maree! Sia ku'u ti'an. Ne'e na'ak, sia serwisu baa loron hanawa serwisu! La bele nunia!"[✧]

³⁻⁴ Mais Yesus nataa na'ak, "Nu'unabee? Emi la hanoin Bei Daud lian uluk nia ka? Oras nia, Bei Daud no niakaan ema sia salaen. Sia tama baa Batane Hamulak, nola tubi mak na'ilulik sia sera ti'an baa Na'i Maromak. Hotu sia naa. Tuir loos, na'ilulik sia mesan mak bele naa tubi nia. Ema seluk la bele. Mais oras Bei Daud sia naa, la noo ema ida nasalak sia. Emi la leno Na'i Maromak Hakerek Moon ka?"[✧]

⁵ Rona mai! Ha'u ne'e, Ema Raiklaran Isin. Ha'u mak koo beran atu karuka saa mak ema raiklaran bele nalo baa loron hanawa serwisu."

*Emu liman matek
(Mateus 12:9-14; Markus 3:1-6)*

⁶ Baa loron hanawa serwisu seluk, Yesus baa nanorin iha uma hamulak. Iha nia, noo mane ida mak liman sorin matek. ⁷ Iha nia moos noo ema manorik ukun Yahudi no ema partee Farisi na'in hira. Sia mai buka leet atu nahonu Yesus. Sia nein keta arumak Yesus nadi'ak nola ema liman matek nia natoon baa loron hanawa serwisu. Hodi nunia, sia bele tula sala baa Nia iha ema oin. ⁸ Mais Yesus natene siakaan neon aat. Tan lia nia, Nia bolu liman matek nia na'ak, "Mau! Mai klaran ne'e!" Liman matek nia moos baa kedas. ⁹ Hotu Yesus nusu baa ema hotu-hotu iha

✧ **6:2** Hanoin Hikar Dalam Moris 23:25 ✧ **6:3-4** 1 Samuel 21:1-6; Ukun-badu Na'ilulik 24:9

nia na'ak, "Ha'u kusu kokon emi. Tuir itakaan ukun-badu, ita bele halo saa baa lora hanawa serwisu? Ita halo di'ak ka, halo aat? Ita sori ema ka, ita ho'o ema?" ¹⁰ Hotu Yesus titu satan leur sia nodi katak baa liman matek na'ak, "Lolo o liman mai!" Nia lolo baa, liman di'ak kedas.

¹¹ Naree nunia, ema mak funu Yesus krakat. Hotu sia buka dalan aat na'ak, "Ita buka seluk leet atu hahonu Nia!"

*Yesus boi ema maktuir na'in sanulu resin rua
(Mateus 10:1-4; Markus 3:13-19)*

¹² La kleur, Yesus baa foho ida atu namulak. Nia namulak iha nebaa kalan ida tomak. ¹³ Baa awan seisawan, Nia bolu ema mak tuir Nia hotu-hotu. Hotu, Nia boi nola ema na'in sanulu resin rua, nalo baa klosan. Klosan nia sia, naran mak ne'e:

¹⁴ Simon (Yesus bolu nia 'Petrus'),
Andreas (Simon alin),
Yakobus,
Yohanis (Yakobus alin),
Filipus,
Bartolomeus,

¹⁵ Mateus,
Tomas,
Yakobus (Alfeus oan),
Simon (ema maktuir partee politik Selot),*

¹⁶ Yudas (Yakobus oan), no
Yudas Iskariot (mak atu fa'an lakon Yesus).

*Yesus nadi'ak nola ema wa'in
(Mateus 4:23-25)*

* **6:15** Partee Selot ne'e, buka dalan atu sai nosi ukunrai Roma. Sia moos nanaran partee ne'e na'ak 'Patriot'.

17 Nunia hotu, Yesus no Niakaan maktuir sia tuun nosi foho, baa rai fehan ida. Ema wa'in naklibur iha nia ti'an. Sia mai nosi rai Yudea, nosi kota Yerusalem, nosi kota Tirus no kota Sidon mak iha tasi tehen. 18 Sia mai rona Yesus no nusu Nia nebee nadi'ak nola ema moras sia. Hotu, Nia nadi'ak nola sia. Nia moos nadi'ak nola ema diabu tekar, nodi te'ur nasai diabu nosi ema nia sia. 19 Ema hotu-hotu nakara koko Nia, tan kalo koko kona Nia, Niakaan beran sai nadi'ak nola sia.

*Yesus nanorin lia nosi ema mak netan sotir no ema mak netan dinu
(Mateus 5:1-12)*

20 Hotu Yesus se'i oin baa Niakaan maktuir sia, nodi nanorin na'ak:

"Ema mukit sia!

Emi hetan sotir,

tan Na'i Maromak du'uk mak emikaan

Na'in!

21 Ema salaen sia!

Emi hetan sotir,

tan Na'i Maromak atu naliku emi to'o

bosu.

Ema mak tanis no neon susar sia!

Emi hetan sotir,

tan emi atu hanasa no neon di'ak.

22-23 Ema mak kona susar tan tuir Ha'u, Ema Raiklaran Isin ne'e!

Emi hetan sotir,

tan Na'i Maromak atu selu baa emi iha

lale'an.

Masik ema hirus emi,

nahaat emikaan naran,

sama emi,

nabu'a sai emi hanesan ema aat,

emi hetan sotir,

- tan Na'i Maromak la nalu'a emi iha lale'an.✧
 Kalo ema nasusar emi nunia, neon boot baa dei! Lalika blaar, tan ema mak nasusar emi baa oras ne'e, uluk siakaan bei uluk du'uk mak nasusar Maromak mako'an sia.
 Kalo emi hetan susar nunia,
 halo neon boot baa dei,
 tan Na'i Maromak atu selu wa'in boot baa emi iha lale'an!✧
- 24 Mais ema maksoin sia!
 Emi hetan dinu,
 tan emikaan moris furak, to'o ne'e ona!
- 25 Ema makbosu sia!
 Emi hetan dinu,
 tan rai salaen boot sa'e kona emi.
 Ema mak nanasa sia!
 Emi hetan dinu,
 tan emi kona susar to'o tanis hade'un aan.
- 26 Ema mak buka ema mose sia!
 Emi hetan dinu,
 tan uluk emikaan bei uluk sia,
 mose mako'an bosok teen sia!"

Yesus nanorin na'ak, ita musti hadomi ema (Mateus 5:38-48, 7:12)

- 27 Hotu Yesus natutan liu na'ak, "Rona mai! Ita musti hadomi funu no halo di'ak baa ema mak hirus ita. 28 Ita musti hamulak husu Na'i Maromak nalo di'ak bodik ema mak tolak nahaat ita. 29 Kalo ema basa itakaan hasan sorin, foo tenik sorin baa. Kalo ema nadau nola itakaan faru klobor, foo tenik faru baa. 30 Kalo ema nusu buat ida, foo baa. Kalo ema foti nodi buat ida, habusik nola baa. Keta baa husu hikar. 31 Ita

✧ 6:22-23 1 Petrus 4:14 ✧ 6:22-23 2 Lia Rai Isra'el no Rai Yahuda 36:16; Kristus Klosan Lian 7:52

musti halo baa ema seluk, nu'u ita hakara ema nalo baa ita.☆

³² Ita hadomi itakaan ema du'uk. Kona. Mais ita hetan saa? Tan ema aat sia moos nadomi siakaan ema du'uk. ³³ Kalo ita halo di'ak baa ema mak nalo di'ak baa ita, ita hetan saa? Tan ema aat sia moos nalo di'ak baa malu. ³⁴ Kalo ita foo tusan osan baa ema mak bele selu nikar, ita hetan saa? Tan ema aat sia moos foo tusan, surak awan-wainrua sia simu nikar tomak.

³⁵ Lia nune'e: Hadomi funu! Halo di'ak baa sia. Saa mak sia buka, foo baa. Lalika haneo, sia atu foo nikar ka, lale. Hodi nunia, Na'i Maromak selu baa ita. Ita moos dadi oan baa Maromak Mak Aas Kaliuk, tan ita moris hanesan itakaan Ama. Nia nalo di'ak baa ema aat sia. Nia moos nalo di'ak baa ema mak la natene dodan sia. ³⁶ Tan lia nia, ita musti hadomi ema, hanesan itakaan Ama iha lale'an nadomi ita."

Yesus nanorin na'ak, ita keta hasalak ema (Mateus 7:1-5)

³⁷ Hotu Yesus nanorin natutan na'ak, "Keta sukat ema, nebee ema keta sukat fila emi. Keta hasalak ema, tan sia atu nasalak nikar emi. Halu'a lakon ema salan, nebee sia nalu'a lakon emikaan salan. ³⁸ Kalo foo baa ema saa mak sia buka, emi simu hikar nakonu babu'un. Hanesan ema namamu fore baa fatik sasukat, hotu doko, tonan tuun, nahisi tenik to'o nakduar sai. Mak emi atu simu, oin nunia. Kalo emi foo oan ida, emi simu fila oan ida. Kalo emi foo wa'in, emi simu fila wa'in."

³⁹ Hotu Yesus nanorin nodi lia hatetek na'ak, "Ema delek la bele nadaek ema delek. Tan sia rua monu baa kuak bele-bele!☆ ⁴⁰ Lawarik sakola

la bele liu nosi niakaan manorik. Mais kalo nia tuir hanorin di'a-di'ak, nia bele dadi manesak no niakaan manorik nia.✠

⁴¹ Emi hakara hatadan ema salan ki'ik. Mais emikaan salan boot, emi halo aan, la noo sala. Hahalok nia nu'u emi haliku ahukresan lotun ida iha ema matan. Mais emi la horan noo ai rohan boot neli emikaan matan. ⁴² Nu'unabee emi haksakar aan ha'ak, 'Belu! Mai nebee ha'u kasai ahukresan nia nosi okaan matan.' Mais emi du'uk la bele haree sa-saa, tan noo ai rohan boot neli emikaan matan! Etuk oin! Emi huun oin kotuk! Masai ai rohan boot nia nosi okaan matan lai, foin bele masai ahukresan lotun nia nosi okaan belun matan."

Yesus nanorin na'ak, itakaan neon ain naksain tuir itakaan hahalok
(Mateus 7:16-20, 12:33-35)

⁴³ Hotu Yesus nanorin soruk na'ak, "Ai huun di'ak la nafua aat. Ai huun aat, la nafua di'ak. ⁴⁴ Ita bele hatene ai huun hosi fuan. Ita la bele ku'u dila fuan, lale, anggor fuan, hosi ai tarak.† ✠ ⁴⁵ Nunia moos ema di'ak, nalo lia di'ak. Ema aat, nalo lia aat. Tan itakaan dalen, natudu itakaan neon ain."✠

Yesus nanorin lia nosi ema matenek no ema beik nariik uma
(Mateus 7:24-27)

⁴⁶ Hotu Yesus natutan tenik na'ak, "Loronkalan emi bolu Ha'u ha'ak, 'Na'i'. Mais, tan saa

✠ **6:40** Mateus 10:24-25; Yohanis 13:16, 15:20 † **6:44** Hakerek Moon lia Yunani na'ak, ema la bele ku'u σῦκον (*sukon*) nosi ἀκανθα (*akantha*). Ema moos la bele nola σταφυλή (*stafulei*) nosi βάτος (*batos*). Ne'e na'ak, ita bele hatene ai huun hosi fuan.

✠ **6:44** Mateus 12:33 ✠ **6:45** Mateus 12:34

emi la halo tuir Ha'ukaan dalenn? ⁴⁷ Ema mak mai nanono Ha'u, hotu nalo tuir Ha'ukaan dalen, ema nia hanesan ⁴⁸ ema mak nakara nariik uma mak biit. Nia ke'e di'a-di'ak rai kuak tatuur iha rai isin, to'o kona fatuk. Hotu nia nalo tatuur baa fatuk leten, foin nariik uma. Kalo motasa'e kona, uma nia la nawae, tan noo tatuur biit. ⁴⁹ Mais ema mak rona nodi neon baluk no la tuir Ha'ukaan dalen, ema nia hanesan ema mak nakara nariik uma, surak nariik dei. Nia la nalo tatuur, mais nariik uma baa rai fohon mota tehen. Hotu motasa'e mai, naro'on nola uma nia!"

7

Yesus nadi'ak nola sondadu Roma eman ida (Mateus 8:5-13)

¹ Nanorin notu nunia, Yesus fila nikar baa kota Kapernaum. ² Noo sondadu ulun Roma ida iha nebaa. Niakaan ema serwisu ida mak nia fiar, moras todan kre'is mate. ³ Sondadu ulun nia rona nola lia Yesus, hotu nia solok fukun Yahudi na'in hira atu baa nusu Yesus nebee mai nadi'ak nola niakaan ema nia. ⁴ Sia to'o mai ti'an, sia nakro'an nebee Yesus mai no sia. Sia katak na'ak, "Ama! Ema Roma nia, ema di'ak! Fatan Ama tulun nia. ⁵ Nia nariik uma hamulak ida bodik ita, tan nadomi ita ema Yahudi." ⁶ Rona nola nunia, Yesus moos baa no sia.

Sia sei la to'o dauk, ulun nia solok mamaluk mai nasoru Yesus nodi katak na'ak, "Ama Boot lalika hakole aan, tan ha'u la kfatán simu Ama iha ha'ukaan uma. ⁷⁻⁸ Ha'u moos la fatan mai kasoru Ama, tan katene malorek Ama noo beran. Surak Ama dale hosi ne'e dei, ha'ukaan ema serwisu di'ak kedan. Ha'u katene lia ne'e, tan

ha'ukaan ulun sia noo beran naruka ha'u. Ha'u moos koo beran karuka ha'ukaan sondadu sia. Kalo karuka sasi'an ka'ak, 'Baa nebaa!' nia nanis baa. Kalo ka'ak, 'Mai ne'e!' nia nanis mai. Kalo karuka ha'ukaan ema serwisu ka'ak, 'Serwisu ne'e!' nia nanis nalo. Dadi surak Ama dale dei, ha'ukaan ema moras, di'ak kedan."

⁹ Rona nola nunia, Yesus blaar. Hotu Nia feur oin baa ema mak tuir no Nia sia. Nia katak na'ak, "Ha'u kblaar! Hori wain ti'an Ha'u la kasoru dauk ema Yahudi ida mak fiar biit nu'u ema Roma ne'e!"

¹⁰ Dale notu nunia, Yesus la'o to'o nia dei. Sondadu ulun mamaluk sia moos fila. Oras sia to'o ulun uman baa, sia naree ema moras nia di'ak ti'an.

Yesus nalo fetu faluk oan moris nikar

¹¹ Baa awan, Yesus no maktuir sia baa leo ida, naran Nain. Ema wa'in la'o bele-bele no sia. ¹² Kre'is baa leo nanokar, ema lolok ida sai baa nakoi maten. Maten nia, fetu faluk ida oan mane mesak. ¹³ Naree fetu faluk nia, Yesus neon monu. Hotu Nia katak baa na'ak, "Ina! To'o ona, lalika tanis!"

¹⁴ Hotu Yesus nare'is aan baa, lolo liman koko ai balun maten nia. Ema matiu ai balun moos nanawa la'o. Hotu Yesus dale baa maten nia na'ak, "Manek! Madeer ona!" ¹⁵ Oras nia moos, oa nia moris nikar. Nia nadeer kedas, hotu tuur nodi dale no ema iha nia sia. Hotu Yesus katak baa inan na'ak, "Ina! Ne'e, okaan oan."

¹⁶ Ema iha nia sia hotu-hotu nata'uk liu! Sia moos tonu-naboot Na'i Maromak na'ak, "Na'i Maromak namaan aan mai ti'an iha itakaan klaran! Nia solok ti'an Niakaan mako'an

maka'as ida baa ita!" ¹⁷ Hotu lia nia keke lema fatin hotu-hotu iha rai Yudea, to'o rai seluk sia.

*Yohanis solok ema baa Yesus
(Mateus 11:2-19)*

¹⁸⁻²⁰ Baa oras nia, Yohanis niakaan maktuir sia moos rona lia Yesus. Hotu sia baa nasara Yohanis iha bui laran. Rona nola lia Yesus nunia, Yohanis solok niakaan ema na'in rua baa nusu Yesus na'ak, "Ama ne'e, tebe-tebes Kristus mak ami hein ka, ami musti hein tenik ema seluk?"

Nasoru nola Yesus, Yohanis eman sia nusu nunia.

²¹ Baa oras sia mai nia, Yesus no'i nadi'ak nola ema moras oi-oik. Nia moos te'ur sai diabu nosi ema. No nadi'ak nola ema delek.

²² Yesus katak baa Yohanis eman sia na'ak, "Fila baa katak Mau Yohanis ma'ak, hotu-hotu mak emi rona no emi haree du'uk nia, dadi tuir saa mak Maromak mako'an Yesaya nakerek nela kedan na'ak:

'Ema delek, bele naree.

Ema ai kma'as, bele la'o.

Ema moras funi mea, bele dadi moos.

Ema diuk, bele rona.

Ema mak mate ti'an, bele moris nikar.

Ema mukit, bele rona Manfatin Di'ak.'[✧]

²³ Fila baa, katak Mau Yohanis ha'ak, 'Ema mak la moe simu Ha'u, atu netan sotir.'"

²⁴ Rona nola nunia, Yohanis eman sia moos fila. Hotu Yesus katak baa ema wa'in nia sia lia nosi Yohanis na'ak, "Uluk emi buka Yohanis iha fatin fuik nebaa, emi hanoin emi atu hasoru ho ema ilas oin nu'u saa? Nanis emi la buka ema mak naweruk aan, nu'u au mak anin nuu.

[✧] **7:22** Yesaya 35:5-6, 61:1

²⁵ Nanis emi la buka ema mak tau tais kabaas, tan ema nunia iha tofatik dei! ²⁶ Uluk nia, emi baa buka see? Emi buka Maromak mako'an ka? Tebes! Yohanis nia, mako'an maka'as basuk.

²⁷ Iha Hakerek Moon noo lia nosi Yohanis na'ak: 'Rona! Ha'u ksolok Ha'ukaan ema,

atu loke dalan bodik O.'☆

²⁸ Iha raiklaran ne'e, la noo ema ida moos mak boot liu Yohanis. Mais iha Na'i Maromak fohorai, ema mak ki'ik basuk dei moos, boot liu Yohanis."

²⁹ Ema mak rona Yesus dalen nia, sia simu, tan sia natene ti'an na'ak, Na'i Maromak dalan nia, loos no tebes. Sia simu nunia, tan uluk Yohanis sarani sia no nanorin sia. Ema maksisi bea sia moos simu nunia. ³⁰ Mais ema nosi partee Farisi no ema manorik ukun Yahudi sia, la simu. Uluk sia moos la no'uk Yohanis sarani sia.☆

³¹ Hotu Yesus nusu na'ak, "Ha'u atu katete ema raiklaran oras ne'e baa saa? Sia ema oin nu'u saa? ³² Nune'e. Sia hanesan lawarik mak na'i tu-tuur iha dalan. Sia nahii baa malu na'ak, 'Ami huu kfui bele-bele,

mais emi la bidu hadi'ak neon.

Ami hananu kananuk lakumerin,

mais emi la tanis.'

³³ Uluk Yohanis Mak Sarani Ema sei iha emikaan klaran. Nia nalirin aan no la nemu anggor ween. Mais emi hasalak nia ha'ak, 'Diabu tekak!' ³⁴ Mais Ha'u ne'e, Ema Raiklaran Isin kosi lale'an. Loron-kalan Ha'u kaa tubi no kemu anggor ween. Emi moos hasalak Ha'u ha'ak, 'Rotus teen! Lanuk teen! Nia nadulur no maksisi bea sia! Nia partee ida no ema mak la noo folin sia! Nia la natene aan!' ³⁵ Tebes! Emi hasalak Ha'u nunia. Mais hatadan Ha'ukaan dalen ne'e!

Emak mak natene tebes Na'i Maromak, sia mak moris tuir Maromak dalan."

Yesus tuir dahur iha Simon uman

³⁶ Iha kota nia, noo ema Farisi ida naran Simon. Dala ida, nia namata Yesus sia mai niakaan uma. Simu nola hamata nia, Yesus sia baa. To'o baa, ema naliku sia tuur naa. ³⁷ Oras nia, feto aat ida rona Yesus atu naa iha Simon uma nia. Fetu nia moos mai, kaer nodi botir ida nahisi no mina morin folin todan.* ³⁸ Nia nare'is aan baa Yesus nosi kotuk. Hotu nia nakni'a iha Yesus ain. Nia tanis nade'un aan, to'o luun turu kona Yesus ain. Nia no'as Yesus ain nodi fuuk du'uk, hotu de'i Yesus ain. Hotu nia fui mina morin nia baa Yesus ain.✧

³⁹ Simon natene fetu nia tuur-hariik. Nia naneo na'ak, "Hahalok ne'e dadi kakaer ti'an na'ak, Yesus ne'e lahoos Maromak mako'an. Kalo tebe-tebes Maromak mak solok Nia, nanis Nia natene fetu mak roos aan baa Nia ne'e, fetu aat. Maromak mako'an lahoos nu'u Nia ne'e, tan ema moos la bele nare'is aan baa ema sasobos!"

⁴⁰ Mais Yesus natene Simon neon. Nia dale baa Simon na'ak, "Mau Simon! Ha'u atu katak lia ida baa mau nune'e."

Simon nataa na'ak, "Di'ak, Ama! Katak baa dei."

⁴¹ Hotu Yesus soe lia na'ak, "Noo ema ida mak buka moris nodi foo tusan osan baa ema seluk. Dala ida, nia foo tusan bodik ema na'in rua. Bodik ida, nia foo murak mutin atus lima. Bodik ida seluk, lima nulu. ⁴² To'o oras foo fila, sia rua la bele selu. Mais makfoo tusan nia, neon monu

* **7:37** Botir nia, Hakerek Moon Lia Yunani na'ak halo hosi fatuk naran ἀλάβαστρος (*alabastros*). ✧ **7:38** Mateus 26:7; Markus 14:3; Yohanis 12:3

baa sia rua. Hotu nia no'as siakaan tusan. Oras ne'e, Ha'u atu kusu nune'e: tuir mau, nosi ema na'in rua nia, nabee mak nadomi liu ema makfoo tusan?"

⁴³ Simon nataa kedan na'ak, "Nanis, mak natusan boot kaliuk!"

Yesus nataa nikar na'ak, "Kona, mau!"

⁴⁴ Hotu Yesus mana nikar baa feto nia, nodi katak baa Simon na'ak, "Mau Simon, titu feto ne'e. Hori ohin nia nakni'a iha ne'e. Oras ha'u ktama mai mau uman, mau la nadi'a wee atu fasi Ha'ukaan ain tuir itakaan adat. Mais feto ne'e nabotes Ha'ukaan ain nodi luun, hotu no'as namara nodi fuuk. ⁴⁵ Ohin nia moos, Ha'u ktama mau uman, mau la de'i Ha'u tuir itakaan adat. Mais nahuu nosi Ha'u ktama baa uma ne'e laran, feto ne'e la nanawa de'i Ha'ukaan ain. ⁴⁶ Mau moos nalu'a adat fui mina baa bainaka ulun. Mais feto ne'e fui mina morin mak folin todan kaliuk baa Ha'ukaan ain. ⁴⁷ Rona mai, mau! Feto ne'e noo sala wa'in tebes. Mais Na'i Maromak kasu mohu ti'an, tan nia natudu dadomin wa'in baa Ha'u. Ema mak la noo sala wa'in, la natudu dadomin wa'in nunia baa Ha'u."

⁴⁸ Dale hotu nunia, Yesus katak baa feto nia na'ak, "Ha'u kasu mohu okaan salan sia ti'an!"

⁴⁹ Rona nola Yesus dalen nia, ema mak tuur naa bele-bele iha nia namaas baa malu na'ak, "Hoi! Nia naneo na'ak, Nia ne'e, see?! Nia naberan aan kasu ema salan! Tuir loos, Maromak mesan dei mak noo beran kasu mohu ema salan! Lalika hanono!"

⁵⁰ Mais Yesus katak baa feto nia na'ak, "Tan o fiar ti'an, Na'i Maromak sori o ti'an. Fila ona modi dame!"

8

Feto sia mak tuir Yesus

¹ La kleur, Yesus no Niakaan maktuir na'in sanulu resin rua, la'o nasirin kota no leo iha nebaa, nodi katak Lia Di'ak nosi Na'i Maromak ukunrai. ² Feto na'in hira moos la'o no sia. Uluk, feto balu moras oi-oik, balu diabu tekar. Mais Yesus nadi'ak nola sia. Feto nia sia, mak Maria nosi leo Magdala. Uluk, Yesus te'ur sai diabu hitu nosi nia. ³ Iha nia moos, noo Susana no ina Yohana. Ina Yohana ne'e, ama Kusa feen. Kusa nia, ulun mak babilan iha na'i Herodes tofatik. Sei noo feto wa'in seluk mak la'o bele-bele no Yesus sia. Feto ne'e sia nodi siakaan osan du'uk, sosa bakae bodik Yesus sia iha dalan.*

Lia hatetek nosi fini mak monu baa rai oi-oik (Mateus 13:1-9; Markus 4:1-9)

⁴ Dala ida tenik, ema lear sai nosi leo wa'in atu buka Yesus. Sia libur malu ti'an, Yesus nanorin sia nodi lia hatetek. Dala ida ne'e, Nia dale nune'e: ⁵ "Noo ema mafaho rai ida baa kari fini iha to'os. Fini balu monu baa dalan. Baa oras ema la'o tuir nia, sia sama fini nia sia. Hotu manu mai tutu nola. ⁶ Fini balu tenik monu baa rai fatuk. Fini nia sia tubu, mais naklaik mohu, tan wee la to'o. ⁷ Fini balu seluk monu baa rai mak noo ai tarak. Baa oras fini nia sia nahuu tubu, ai tarak neti no'o. ⁸ Mais fini seluk tenik, monu kona rai isin. Sia tubu, hotu boot to'o nafua. Fini nia sia foo nikar fuan dala atus ida."

Dale notu nunia, Yesus taka lia hatetek nia na'ak, "See mak noo tilun, rona di'a-di'ak!"

* **8:3** Mateus 27:55-56; Markus 15:40-41; Lukas 23:49

Yesus nalore tan saa Nia nanorin nodi lia hatetek

(Mateus 13:10-17; Markus 4:10-12)

⁹ Nunia hotu, Yesus maktuir sia nusu lia hatetek nia isin.

¹⁰ Nia nataa na'ak, "Nune'e! Tan emi tuir Na'i Maromak dalan ti'an, Ha'u katak malorek nebee emi bele hatene Na'i Maromak fohorai no oin nunabee Nia naliku hutun-renun. Mais ema seluk sia mak la no'uk tuir Na'i Maromak dalan, Ha'u kanorin sia kodi lia hatetek dei. Maromak mako'an nakerek kedan ti'an lia nosi ema nia sia na'ak,

'Sia naree ti'an,
mais la no'uk natene.
Sia rona ti'an,
mais la no'uk simu.' "☆

Yesus nalore lia hatetek isin nosi fini

(Mateus 13:18-23; Markus 4:13-20)

¹¹ Hotu Yesus nalore lia hatetek nia isin na'ak, "Fini nia, nu'u Maromak Manfatin. ¹² Fini mak monu baa dalan, nu'u ema mak rona Maromak Manfatin, mais la kleur diabun ulun mai nadau nola Manfatin nia nosi niakaan neon. Tan nunia, ema nia la fiar Na'i Maromak, no la netan moris.

¹³ Fini mak monu baa rai fatuk, nu'u ema mak rona Maromak Manfatin no simu nodi neon di'ak. Mais abut tama la le'an. Nia nahuu fiar, mais kalo susar sa'e tan, nia monu ma'as. ¹⁴ Fini mak monu baa rai mak noo ai tarak, nu'u ema mak rona nodi simu Maromak Manfatin. Mais la kleur, nia nalu'a lakon, tan nia nalau aan no niakaan lia du'uk, no naha oi-oik, nodi moris nafurak aan dei. Nosi ikus, niakaan fiar nia la

☆ **8:10** Yesaya 6:9-10

nafua saa ida. ¹⁵ Mais fini mak monu baa rai isin, nu'u ema neon loos. Nia rona Maromak Manfatin, hotu rai di'a-di'ak baa neon. Hodi nunia, nia fiar nohuun nodi nalo lia di'ak wa'in."

*Lia hatetek nosi taka badut hodi hanek
(Markus 4:21-25)*

¹⁶ Hotu Yesus nanorin tenik na'ak, "Ita sunu badut, hotu taka hodi hanek ka? Ita sunu badut, hotu rai iha koi ohak ka? Lale! Ita rai badut baa fatin aas, nebee laka naroma ema mak tama mai.✧ ¹⁷ Tan hotu-hotu mak sei nakfunin baa oras ne'e, atu naksain. Hotu-hotu mak ita sei la hatene baa oras ne'e, ita atu hatene.✧

¹⁸ Hanoin di'a-di'ak lia ne'e sia. Ema mak nakara buka tebe-tebes Na'i Maromak beer, nia hetak natene. Mais ema mak la nakara rona Na'i Maromak beer, nia hetak la natene."✧

*Yesus familin tebes
(Mateus 12:46-50; Markus 3:31-35)*

¹⁹ Baa dala ida, Yesus sei dale no ema lear. Hotu Yesus inan no Yesus alin sia mai atu nasoru Nia. Mais sia la bele kre-re'is baa Nia, tan ema wa'in resik. ²⁰ Hotu ema baa katak Yesus na'ak, "Ama! Okaan inan no alin sia iha luan. Sia atu nasoru O."

²¹ Yesus nataa na'ak, "He'e! Mais nune'e. Ema mak rona Maromak Manfatin hotu nalo tuir, sia mak Ha'ukaan inan no Ha'ukaan alin tebes."

*Yesus nalo anin dadurus nakmatek
(Mateus 8:23-27; Markus 4:35-41)*

²² Baa dala ida, Yesus tene Niakaan maktuir sia na'ak, "Mai ita sa'e bero, baa debu balu baa." Sia

✧ **8:16** Mateus 5:15; Lukas 11:33 ✧ **8:17** Mateus 10:26; Lukas 12:2 ✧ **8:18** Mateus 25:29; Markus 4:25; Lukas 19:26

moos sa'e bero, la'o baa. ²³ Baa oras la'o, Yesus toba. La kleur, anin dadurus toma sia. Laloran nakfake tama baa bero, to'o sia kre'is netan dinu.

²⁴ Naree nunia, ema maktuir sia fu'a nadeer Yesus na'ak, "Ama Boot! Ama Boot! Madeer lai! Ita atu mate mout ona!"

Yesus moos nadeer, hotu nakahik anin no laloran na'ak, "Manawa ona!" Laloran no anin moos nakmatek kedas.

²⁵ Hotu Yesus de'an Niakaan maktuir sia na'ak, "Tan saa emi la fiar Ha'u?"

Mais sia nata'uk no blaar. Sia moos nusu baa malu na'ak, "Hoi! Yesus ne'e, see? Oin nunabee Nia bele naruka anin no laloran, to'o tuir Niakaan harukan?"

*Yesus te'ur sai diabu nosi ema bulak
(Mateus 8:28-34; Markus 5:1-20)*

²⁶ La kleur, Yesus sia to'o rai Garasa iha debu boot Galilea balu baa. ²⁷⁻²⁹ Iha nebaa, noo ema ida mak diabu tekar kleur ti'an. Nia la nein iha uma. Nia nein dei iha rate fatik sia. Sura loran nia nakwalan nodi la'o baa-mai, tan diabu sia naruka nia nohuun. Ema kesi nia rua-ruan ti'an nodi besi talik, mais nia nasiit mohu. Hotu, diabu sia naloot nia to'o nalai baa rai fuik.

Oras Yesus sia tuun nosi bero, ema bulak nia mai nasoru. Nia nakrake, nodi soe aan baa Yesus oin. Hotu Yesus naruka na'ak, "Hoi, diabu! Sai mela ema ne'e!"

Hotu ema bulak nia nakrake na'ak, "Hoi! Keta kakoen ha'u! Tan ha'u katene O ne'e Yesus, Maromak Mak Aas Kaliuk Oan! Keta masusar ha'u!"

³⁰ Hotu Yesus nusu baa nia na'ak, "O naran see?"

Diabu nataa na'ak, "*Legion*, tan ami lear hanesan sondadu rihun-rihun." Bulak dale nunia, tan diabu wa'in nein iha niakaan laran.

³¹ Hotu diabu nia sia nakro'an baa Yesus nebee keta naruka sia baa Kuak Kastikar, mak diabu siakaan kastikar fatin.

³² Kre'is baa nia, noo fahi klibur ida. Fahi nia sia no'i naa iha foho tehen. Diabu nia sia nakro'an baa Yesus na'ak, "Maruka ami tama baa fahi nia sia dei!" Yesus moos nalo tuir nunia.

³³ Diabu nia sia sai nela bulak nia, tama kedan baa fahi nia sia. Fahi nia sia hotu-hotu bula, nalai lakon tuun nosi foho nia, tama baa debu boot laran. Hotu-hotu mate mout.

³⁴ Naree nola nunia, makdaka fahi sia nalai baa nasirin leo sia iha nia, nodi katak lia nia hotu-hotu. ³⁵ Rona nola nunia, ema lear sai baa fatin nia atu naree du'uk saa mak dadi. To'o nebaa, sia naree ema diabu tekak nia tuur mamatek kre'is Yesus ain. Nia moon ti'an no tau tais ti'an. Naree nunia, sia hotu-hotu nata'uk.

³⁶ Hotu ema mak ohin naree lia nia sia, katak baa ema mak foin mai sia, nunabee ema bulak nia bele di'ak nikar. ³⁷ Mais ema Gerasa hotu-hotu mak nein iha rai nia, nusu Yesus nebee la'o nela rai nia, tan sia hotu-hotu nata'uk.

Rona nola nunia, Yesus sia sa'e baa bero, atu fila nikar baa debu balu baa.

³⁸ Mais ema mak ohin diabu tekak nia, namaus Yesus na'ak, "Ama! Kalo bele, ha'u ktuir Ama!"

Mais Yesus nataa na'ak, ³⁹ "Nune'e dei! Di'ak liu, o fila mikar baa okaan familin sia modi katak baa sia lia Na'i Maromak Niakaan dadi'ak baa o."

Hotu, ema nia baa nasirin kota nia, katak baa ema hotu-hotu nosi lia Yesus nadi'ak nola nia.

Yesus nalo Yairus oan fetu moris nikar; no nadi'ak nola fetu ida

(Mateus 9:18-26; Markus 5:21-43)

⁴⁰ Nunia hotu, Yesus sia fila baa debu boot Galilea balu baa. Baa oras sia tuun nosi bero, ema lear nein ti'an. Sia kabuun mai, simu Yesus. ⁴¹⁻⁴² Iha nia moos, noo ema ida naran Yairus. Nia, uma hamulak ulun iha kota nia. Niakaan oan fetu mesak ida, otas tinan sanulu resin rua. Oa fetu nia moras todan kre'is mate. Tan baa nia, oras Yairus naree Yesus mai, nia baa nakni'a iha Yesus oin. Nia nakro'an nebee Yesus mai niakaan uma, nadi'ak nola oan.

Yesus simu. Hotu sia baa Yairus uman. Ema lear moos tuir, to'o la'o seti malu. ⁴³ Iha nia, noo fetu ida mak tuir sia. Fetu nia kona moras raa naruk tinan sanulu resin rua ti'an. Nia namohu osan no naha ti'an, nodi selu makdook sia. Mais la noo makdook ida mak bele nadi'ak nola nia. Niakaan moras hetak tu'an. ⁴⁴ Baa oras nia, nia nare'is aan baa Yesus nosi kotuk atu koko Yesus faru ninin. Koko ti'an, nia di'ak kedas.

⁴⁵ Teki-teki Yesus nariik nodi nusu na'ak, "See mak koko Ha'u ne'e?"

La noo ema ida mak nataa. Hotu Petrus dale na'ak, "Ama Boot! Ema lear seti malu! Sia dudu malu nosi kotuk."

⁴⁶ Mais Yesus nataa na'ak, "Lale! Ohin nia, Ha'u koran Ha'ukaan beran sai. Katene ema ida koko Ha'u nodi neon no laran."

⁴⁷ Rona Yesus dale nunia, fetu nia noran la bele nakfunin to'o nata'uk liu. Nia kiki, nodi nakni'a baa Yesus oin. Nia katak lia huun iha ema lear oin. Hotu nia moos katak na'ak, "Natoon baa ha'u koko kona Yesus, ha'u di'ak kedas."

⁴⁸ Hotu Yesus katak baa nia na'ak, "Bii! O di'ak, tan fiar baa Ha'u. Fila ona modi neon di'ak!"

⁴⁹ Yesus sei dale no fetu nia, Yairus eman ida mai katak baa nia na'ak, "Aikee, Ama! Ama oan la no ita ti'an! Lalika makole Ama Boot tenik."

⁵⁰ Rona ema nia nasara, Yesus dale baa Yairus na'ak, "Mau! Lalika mata'uk! Fiar baa Na'i Maromak dei. Nia atu sori mau oan."

⁵¹⁻⁵³ To'o Yairus uman, ema nakonu uma nodi tanis nade'un aan. Yesus nakahik sia na'ak, "Hanawa tanis ona! Oa ne'e la mate. Nia toba dei!"

Rona Yesus dale nunia, ema nia sia nanasa nodi nakmulis ibun baa Nia, tan sia naree du'uk oa nia nawan kotu ti'an. Mais Yesus bolu nola oan nia inan-aman, Petrus, Yohanis no Yakobus, tama bele-bele no Nia. Nia moos naruka ema seluk sia nein iha luan.

⁵⁴ Tama ti'an baa, Yesus kaer nola oa nia liman, nodi bolu na'ak, "Bete! Madeer ona!" ⁵⁵ Natoon nia moos, oa nia moris nikar, hotu nadeer. Yesus naruka inan na'ak, "Foo nia naa lai!" ⁵⁶ Inan-aman blaar tebe-tebes. Mais Yesus nakahik sia nebee keta keke lia ne'e.

9

Yesus solok Niakaan maktuir na'in sanulu resin rua

(Mateus 10:5-15; Markus 6:7-13)

¹ Baa dala ida, Yesus libur nola Niakaan maktuir na'in sanulu resin rua. Nia latan beran baa sia, nebee bele te'ur diabu, no bele nadi'ak nola ema nosi moras oi-oik. ² Nia solok sia baa katak lia nosi Na'i Maromak fohorai nodi nalore oin nunabee Na'i Maromak naliku hutun-renun. Nia moos solok sia atu nadi'ak nola ema moras.

³ Mais Nia nameno baa sia na'ak, "Hanoïn di'a-di'ak! Emi baa, lalika hodi sa-saa. Hodi loos faru iha isin dei. Lalika hodi kno'a, kakaluk, bakae, lale, osan. Faru selu moos, lalika hodi. ⁴ Kalo tama baa leo ida, hotu ema simu emi, emi hein iha siakaan uma nia dei. Keta boi uma. Hein iha nia to'o la'o hela leo nia. ⁵ Kalo tama baa leo ida, mais ema la simu emi, hi'it aan la'o hela sia. Baa oras sai hosi leo nia, musti halo tuir adat hodi hisik hela ahukresan iha emikaan ain, hotu katak baa sia ha'ak, 'Tan emi la ho'uk rona, habusik emi hatiu hola du'uk.'"☆

⁶ Rona notu nunia, ema maktuir sia baa la'o sura leo. Sia katak baa ema lia Na'i Maromak Manfatïn Di'ak. Sia moos nadi'ak nola ema moras sia.

*Na'i Herodes benar tan lia Yesus
(Mateus 14:1-12; Markus 6:14-29)*

⁷ Baa oras nia, lia oi-oik nosi Yesus to'o Na'i Herodes Antipas* tilun ti'an. Rona nola lia nia sia, Herodes benar tan noo ema na'in hira mak na'ak, "Yesus nia, Yohanis Mak Sarani Ema. Nia moris nikar ti'an." ⁸ Balu tenik na'ak, "Yesus nia, Bei Elia mak moris nikar. Kalo lale, ida seluk nosi Maromak mako'an uluk sia."☆

⁹ Mais Herodes naneo na'ak, "Hori hirak nia, ha'u karuka taa kotu Yohanis ulun ti'an. Oras ne'e, nia moris nikar ti'an ka? Kalo lahoos nia, ida ne'e, see tenik?" Tan Herodes benar nunia, nia buka dalan atu nasoru du'uk Yesus.

☆ **9:5** Lukas 10:4-11; Kristus Klosan Lian 13:51 * **9:7** Herodes Antipas nia, Herodes Boot oan. Herodes Boot nia, mak naruka ho'o lawarik ki'ik oan sia iha Betlehem, natoon baa Yesus moris. Haree Mateus 2: 16-18. ☆ **9:8** Mateus 16:14; Markus 8:28; Lukas 9:19

Yesus nahaan ema rihun lima
(*Mateus 14:13-21; Markus 6:30-44; Yohanis 6:1-14*)

¹⁰ Baa leet ida, maktuir mak Yesus solok nia sia, fila mai naklibur nikar no Nia. Sia nasara baa Nia saa hotu-hotu mak sia nalo ti'an. Hotu sia bele-bele la'o no-nook baa fatin ida kre'is leo Betsaida atu nanawa. ¹¹ Mais ema lear noran nola sia baa, hotu sia moos tuir. Yesus simu sia di'a-di'ak, nodi nadi'ak nola ema moras hotu-hotu. Nia moos katak baa sia lia Na'i Maromak Fohorai nodi nalore oin nunabee Na'i Maromak naliku hutun-renun.

¹² Loro malirin ti'an, maktuir na'in sanulu resin rua nia baa katak Yesus na'ak, "Di'ak liu Ama naruka ema ne'e sia, baa leo kre'is iha ne'e sia, nebee sia buka haan du'uk. Sia moos musti buka fatin du'uk bodik toba. Tan fatin ne'e, fatin fuik."

¹³⁻¹⁴ Mais Yesus nataa na'ak, "Nune'e! Emi mak musti hahaan sia!"

Mais sia sakar na'ak, "Adeei, Ama! Oin nu'u saa bele nunia? Ema ne'e sia rihun lima resin! Nia foin mane dei, sei la sura fetu no lawarik dauk! Itakaan tubi moos, baluk lima dei. Na'an tasi moos, lolon rua dei. Ne'e la to'o! Kalo Ama nakara ami hahaan sia, nunabee ami bele sosa haan wa'in bodik sia?!"[☆]

Mais Yesus naruka sia na'ak, "Haruka ema ne'e sia tuur naklibur, sura klibur ema na'in lima nulu."

¹⁵ Hotu sia baa nahulin nunia. ¹⁶ Ema nia sia tuur ti'an, Yesus nola tubi baluk lima no na'an tasi lolon rua nia. Nia tanaat baa lale'an, nodi namulak baa Maromak. Hotu, Nia tohi fa'e tubi

[☆] **9:13-14** Mateus 14:21

no na'an tasi nia, lolo baa maktuir sia nebee fa'e baa ema nia sia. ¹⁷ Sia hotu-hotu naa to'o bosu. Hotu maktuir sia libur nola haan resin sia, to'o nakonu ko'e sanulu resin rua.

*Petrus natene na'ak, Yesus mak Kristus
(Mateus 16:13-19; Markus 8:27-29)*

¹⁸ Dala ida, Yesus namulak mesan iha fatin ida. Hotu Niakaan maktuir sia mai naklibur no Nia. Namulak notu, Nia nusu baa sia na'ak, "Tuir ema dalen, Ha'u ne'e see?"

¹⁹ Sia nataa na'ak, "Noo ema na'ak, Ama ne'e, Yohanis Mak Sarani Ema. Seluk tenik na'ak, arumak Ama ne'e, Bei Elia. Kalo lale, ida seluk nosi Maromak mako'an uluk sia, mak moris nikar ti'an."✧

²⁰ Yesus nusu nati'i sia tenik na'ak, "Tuir emi du'uk, Ha'u ne'e see?"

Petrus nataa na'ak, "Ama ne'e, Kristus mak uluk Na'i Maromak nameno kedan atu solok mai."✧

²¹ Petrus nataa nunia, hotu Yesus nakahik sia nebee keta katak baa se-see ha'ak, Nia ne'e, mak Kristus.

*Yesus dale lia nosi Niakaan mate no moris
nikar*

(Mateus 16:21-28; Markus 8:31—9:1)

²² Nunia hotu, Yesus dale tu'an baa Niakaan maktuir sia na'ak, "Ha'u ne'e, Ema Raiklaran Isin kosi lale'an. Ha'u kmusti katiu susar todan oi-oik. Fukun adat sia, na'ilulik ulun sia, no manorik ukun Yahudi sia la simu na'ak, Ha'u

✧ **9:19** Mateus 14:1-2; Markus 6:14-15; Lukas 9:7-8 ✧ **9:20** Yohanis 6:68-69

ne'e, mak Kristus. Sia atu no'o Ha'u. Nanis Ha'u kmate, mais wainrua, Ha'u kmoris kikar!"†

23 Hotu, Yesus moos dale baa ema lear sia na'ak, "Ema mak nakara tuir Ha'u, nia musti tuir bei-beik sura leron! Nia musti nalu'a niakaan hakara du'uk, nebee tuir Na'i Maromak hakaran. Masik ema no'o nia moos, nia musti tuir, hanesan ema natiu niakaan ai karuus atu baa niakaan mate fatin.✧ 24 Ema mak moris nodi nadi'a aan simu mate tan tuir Ha'u, nia netan moris no Na'i Maromak nima-nimak. Mais ema mak moris tuir hakaran du'uk, nia la netan moris no Na'i Maromak.✧ 25 Kalo ema netan raiklaran sasoin tomak, mais la netan moris no Na'i Maromak, nia netan sotir saa? 26 Ha'u ne'e, Ema Raiklaran Isin kosi lale'an. Ema mak moe aan tuir Ha'u, no moe aan kaer Ha'ukaan hanorin, baa oras Ha'u kfila kikar kosi lale'an mai, Ha'u moos moe aan katene ema nia iha Na'i Maromak oin. Nosi ikus, Ha'u atu ktuun mai kodi Ama beran maka'as, bele-bele ko Niakaan makbukar lale'an sia. 27 Keta halu'a lia fuan ne'e! Nosi emi hotu-hotu ne'e, balu la mate dauk, to'o naree Na'i Maromak kaer ukun."

† 9:22 Kalo ita sura leron hodi lia Yunani, oin seluk nosi sura leron hodi lia Tetun. Lia Yunani sura leron ohin ne'e na'ak 'loron ida'; awan na'ak 'loron rua'; wainrua na'ak 'loron tolu'; waintolu na'ak 'loron haat'. Hakerek Moon tuir lia Yunani na'ak, τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ (tei tritei heimera). Ne'e na'ak 'iha leron tolu'. Mais ita sura leron nia hodi lia Tetun na'ak 'wainrua'. Ita hatene ha'ak Yesus mate baa leron lima. Awan, leron neen (mak ema Yahudi sura na'ak, leron rua). Hotu, Yesus moris nikar baa leron domiku (mak ema Yahudi sura na'ak, leron tolu). ✧ 9:23 Mateus 10:38; Lukas 14:27 ✧ 9:24 Mateus 10:39; Lukas 17:33; Yohanis 12:25

*Yesus nakfilas aan iha foho leten
(Mateus 17:1-8; Markus 9:2-8)*

²⁸ Loron walu siku, Yesus nodi Petrus, Yohanis no Yakobus sa'e baa foho ida atu namulak. ²⁹ Baa oras namulak, Yesus ilas nakfilas aan. Niakaan tais mutin naksinak.

³⁰ Teki-tekis, ema na'in rua mosu mai. Sia rua, mak Bei Musa no Bei Elia. Sia dale no Yesus.

³¹ Sia moos tadu naksinak. Sia na'in tolu dale baa malu nosi lia Yesus mate iha Yerusalem.

³² Baa oras nia, Petrus no mamaluk na'in rua nakati la bele netu aan, to'o toba. Baa oras naktekir, sia titu-naree Yesus nariik no ema na'in rua. Sia moos titu-naree Yesus sinak nakroma.

³³ Naree Bei Musa no Bei Elia atu fila ona, Petrus benar nodi dale karin na'ak, "Ama Boot! Ami horan di'ak iha ne'e. Di'ak liu ami hariik batane tolu. Ida bodik Ama Boot, ida bodik Bei Musa, ida tenik bodik Bei Elia." ³⁴ Petrus sei dale nunia, kalo'an tuun, taka nola sia. Naree nunia, Petrus sia nata'uk. ³⁵ Sia moos rona noo lia maliak nosi kalo'an na'ak, "Ne'e, Ha'ukaan Oan mak Ha'u kboi kedan!

Rona di'a-di'ak baa Nia!"[☆]

³⁶ Nunia hotu, Petrus sia titu-naree Yesus mesan dei. Sia na'in tolu takaibun, la dale baa se-see saa mak sia naree ti'an nia. Kleur, foin lokeibun dale baa ema seluk.

*Yesus nadi'ak nola lawarik diabu tekar
(Mateus 17:14-18; Markus 9:14-27)*

³⁷ Baa awan, oras Yesus no Petrus sia tuun nosi foho nia, ema lear mai nasoru Yesus. ³⁸ Noo ema ida nahii baa Yesus na'ak, "Ama Boot! Maree

[☆] **9:35** 2 Petrus 1:17-18; Yesaya 42:1; Mateus 3:17, 12:18; Markus 1:11; Lukas 3:22

kokon ha'ukaan oan mane mesak ne'e lai! ³⁹ Tan diabu tekar nia, nalo nia sarebak nakrake, nodi nitak nia to'o kaban furin sai. Diabu moos ta'e rua-ruan no kakoen nia nohuun. ⁴⁰ Ha'u kusu baa Ama maktuir sia ti'an nebee te'ur sai diabu nia, mais sia la bele!"

⁴¹ Rona nola nunia, Yesus nakanas maktuir sia na'ak, "Hoi! Emi ne'e etuk oin, huun la fiar no la loos! To'o wainhira Ha'u katerus aan ko emi?"

Dale notu nunia, Nia katak baa ama nia na'ak, "Modi o oan mai!"

⁴² Baa oras nodi oan baa Yesus, diabu nitak baa rai nodi doko nia. Mais Yesus te'ur diabu sai nela oan nia. Hotu oan nia di'ak kedas. Yesus moos latan nikar baa aman. ^{43a} Ema hotu-hotu mak naree Yesus beran maka'as nia, blaar karin.

*Yesus dale nikar lia nosi Niakaan mate
(Mateus 17:22-23; Markus 9:30-32)*

^{43b} Ema hotu-hotu sei dale tadak blaar mak Yesus nase'i nia, Nia katak Niakaan maktuir sia na'ak, ⁴⁴ "Hatadan di'a-di'ak lia ne'e! Ha'u ne'e, Ema Raiklaran Isin kosi lale'an. La kleur ona, ema atu fa'an lakon Ha'u, hotu latan Ha'u baa ema seluk." ⁴⁵ Rona nola nunia, Yesus Niakaan maktuir sia benar karin, tan la natene lia nia isin. Mais sia moos nata'uk nusu lia nia isin na'ak saa.

*See mak boot kaliuk?
(Mateus 18:1-5; Markus 9:33-37)*

⁴⁶ Baa dala ida, Yesus Niakaan maktuir sia toe malu baa lia see mak boot kaliuk.✧ ⁴⁷ Mais Yesus natene sia toe malu tan lia nia. Hotu Nia nola lawarik ida, nalo nariik iha Niakaan sorin. ⁴⁸ Hotu Nia katak baa sia na'ak, "Rona di'a-di'ak! Ema mak simu ema ki'ik hanesan lawarik ne'e,

✧ 9:46 Lukas 22:24

ema nia moos simu Ha'u no Ha'uakaan Ama mak solok Ha'u kmai iha raiklaran ne'e. Ema wa'in naraik ema ki'ik sia, mais Na'i Maromak nafoli kaliuk, ema mak naliku ema ki'ik sia.”✠

*See mak itakaan eman?
(Markus 9:38-40)*

⁴⁹ Nunia hotu, Yohanis nasara baa Yesus na'ak, “Ama Boot! Baa dala ida, ami haree ema ida te'ur sai diabu nodi temi Ama naran. Ami hakahik nia nebee keta temi nodi Ama naran, tan nia lahoos itakaan eman.”

⁵⁰ Mais Yesus nataa na'ak, “Hoi! Keta hakahik nia! Tan ema mak la sakar ita, nia itakaan eman.”

Ema Samaria la simu Yesus

⁵¹ Yesus natene na'ak, Niakaan loron sa'e baa lale'an kre'is ona. Hotu, Nia nakotu atu baa kota Yerusalem. ⁵² Mais Nia naruka ema na'in hira atu baa uluk, nebee babilan haa-hemu no fatin bodik sia nein heik. Hotu ema nia sia moos baa, tama leo ida iha rai Samaria. ⁵³ Mais ema Samaria iha nia la simu Yesus sia, tan sia atu baa lo'u-sudur baa Maromak iha kota Yerusalem.‡ ⁵⁴ Baa oras Yakobus no Yohanis rona ema Samaria la simu Yesus nunia, sia namaus Yesus na'ak, “Ama Boot! Kalo ita husu Na'i Maromak solok ha'i nosi kalo'an mai naa mohu sia, nunabee?”✠

✠ **9:48** Mateus 10:40; Lukas 10:16; Yohanis 13:20 ‡ **9:53** Ema Samaria siakaan fatin sudur baa Na'i Maromak, iha Foho Gerisim iha siakaan rain. Sia nalo lia no ema Yahudi kleur ti'an, tan ema Yahudi sudur baa Na'i Maromak iha kota Yerusalem. ✠ **9:54** 2 Na'i Isra'el Sia 1:9-16

⁵⁵ Mais Yesus se'i oin baa sia rua nodi de'an na'ak, "Keta nunia." ⁵⁶ Hotu sia la'o liu baa leo seluk.

*Lia lala'ok bodik ema mak tuir Yesus
(Mateus 8:19-22)*

⁵⁷ Baa oras sia sei la'o, ema ida dale baa Yesus na'ak, "Ama Boot! Ama baa nabee dei, ha'u ktuir bei-beik!"

⁵⁸ Mais Yesus nataa na'ak, "Di'ak no! Mais manoin nune'e. Ema hotu-hotu noo fatin du'uk. Asu fuik fila baa fatuk kuak. Manu fila baa knuuk. Mais Ha'u ne'e, la koo uma toba fatin. Tan Ha'u ne'e, Ema Raiklaran Isin kosi lale'an."

⁵⁹ Baa dala ida Yesus bolu ema ida seluk na'ak, "Mai, tuir Ha'u atu dadi baa Ha'ukaan ema."

Ema nia nataa na'ak, "Di'ak! Mais nune'e, Ama Boot. Mabusik ha'u kfila, baa babilan ema matas sia lai. Kalo ha'ukaan ama mate ti'an, foin ha'u kmai tuir Ama."

⁶⁰ Mais Yesus dale baa nia na'ak, "Nune'e! Mabusik ema mak la fiar Maromak, babilan siakaan ema maten. Mais emi mak fiar baa Maromak, musti baa katak lia nosi Nia babilan hutun-renun."

⁶¹ Baa dala ida seluk, ema ida tenik na'ak, "Di'ak no, Ama Boot! Ha'u kakara tuir Ama Boot bei-beik. Mais mabusik ha'u kbaa katak ha'ukaan famili sia lai, foin ha'u kmai tuir Ama."✧

⁶² Mais Yesus katak baa nia na'ak, "Nune'e! Kalo ema nahuu fila rai, hotu nalau aan no serwisu seluk sia to'o nalu'a furi, niakaan to'os la dadi. Nunia moos, ema mak nakara tuir Ha'u. Kalo nia nanoin bei-beik moris uluk, nia la noo

folin dadi ema mak serwisu iha Na'i Maromak fohorai.”

10

Yesus solok maktuir na'in hitu nulu resin rua

¹ Nunia hotu, Yesus boi nola maktuir seluk sia. Sia na'in hitu nulu resin rua.* Hotu, Nia fa'e sia nalo na'in rua-rua atu baa uluk Nia, baa fatin mak Nia atu baa. ² Nia solok sia nodi na'ak, “Ema lear hanesan hare mak naktuuk ti'an. Hein loos ema serwisu mai ku'u. Tan baa nia, emi musti hamulak, husu baa Na'i Maromak tu'an Niakaan ema serwisu, nebee sia baa nanorin ema atu tuir Ha'u. Tan ema wa'in mak nakara tuir. Mais ema mak serwisu, la duun wa'in.✧

³ Oras ne'e, emi baa ona! Ha'u ksolok emi atu serwisu baa ema lear. Mais hanoin! Emi ne'e, hanesan bibi malae oan mak laran di'ak. Oras ne'e, emi baa asu fuik leet.✧

⁴ Emi lalika hodi osan, tais, lale, kaso resin iha dalan. Keta soe butan leet hodi hasee ema iha dalan.

⁵⁻⁸ Kalo tama baa leo ida, keta lori hosi uma baa uma. Kalo ema simu emi iha uma ida, hein iha nia dei, da-dau to'o la'o hela leo nia. Husu nebee Na'i Maromak natuun matak-malirin baa ema uma laran nia. Kalo uma na'in ida simu emi, nanis Na'i Maromak natudu laran di'ak baa ema nia. Mais kalo la no'uk simu emi, habusik Na'i Maromak natudu laran di'ak baa emi dei. Kalo tama baa uma ida, lale leo ida, haa-hemu saa dei mak sia foo. Simu hodi neon di'ak, tan

* **10:1** Hakerek Moon lia Yunani balu nakerek na'ak, 'ema maktuir na'in hitu nulu resin rua'. Balu tenik na'ak, 'ema maktuir na'in hitu nulu'. ✧ **10:2** Mateus 9:37-38 ✧ **10:3** Mateus 10:16

fatan sia foo baa emi, atu selu emikaan kolen.✠
 9 Hadi'ak hola siakaan ema moras. Katak baa sia ha'ak, 'Na'i Maromak oras to'o ti'an atu babilan Niakaan hutun-renun.'

10 Mais iha leo seluk, kalo ema la no'uk simu emi, baa hariik iha leo nia dalan, hodi katak ha'ak, 11 'Hoi, ema leo ne'e! Rona! Ami mai hodi Maromak Manfatin bodik emi, mais emi la titu netik. Oras ne'e, ami hisik hela ahukresan leo ne'e hosi amikaan ain, atu dadi baa tadak na'ak, emi hatiu dinu du'uk. Mais hanoin di'a-di'ak! Na'i Maromak oras to'o ti'an atu babilan Niakaan hutun-renun!'"✠

12 Hotu Yesus katak tenik baa maktuir na'in hitu nulu resin rua nia na'ak, "Hanoin ema kota Sodom siakaan a'aat. Mais Ha'u katak nune'e: Kalo rai falu fila, Na'i Maromak nanis kastikar ema mak dudu emi, todan liu tan nosi Nia kastikar ema Sodom!'"✠

*Ema mak la no'uk simu Yesus
 (Mateus 11:20-24)*

13 Hotu Yesus katak tu'an tenik na'ak, "Hoi! Ema leo Korasin† no ema leo Betsaida. Sintidu! Dinu atu kona emi! Ha'u kase'i lia kasalak basuk oi-oik iha emikaan oin ti'an, mais emi la fiar kois. Tuir loos, emi ne'e, ema Yahudi mak katak sain ha'ak emi hatene Maromak. Mais kalo lia kasalak basuk mak Ha'u kase'i iha emikaan leo, tadu iha leo Tirus no leo Sidon, nanis ema leo rua nia la'o nela siakaan salan atu tuir Na'i

✠ **10:5-8** 1 Korintus 9:14; 1 Timotius 5:18 ✠ **10:11** Mateus 10:7-14; Markus 6:8-11; Lukas 9:3-5; Kristus Klosan Lian 13:51
 ✠ **10:12** Lia Uluk Fohon 19:24-28; Mateus 10:15, 11:24 † **10:13** Hakerek Moon lia Indonesia nakerek 'Khorazim'. Hakerek Moon tuan tuir lia Yunani nakerek 'Choradzin'.

Maromak. Masik sia lahoos ema Yahudi, sia nanis tau tais neon susar, nodi tau ahukresan baa ulun dadi tadak na'ak, sia neon aat tan siakaan salan.☆ 14 Tebes! Haree dei! Nosi ikus Na'i Maromak nakotu ema hotu-hotu lian, Nia kastikar ema Tirus no ema Sidon kmaan liu nosi Nia kastikar emi.

15 Hoi, ema leo Kapernaum! Sintidu! Keta haneo Na'i Maromak atu foti sa'e emi, tama baa lale'an. Lale! Na'i Maromak atu soe emi, tama baa naraka!"☆

16 Hotu Yesus katak tenik baa maktuir sia na'ak, "Hanoin di'a-di'ak! Ema mak rona emi, sia moos rona Ha'u. Ema mak dudu emi, sia moos dudu Ha'u. Liu tan tenik, sia dudu Maromak mak solok Ha'u kmai iha raiklaran ne'e."☆

Yesus Niakaan maktuir na'in hitu nulu resin rua mai nikar

17 Nunia hotu, Yesus Niakaan maktuir na'in hitu nulu resin rua nia‡ moos baa, nalo tuir Niakaan haruka. Oras sia mai nikar, sia neon boot. Sia katak baa Yesus na'ak, "Maka'as tebes Ama! Oras ema nusu ami hadi'ak hola ema mak diabu tekas, ami te'ur diabu nia hodi Ama naran. Diabu rona baa ami, hotu sia sai! Maka'as resik Ama!"

18 Rona sia dale nunia, Yesus nataa na'ak, "Tebes! Baa oras emi halo nunia, Ha'u karee

☆ **10:13** Yesaya 23:1-18; Yeskiel 26:1—28:26; Yoel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sakarias 9:2-4 ☆ **10:15** Yesaya 14:13-15 ☆ **10:16** Mateus 10:40; Markus 9:37; Lukas 9:48; Yohanis 13:20 ‡ **10:17** Hakerek Moon lia Yunani balu nakerek na'ak, 'ema maktuir na'in hitu nulu resin rua'. Balu tenik na'ak, "ema maktuir na'in hitu nulu'.

Na'i Maromak soe diabu ulun nosi lale'an, hanesan mameran laka karuk-kwana nosi kalo'an.
¹⁹ Hanoin! Diabu ulun nia, itakaan funu mak noo beran. Mais Ha'u kfoo beran baa emi hodi hatohar niakaan beran nia. Kalo emi sama kona samodo mak noo raso, emi la kona sa-saa. Kalo emi sama kona sakunar, emi la kona sa-saa. Tan la noo saa ida mak bele nalo dinu kona emi.✧
²⁰ Kalo emi neon boot tan diabu rona baa emi, lia nia di'ak. Mais lia nia, lia ki'ik! Di'ak liu, emi neon boot tan Na'i Maromak nakerek nola emikaan naran nebee emi dadi Niakaan ema mak tama baa lale'an."

Yesus neon boot
(Mateus 11:25-27, 13:16-17)

²¹ Baa oras nia, Maromak Kmalar Lulik nalo Yesus neon boot. Hotu Nia tonu-naboot Na'i Maromak na'ak, "Ama! Ama mak Na'in Boot iha lale'an no raiklaran. Ha'u kamulak sera dodan baa Ama, tan Ama subar lia ne'e bodik ema mak naneo aan matenek no mak nahaas aan. Mais Ama nalore bodik ema ki'ik no ema mak naraik aan. Tebes, Ama! Tan lia nia mak kona baa Ama neon!"

²² Hamulak notu nunia, Yesus katak baa ema lear na'ak, "Rona! Ha'ukaan Ama iha lale'an latan beran hotu-hotu baa Ha'u. Mais ema la natene Ha'u ne'e, see. Ha'ukaan Ama mesan mak natene. Ema moos la natene Ha'ukaan Ama nia, see. Ha'u mak katene. Ha'u moos foo katene baa ema mak Ha'u kboi."✧

²³ Dale hotu baa ema lear nunia, Yesus se'i oin baa maktuir sia, nodi katak baa sia mesan na'ak, "Emi sotir tebes, tan emi bele haree Na'i Maromak beran ti'an. ²⁴ Na'in sia no mako'an

uluk sia beer basuk naree saa mak emi haree, mais la bele. Sia moos beer basuk rona saa mak emi rona, mais la bele.”

Emam Samaria mak laran maluak

²⁵ Baa dala ida, emam matenek ukun Yahudi ida nariik atu buka Yesus ain. Nia nusu Yesus na'ak, “Ama Boot! Ama Boot hanorin ha'u lai! Ha'u kmusti kalo saa, nebee katene ha'u kbele moris kamutuk ko Na'i Maromak iha lale'an to'o nimanimak?”

²⁶ Yesus nataa na'ak, “Bei Musa nakerek saa nosi lia ne'e? Ita hatene saa hosi lia ne'e?”

²⁷ Emam nia nataa na'ak, “Bei Musa nakerek na'ak:

‘Ita musti beer Maromak, mak itakaan Na'in, *liu* hotu-hotu.

Ita musti hadomi Nia nohuun,

Ita musti haka'as aan atu tuir Niakaan hakaran

no haka'as aan atu hatene di'a-di'ak Nia.’

Hakerek ida tenik na'ak, ‘Ita musti hadomi itakaan maluk, hanesan ita hadomi itakaan isin lolon du'uk.’”☆

²⁸ Yesus nataa na'ak, “Tebes Ama! Kalo o halo tuir nunia, o bele moris nimanimak mo Na'i Maromak.”☆

²⁹ Mais emam nia nalo aan nu'u emam matenek. Nia nusu tenik Yesus na'ak, “Mais ha'ukaan ‘maluk’ nia, mak see?”

³⁰ Yesus nataa na'ak, “Nune'e! Ha'u atu katak lia hatetek ida, nebee ama boi emam ida nabee mak dadi ‘maluk’ tebe-tebes. Lia nia nune'e: Baa lora ida, noo emam Yahudi ida la'o nosi kota

☆ **10:27** Ukun-badu Na'ilulik 19:18; Hanoin Hikar Dalan Moris 6:5 ☆ **10:28** Mateus 22:35-40; Markus 12:28-34; Ukun-badu Na'ilulik 18:5

Yerusalem, tuun baa Yeriko. Mais teki-teki, ema madauk teen sia mai nadau naloot nia. Sia ta'e nia, nadau nola niakaan osan no tais sia hotu-hotu. Sia soe lerek nia iha dalam tehen, hotu la'o nela nia kre'is mate.

³¹ Mais la hatene falik, na'ilulik Yahudi ida la'o tuir nia. Nia titu-naree ema kanek nia toba iha dalam tehen, mais nia la nanawa atu tulun nia. Nia sees, la'o liu dei. ³² La kleur falik, ema ida seluk moos la'o tuir nia. Ema nia nosi hunun Lewi, mak serwisu iha Na'i Maromak Uma Hamulak Huun. Nia titu-naree ema nia toba iha dalam tehen. Nia moos nare'is aan baa naree, mais la tulun. Nia sees, la'o liu dei.

³³⁻³⁴ La kleur falik, ema ida nosi rai Samaria liu iha nia nodi kuda keledai. Ema Yahudi la nafolin ema Samaria. Mais baa oras ema Samaria nia titu-naree ema mak kona hadau nia, nia neon monu baa ema nia. Nia mai nare'is aan, hotu tulun ema nia. Nia fui anggor ween nodi namoos kanek, hotu tau mina baa. Nia falun di'a-di'ak, hotu naka'u sa'e ema kanek nia baa kuda keledai leten, nodi baa kota. Nia natama kedan ema nia iha uma ida, nodi bali nia di'a-di'ak.✧

³⁵ Baa awan, ema Samaria nia selu kedan osan murak tomak rua baa uma na'in,§ nodi katak na'ak, 'Ama hodi osan ne'e bali di'a-di'ak ema ne'e to'o di'ak. Kalo osan ne'e la to'o, modi heik okaan lai. Baa oras ha'u kfila mai, foin ha'u kselu kika.'"

³⁶ Yesus Niakaan lia hatetek to'o nia dei. Hotu Nia nusu ema matenek ukun nia na'ak, "Tuir ama, ema nabee mak dadi 'maluk' tebe-tebes bodik ema mak kona hadau ohin nia?"

✧ **10:33-34** 2 Lia Rai Isra'el no Rai Yahuda 28:15 § **10:35**
Hakerek Moon lia Yunani na'ak 'dinari rua'.

³⁷ Ema nia nataa na'ak, "Nanis ema mak neon monu baa ema kanek nia."

Yesus na'ak, "Tebes! Surak o moos malo tuir nunia."

Yesus iha Marta no Maria uman

³⁸⁻⁴⁰ Nunia hotu, Yesus no Niakaan maktuir sia la'o liu baa Yerusalem. Sia tuli iha leo ida. Iha leo nia, noo feto biin-alin na'in rua, naran Marta no Maria. Oras sia naree Yesus, Marta mai nusu baa Yesus nebee nein sa-sala lai iha siakaan uman. Yesus moos nakara.

Hotu Yesus tuur nodi nanorin ema iha siakaan uma. Baa oras nia, Marta nalau aan nadi'a haa-hemu iha kotuk baa. Mais alin Maria tuur nare'is aan baa Yesus ain, nanono Nia dale. La kleur, Marta tama mai nakmuuk baa Yesus na'ak, "Ama! Nu'unabee ti'an! Ha'u kalo aan kadi'a haa-hemu, mais ha'ukaan alin tuur di'a-di'ak iha ne'e dei. Ama maruka nia serwisu tuan ha'u iha kotuk nebaa lai!"[✧]

⁴¹ Mais Yesus nataa na'ak, "Marta, Marta. O malau aan modi maneo oi-oik. ⁴² Lia nia di'ak, mais noo lia ida mak di'ak kaliuk. Nodi tuur nanono Ha'ukaan Manfatin, Maria boi lia mak di'ak kaliuk. Tan ema la bele nadau nola Manfatin nia nosi nia."

11

*Yesus nanorin lia hamulak
(Mateus 6:9-13, 7:7-11)*

¹ Baa dala ida, Yesus baa namulak. Namulak notu, Niakaan maktuir ida mai nusu na'ak, "Ama Boot! Yohanis Mak Sarani Ema nanorin niakaan maktuir sia nebee natene namulak. Ami husu nebee Ama Boot moos hanorin ami hamulak lai!"

✧ **10:38-40** Yohanis 11:1

² Rona nola nunia, Yesus nataa na'ak, "Di'ak no! Hamulak hodi lia lala'ok nune'e:

Ama! Ama naran lulik kaliuk.

Nebee, ema hotu-hotu foti-nahaas Ama naran kabaas nia!

Nebee, Ama dadi Na'in bodik ema hotu-hotu.

³ Nebee, sura loron Ama foo haan mak to'o baa ami.

⁴ Nebee, Ama nalu'a lakon amikaan salan sia, hanesan ami moos halu'a lakon ema salan baa ami.

Nebee, Ama daka ami, keta monu baa aat."

⁵⁻⁶ Hotu, Yesus nanorin tu'an baa sia na'ak, "Lia hatetek ida nune'e. Kalan boot, okaan maluk ida mai nosi rai dook atu toba heik iha okaan uma. Mais o la moo sa-saa atu mahaan nia. Hotu o baa maluk seluk uman, deku odamatan mosi luan modi ma'ak, 'Maluk! Foo heik tubi baluk tolu baa ha'u lai! Ha'u koo bainaka iha uma, mais ami mamuk liu! Tulun lai! Baluk tolu dei! Ha'u lei kfoo kikar!'

⁷ Takseer, okaan maluk nia atu nataa fila o na'ak, 'Ema toba dukur ti'an moos, o sei mai kakoen! Odamatan kusa ti'an! Oan sia moos toba ti'an. Keta nawan sa'e o! Hein rai nakroma lai!'

⁸ Manoin di'a-di'ak. Masik nia la nakara nadeer tulun o tan o niakaan maluk, kalo o deku bei-beik, nanis nia nadeer tulun o.

⁹ Nunia moos, oras hamulak.

Kalo husu bei-beik baa Na'i Maromak,

Nia nanis foo.

Buka bei-beik,

Nia nanis natudu dalan.

Bolu bei-beik,

Nia nanis loke odamatan.

10 Ema hotu-hotu mak nakro'an bei-beik baa Na'i Maromak, nanis sia simu. Ema mak buka bei-beik, nanis sia netan. Ema mak bolu bei-beik, nanis Nia loke odamatan foo baa. 11 Hanoin kokon! Iha emi, kalo oan nusu na'an tasi baa aman, aman foo samea ka? 12 Kalo oan nusu manu tolun, aman foo sakunar ka? Lale. 13 Masik ema raiklaran huun aat nanis, la noo ama ida iha raiklaran mak nalo nunia. Emikaan Ama iha lale'an huun di'ak nanis. Kalo ema raiklaran mak aat nunia sei nakara foo buat di'ak baa oan, saa tenik Ama iha lale'an! Nia nanis foo Niakaan Kmalar Lulik baa ema mak nakro'an baa Nia."

Ema nasalak Yesus na'ak, Nia nodi diabu ulun beran

(Mateus 12:22-30; Markus 3:20-27)

14 Baa dala ida, Yesus te'ur sai diabu nosi ema nunuk ida. Hotu, nunuk nia bele dale nikar. Ema hotu-hotu blaar karin. 15 Mais noo ema ida mak dale na'ak, "Tebes! Nia bele te'ur diabu, tan netan beran nosi diabu ulun naran Baalsebul."✧

16 Ema seluk moos nakara sokur kokon Yesus. Sia nusu nebee nase'i tadak blaar tenik, atu natudu baa sia na'ak Niakaan beran nia, nosi Na'i Maromak ka, lale.✧

17 Mais Yesus natene kedan siakaan kakutak kadoor nia. Hotu Nia dale na'ak, "Kalo ema fohorai ida funu malu, nanis fohorai nia dodok welon. Kalo ema uma laran toe malu, nanis ema iha uma kain nia fa'e karin malu. 18 Nunia moos, kalo diabu sia funu malu no nabu'a malu, siakaan ulun la bele kaer ukun kleur. La tama kakutak kalo emi ha'ak, Ha'u kodi diabu beran

✧ **11:15** Mateus 9:34, 10:25 ✧ **11:16** Mateus 12:38, 16:1; Markus 8:11

te'ur diabu. ¹⁹ Hanoin! Emikaan ema sia moos natene te'ur diabu. Sia nodi beran nosi diabu ka? Lale! Dadi keta dale karin ha'ak, Ha'u kodi diabu beran te'ur diabu. Emikaan ema du'uk atu nakotu na'ak, saa mak emi dale nia, la kona. ²⁰ Mais kalo tebe-tebes Ha'u kte'ur diabu kodi beran nosi Na'i Maromak, lia nia natudu na'ak, Na'i Maromak kaer ukun ti'an iha emikaan oin, mais emi la hatene.

²¹ Kalo ema ida nodi ro'at-meik daka uman, niakaan naha hotu-hotu nanis mamatek dei. ²² Mais kalo ema ida seluk mak biit liu nia mai sakar, ema biit nia bele nadau nola ro'at no meik nia sia, ra'ut nola naha sia, hotu fa'e baa niakaan maktuir sia. Masik uluk ema nia rai neon baa niakaan ro'at-meik kleur ti'an, oras ne'e, nia la bele rai tenik neon baa.

²³ Hanoin! Ema mak la namutuk no Ha'u, sia sakar Ha'u. Ema mak la serwisu namutuk no Ha'u, sia tokar lauk."☆

*Diabu fila baa fatin uluk
(Mateus 12:43-45)*

²⁴ Hotu Yesus natutan na'ak, "Kalo ita te'ur sai diabu hosi ema ida, diabu nia la'o nasirin fatin fuik buka hanawa fatin. Kalo nia la netan fatin makonak, nia naneo na'ak, 'Aa! La ketan fatin di'ak nune'e. Di'ak liu, fila kikar baa ema uluk nia.' ²⁵ Hotu, nia fila baa, netan fatin uluk nia moos no tetuk ti'an. ²⁶ Hotu, nia baa bolu nola mamaluk na'in hitu mak aat liu nia. Sia tama bele-bele baa ema nia, nodi sira lisuk nia. To'o ema nia moris susar liu tenik."

Ema mak sotir basuk

☆ **11:23** Markus 9:40

27 Yesus sei dale no ema lear nia, feto ida nahii na'ak, "Ama Boot inan mak sotir, tan nia bele nahoris nola Ama Boot no bele nasusu Ama Boot!"

28 Rona nola nunia, Yesus nataa na'ak, "Tebes, ina! Mais ema mak nanono Maromak Manfatin hotu nalo tuir, ema nia mak sotir kaliuk!"

*Em a nusu Yesus natudu kakaer baa sia
(Mateus 12:38-42)*

29 Baa oras nia, ema lear kabuun satan nola Yesus. Nia moos nanorin sia na'ak, "Ema oras ne'e, natene nalo aat dei. Sia nusu tadak blaar nohuun, nebee netan kakaer na'ak, Ha'u ne'e, tebe-tebes Na'i Maromak eman. Mais tuir loos, uluk Na'i Maromak natudu ti'an tadak blaar, nodi mako'an Yunus. Lia nia to'o ti'an! 30 Lia Yunus dadi kakaer bodik ema Niniwe na'ak, Na'i Maromak mak solok nia. Nunia moos Ha'u ne'e. Lia Ema Raiklaran Isin dadi kakaer bodik ema oras ne'e na'ak, Na'i Maromak mak solok Ha'u.✧

31 Baa oras rai falu fila, Na'i Maromak nariik atu dadi makotu lia, na'i feto nosi lorokbelan atu moris nikar dadi saksiin. Nia atu tula sala baa emi, ema mak moris oras ne'e na'ak, 'Emi ne'e, lokok tebes!' Na'i feto nia atu dale nunia, tan uluk nia mai nosi rai dook atu naree du'uk Na'i Soleman matenek. Tuir loos, oras ne'e Ema mak maka'as liu Na'i Soleman iha emikaan klaran. Mais emi la titu kois Nia!✧ 32 Mais lahoos na'i feto nia dei mak atu tula sala baa emi! Ema Niniwe sia moos atu tula sala na'ak, 'Emi ne'e, lokok tebes!' Sia atu dale nunia, tan uluk Yunus baa katak Na'i Maromak hakaran baa sia, sia neon

✧ **11:30** Mateus 16:4; Markus 8:12; Yunus 3:4 ✧ **11:31** 1 Na'i Isra'el Sia 10:1-10; 2 Lia Rai Isra'el no Rai Yahuda 9:1-12

aat kedas. Tuir loos, oras ne'e Ema mak maka'as liu Yunus iha emikaan klaran. Mais emi la halo neon aat kois!"✠

Itakaan moris musti nakroma
(*Mateus 5:15, 6:22-23*)

³³ Hotu Yesus nanorin natutan na'ak, "Kalo ita sunu badut, ita la taka hodi hanek. Ita rai baa fatin aas, nebee naroma ke'an bodik ema hotu-hotu.✠ ³⁴ Itakaan matan hanesan badut. Kalo matan moon, ita bele haree malorek. Mais kalo matan babaur, hotu-hotu makukun. ³⁵ Nunia moos itakaan neon laran. Kalo Na'i Maromak naroma ti'an itakaan neon laran ti'an, ita musti daka di'a-di'ak, keta halo makukun tenik. ³⁶ Kalo Na'i Maromak naroma ita ti'an, to'o la noo makukun ona, ne'e na'ak itakaan moris hanesan badut mak laka naroma bodik ema hotu-hotu."

Yesus de'an na'ilulik Yahudi sia
(*Mateus 23:1-36; Markus 12:38-40*)

³⁷ Yesus nanorin notu, ema ida nosi partee Farisi tene Nia mai niakaan uma. To'o nebaa, Yesus tama baa uma laran, hotu tuur atu na-nemu. ³⁸ Baa oras nia, uma na'in blaar, tan naree Yesus la fasi liman tuir ema Farisi siakaan ukun-badu.

³⁹ Mais Yesus katak baa nia na'ak, "Emi, ema Farisi, maka'as! Emi hanesan ema mak fasi haahemu fatik iha luan dei, mais laran sei kadoor. Emi kaer metin emikaan ukun-badu hamoos aan mak ema bele naree, mais emi la hamoos emikaan neon laran mak sei sasobos no rotus. ⁴⁰ Hoi beik sia! Keta haneo ha'ak Na'i Maromak nase'i itakaan isin lolon dei. Tan Nia moos nase'i

✠ **11:32** Yunus 3:5 ✠ **11:33** Mateus 5:15; Markus 4:21; Lukas 8:16

itakaan neon no laran. ⁴¹ Di'ak liu, hola saa mak emi hoo, foo baa ema mukit sia, nebee emikaan neon bele dadi moos iha Na'i Maromak oin.

⁴² Hoi! Farisi sia! Dinu atu kona emi! Oras emi sera baa Na'i Maromak fa'ek ida nosi fafa'ek sanulu, emi sura lotu-lotuk. To'o babudun musan nosi to'os moos, emi sura hotu. Mais emi la titu lia mak noo folin. Emi la titu lia moon. Emi la hadomi Na'i Maromak. Tebes! Ita musti sera fa'ek baa Na'i Maromak. Mais keta halu'a lia mak folin kaliuk.✧

⁴³ Hoi! Farisi sia! Dinu atu kona emi, tan emi buka fatin kabaas iha uma hamulak laran. Emi buka kneter iha fatin dahur. ⁴⁴ Hoi! Farisi sia! Dinu atu kona emi! Emi nu'u rate mak la hatadan. Ema sama kona, mais la natene iha laran noo sasobo no dois. Iha luan emi halo aan moos liu. Mais iha neon laran, sasobo no dois.”

⁴⁵ Yesus dale notu nunia, ema matenek ukun Yahudi ida sobak nola na'ak, “Ama! Lia nia naraik ami!”

⁴⁶ Yesus nataa na'ak, “Kona! Emi matenek ukun sia moos atu hetan dinu! Emi hatodan ema hodi tula emikaan ukun-badu oi-oik baa. Mais emi du'uk la hodi liman fuan ida hatiu bodik. ⁴⁷ Hoi! Emi atu hetan dinu! Emi halau aan hariik fatuk atu hodi hanoin no hakneter Maromak mako'an uluk sia. Mais tuir loos, emikaan bei uluk du'uk mak no'o mako'an nia sia! ⁴⁸ Emi oik ida ho emikaan bei uluk nia sia. Uluk sia dudu sees Maromak mako'an sia, hotu no'o sia. Oras ne'e, emi hariik rate fatuk bodik sia hodi hanoin emikaan bei uluk siakaan hahalok nia. ⁴⁹ Mais Na'i Maromak hakaran malorek ti'an. Uluk Nia dale na'ak, 'Ha'u atu ksolok Ha'ukaan mako'an

✧ **11:42** Ukun-badu Na'ilulik 27:30

no klosan seluk sia mai baa ema nia sia. To'o baa, ema nasusar balu, ema no'o balu.'

⁵⁰⁻⁵¹ Ema mak moris oras ne'e, musti natiu nola siakaan salan nia. Lia nia sai hori Na'i Maromak nase'i raiklaran ne'e, nahuu nosi Habel mate, da-dau to'o Sakaria mak ema no'o iha sera fatin no Ke'an Lulik leet iha Na'i Maromak Niakaan Uma Hamulak Huun laran. Emi musti hatiu hola siakaan kastikar nia!✧

⁵² Hoi! Emi matenek ukun sia! Emi atu hetan dinu! Emi kaer odamatan kakoren baa Maromak, mais emi du'uk la tama. Aat liu tenik, emi saseni hola ema nebee keta tama!"

⁵³⁻⁵⁴ Yesus dale notu nunia, matenek ukun no Farisi sia krakat. Nahuu baa oras nia, sia nusu lia oi-oik atu nahonu Nia. Sia moos buka dalan bei-beik atu nalo lia no Nia.

12

Sintidu baa ema Farisi mak oin-kotuk (Mateus 10:26-27)

¹ Baa oras nia, ema rihun hira mai atu nanono Yesus. Sia seti malu nodi kabuun nola Nia. Naree nunia, Yesus dale baa Niakaan maktuir sia na'ak, "Sintidu baa ema Farisi sia, tan sia dale seluk, nalo seluk.✧ ² Mais hahalok nunia atu naksain, tan hotu-hotu mak sei nakfunin, atu naksain. ³ Rona! Saa mak emi dale subar, ema atu rona malorek. Saa mak emi hamaas iha ke'an, ema atu nahii iha ema lear oin."✧

Ema raiklaran noo folin iha Na'i Maromak oin (Mateus 10:28-31)

✧ **11:50-51** Lia Uluk Fohon 4:8; 2 Lia Rai Isra'el no Rai Yahuda 24:20-21 ✧ **12:1** Mateus 16:6; Markus 8:15 ✧ **12:3** Markus 4:22; Lukas 8:17

⁴ Hotu Yesus nanorin natutan na'ak, "Maluk sia! Lalika hata'uk kalo ema atu no'o emi. Masik sia no'o emi moos, sia la bele nahaat emikaan kmalar. ⁵ Ha'u atu katak baa emi, emi musti hata'uk see. Emi musti hata'uk Maromak, tan Nia mak bele no'o emi, hotu soe tama emi baa naraka. Tebes! Nia, mak emi musti hata'uk.

⁶ Haneo kokon! Manu harek folin hira? Folin kmaan basuk! Matan lima, foin osan lahon rua. Masik nunia moos, Na'i Maromak la nalu'a matan ida no. ⁷ Nia nanis tau neon baa emi liu tan manu harek nia sia. Nia natene malorek fuuk lahon hira iha emikaan ulun. Keta hata'uk, tan Na'i Maromak nafoli emi, liu tan manu harek nia sia."

*Keta moe aan temi Yesus iha ema oin
(Mateus 10:32-33, 12:32, 10:19-20)*

⁸ Hotu Yesus dale tenik baa Niakaan maktuir sia na'ak, "Rona di'a-di'ak! Kalo ema raiklaran temi Ha'u iha ema lear oin na'ak 'Ha'u ne'e, Yesus eman,' Ha'u moos temi ema nia iha Maromak Niakaan makbukar lale'an sia oin ka'ak, 'Nia, Ha'ukaan ema.' ⁹ Mais kalo ema dale iha ema raiklaran oin na'ak, 'Ha'u la katene Yesus,' Ha'u moos dale iha makbukar lale'an sia oin ka'ak, 'Ha'u la katene ema nia.'

¹⁰ Ha'u ne'e, Ema Raiklaran Isin kosi lale'an. Kalo ema dale nadois Ha'ukaan naran, Na'i Maromak sei kasu niakaan salan nia. Mais kalo dale nadois Kmalar Lulik naran, Na'i Maromak la nalu'a kedan sala nia.✧

¹¹ Kalo ema nodi emi baa moon-metan, lale, nodi emi baa ema makaer ukun, tan emi fiar Ha'u, emi lalika hata'uk atu haloos aan nunabee.

✧ **12:10** Mateus 12:32; Markus 3:29

12 Tan baa oras nia moos, Kmalar Lulik atu nanorin emi lia fuan makonak atu hodi hataa sia.”✧

Maksoin mak beik

13 Nunia hotu, ema ida nosi ema lear nia nusu Yesus na'ak, “Ama Boot! Tulun maruka ha'ukaan maun nebee nia fa'e foo baa ha'u, amikaan aman bein sasoin.”

14 Mais Yesus nataa na'ak, “Hoi! See foti Ha'u kdadi makotu lia baa emi rua?”

15 Hotu Yesus dale baa ema lear nia na'ak, “Sintidu! Keta rotus! Tan naha wa'in la foo moris manek.”

16 Hotu Yesus dale lia hatetek ida na'ak, “Noo ema maksoin ida. Niakaan to'os nasai isin wa'in.

17 Kanaha uman sia naksetik ti'an, to'o nia la natene atu nalo nunabee tenik. 18 Nia naneo na'ak, ‘Di'ak liu, ha'u kalo nune'e! Ha'u ksobu kahaat kanaha uman tuan ne'e, kariik seluk kanaha uman boot kaliuk, nebee rai to'os isin no naha seluk hotu-hotu baa. 19 Kariik ti'an, ha'u kdale du'uk ka'ak, “Kanaha uman boot nakonu ti'an. Haan naresin ti'an, hemun naresin ti'an. Ha'u kaa-kemu kamidar aan kodi kakoen ain dei nosi tinan baa tinan.’” 20 Hanoin! Masik ema nia naneo nunia moos, Na'i Maromak atu katak baa nia na'ak, ‘Hoi, beik! Ohin kalan ne'e moos, o mate. Hotu, see mak netan okaan kanaha uman isin hotu-hotu?’

21 Rona di'a-di'ak! Ema bele libur sasoin lear iha raiklaran ne'e, bodik isin lolon. Mais iha Na'i Maromak oin, sia mukt teen.”

Fiar baa Na'i Maromak (Mateus 6:25-34)

✧ 12:12 Mateus 10:19-20; Markus 13:11; Lukas 21:14-15

²² Hotu, Yesus nanorin tenik Niakaan maktuir sia na'ak, "Emi keta haneo baa emikaan moris loron-loron ha'ak, 'Ha'u atu kaa saa? Atu ktau saa?' ²³ Tan emikaan moris folin liu nosi saa mak emi haa, no saa mak emi tau. ²⁴ Haree kokon baa kawaa sia! Sia la furi, la ku'u, la noo kanaha uman atu rai haan baa. Mais Na'i Maromak naliku sia. Nia moos nanis naliku emi. Tan Nia nafoli emi liu nosi manu ai leten sia. ²⁵ Kalo ema nariik iha lalenok oin, nalau aan no isin lolon, nia bele nalo isin hetak aas ka? La bele! ²⁶ Kalo emi la bele halo lia ki'ik nunia, tan saa haneo baa lia boot?

²⁷ Haree kokon baa ai funan fuik sia. Sia la serwisu to'os. Sia la soru tais. Mais siakaan kabaas, liu nosi Na'i Soleman niakaan tais kabaas.✧ ²⁸ Na'i Maromak naliku ai funan fuik mak la noo folin. Ohin loron sia moris, awan mate, hotu ema soe baa ha'i. Kalo nunia, Na'i Maromak moos nanis naliku emi, mak hoo folin liu tan ai funan fuik nia sia. Tan saa emi la haloon tebe-tebes baa Nia? ²⁹ Keta haneo baa lia haa-hemu. Tan Na'i Maromak mak nahulin. ³⁰ Ema mak la naloon baa Nia, sia susi ruin baa lia nia sia. Mais emi keta nunia, tan emikaan Ama iha lale'an natene hotu-hotu mak emi buka. ³¹ Emi musti hala'ok uluk Niakaan serwisu, foin Nia nahulin lia ne'e sia bodik emi."

Rai sasoin iha lale'an
(*Mateus 6:19-21*)

³² Hotu Yesus natutan tenik na'ak, "Emi hanesan bibi malae klibur ki'ik ida mak biit lalek. Mais keta hata'uk, tan emikaan Ama iha lale'an, Na'i Boot. Saa mak Niakaan, Nia nakara foo baa

✧ **12:27** 1 Na'i Isra'el Sia 10:4-7; 2 Lia Rai Isra'el no Rai Yahuda 9:3-6

oan sia. ³³ Tan lia nia, baa fa'an lakon emikaan sasoin sia, hotu fa'e osan baa ema mukit sia. Hodi nunia, emi rai sasoin iha lale'an. Lale'an, fatin manek. Ema na'ok la bele tama. He'as moos la bele tota nahaat. ³⁴ Emi rai sasoin iha nabee, emikaan neon moos iha nebaa."

Hadi'a aan loron-kalan atu simu Yesus

³⁵⁻³⁶ Nunia hotu, Yesus dale tenik na'ak, "Emi musti hadi'a aan loron-kalan atu hein Ema Raiklaran Isin mai nikar. Lia nia hanesan ema makdaka uma sia nein uma na'in fila mai nosi dahur. Kalo uma na'in to'o mai, hotu deku odamatan, makdaka sia musti loke lai-lais.✧

³⁷ Kalo uma na'in naree sia daka nunia, sia nanis sotir, tan uma na'in atu natudu laran di'ak baa sia. Rona, tan Ha'ukaan dalen ne'e, tebes no loos! Uma na'in nia atu nalo aan nu'u ata, hotu naliku sia nodi haan midar. ³⁸ Sia sotir tan sia naliku siakaan ulun di'a-di'ak. Masik ulun mai baa tuku hira, baa kalan boot ka, kre'is rai naroma ka, sia nadi'a aan bei-beik.

³⁹ Hanoin di'a-di'ak! Kalo uma na'in natene tuku hira ema na'ok atu mai, nia la foo leet baa na'ok sobu uma. ⁴⁰ Mais tan la noo ema ida mak natene wainhira Ema Raiklaran Isin atu mai nikar, emi musti hadi'a aan loron-kalan."✧

*Ema serwisu mak tuir ulun beer
(Mateus 24:45-51)*

⁴¹ Hotu Petrus nusu Yesus na'ak, "Ama Boot! Lia hatetek mak Ama hanorin ohin nia, kona ami mesan ka, kona no ema hotu-hotu?" ⁴²⁻⁴⁴ Yesus nataa na'ak, "Lia hatetek nia kona baa ema hotu-hotu mak natene serwisu moon bodik ulun. Nosi ikus, ulun atu foti nia, nebee nia fa'e haan

✧ **12:35-36** Mateus 25:1-13; Markus 13:34-36 ✧ **12:40** Mateus 24:43-44

bodik ema seluk sia. Masik ulun mai wainhira moos, ema mak madinas, nia nalo tuir ulun beer nohuun. Nia sotir, tan ulun atu foti nia nebee naliku ulun sasoin hotu-hotu.

⁴⁵ Mais dinu atu kona baa ema serwisu mak naneo na'ak, 'Katuas sei kleur foin mai nikar.' Hotu ema nia nahuu ta'e ema serwisu seluk sia, feto-mane. Hotu nia tuur naa-nemu nafurak aan to'o lanu. ⁴⁶ Mais baa loron ida, oras ema nia la naneo falik, teki-tekis ulun to'o mai. Naree nunia, ulun atu ta'e ema nia, hotu nabu'a sai nia, nebee netan kastikar iha luan, bele-bele no ema seluk mak la tuir ulun beer.

⁴⁷ Ema serwisu mak natene ulun beer, mais la nadi'a aan tuir, lale, la no'uk tuir, ema nia kona kastikar todan. ⁴⁸ Mais, ema serwisu mak serwisu la makonak tan nia la natene ulun beer, ema nia kona kastikar kmaan. Tan ema mak netan wa'in, niakaan hataa moos wa'in. Ema mak simu boot, niakaan hataa moos boot."

Em a fa'e karin malu tan Yesus

(Mateus 10:34-36)

⁴⁹ Hotu Yesus natutan na'ak, "Ha'u kmai kodi ha'i baa raiklaran. Ha'u kakara nebee ha'i nia laka iha fatin hotu-hotu. ⁵⁰ Mais Ha'u kmusti katiu uluk susar todan lai, to'o oras mohu.✧

⁵¹ Emi haneo, Ha'u kmai kodi dame baa raiklaran ka? Lale! Ha'u kmai atu kalo ema nakaat malu no toe malu, to'o fa'e karin malu tan Ha'ukaan hanorin. ⁵² Nahuu oras ne'e, ema mak famili malu sia, fa'e karin malu. Tolu sakar rua, rua sakar tolu.

⁵³ Aman sakar oan,
oan sakar aman.
Inan sakar oan,

✧ 12:50 Markus 10:38

oan sakar inan.
 Banin fetu sakar uma na'in,
 Uma na'in sakar banin fetu.”✧

*Em a la natene leno tadak nosi Na'i Maromak
 (Mateus 16:2-3)*

⁵⁴ Hotu Yesus dale kedas no ema lear nia na'ak, “Kalo ita haree kalo'an ma'ar mosu iha loromonu, ita hatadan ha'ak, ‘Udan atu tuun.’ Tebes. ⁵⁵ Kalo anin lorokbelan nuu, ita hatadan ha'ak, ‘Loro makas to'o mai.’ Tebes. ⁵⁶ Mais emi ne'e, liu resik ti'an! Tan saa emi hatene leno tadak nosi raiklaran, mais la hatene leno tadak nosi Na'i Maromak?”

*Dame malu ho funu
 (Mateus 5:25-26)*

⁵⁷⁻⁵⁸ Hotu Yesus dale tu'an na'ak, “Kalo emi halo lia, tan saa emi la bele hakotu du'uk! Di'ak liu, babilan dame malu. Keta to'o makotu lia oin, hotu nia nakotu atu natama emi baa bui. ⁵⁹ Kalo nunia ti'an, emi la bele sai ona, da-dau to'o emi selu mohu osan tate mak makotu lia fake baa emi.”

13

Oras sei noo leet, emi musti halo neon aat baa sala

¹ Baa oras nia, noo ema katak baa Yesus na'ak, Gubernur Pilatus no'o ema Yahudi na'in hira nosi Galilea, oras sia nodi sera baa Na'i Maromak iha Uma Hamulak Huun iha Yerusalem. ² Rona nola nunia, Yesus nusu na'ak, “Nu'unabee? Em a Galilea mak kona ho'o nia sia, siakaan salan, boot liu nosi em a Galilea seluk ka? ³ Lale! Mais kalo emi la halo neon aat baa emikaan salan,

✧ 12:53 Mika 7:6

hodi fila baa Na'i Maromak, emi moos atu dodok nu'u sia. ⁴ Uluk, noo ema na'in sanulu resin walu mak mate tan tetu aas nakro'on kona sia iha Siloam. Siakaan salan boot liu nosi ema Yerusalem seluk sia ka? ⁵ Lale! Mais kalo emi la halo neon aat baa emikaan salan, hodi fila baa Na'i Maromak, emi moos atu dodok nu'u sia."

Lia hatetek nosi ai huun mak la nafua

⁶ Hotu Yesus katak lia hatetek ida na'ak, "Noo ema ida mak noo ai huun mafuak iha to'os.* Nia mai bei-beik tanaat atu natene ai huun nia nafua ti'an ka, sei. Mais mana baa mai, sei dauk. ⁷ Naree nunia, ema nia naruka mafaho to'os na'ak, 'Tinan tolu ti'an, ha'u kmai bei-beik buka ai huun ne'e fuan, mais la ketan. Di'ak liu, mu'an ona, tan naa fatik dei.'

⁸ Mais mafaho to'os nataa na'ak, 'Ama keta kanarak. Foo leet baa ai huun ne'e tinan ida tenik. Mabusik ha'u kafaho kodi babilan. ⁹ Kalo tinan oin ne'e sei la nafua, foin hu'an.'"

Yesus nadi'ak nola feto kotuk fu'ur baa loron hamulak

¹⁰ Ema Yahudi loron hamulak to'o mai ti'an, Yesus baa nanorin iha uma hamulak. ¹¹ Iha nia, noo feto ida mak kotuk fu'ur tinan sanulu resin walu ti'an, tan diabu hahalok. Feto nia la bele nalolo aan. ¹² Titu-naree feto nia, Yesus dale na'ak, "Ina! Ina di'ak ona." ¹³ Yesus moos rai liman baa feto nia. Teki-tekis, niakaan kotuk

* **13:6** Hakerek Moon lia Indonesia tau lia fuan 'pohon ara' nosi lia fuan Yunani *sukein*. Mais *sukein* natudu ai huun ida iha nebaa, mak ema naa fuan. Iha Timor, noo ai huun 'ara' mais ema la naa fuan. Dadi, 'ai huun ara' iha Hakerek Moon, la manesak no itakaan ai huun ara iha Timor ne'e.

fu'ur naklolok kedas. Nia moos tonu-naboot Na'i Maromak.

¹⁴ Mais uma hamulak ulun krakat, tan Yesus nadi'ak nola ema baa laron hamulak. Nia katak baa ema nia sia na'ak, "Domiku ida, serwisu laron neen. Di'ak liu, hadi'ak hola ema moras baa laron serwisu dei, keta baa laron hamulak!"[☆]

¹⁵ Mais Yesus nataa na'ak, "Hoi! Tolek teen! Baa laron hamulak, emi moos serwisu. Emi habusik karau baka no kuda keledai atu haroo.

¹⁶ Ina ne'e, Bei Abraham husar-binan, hanesan emi. Diabu ulun kesi nia tinan sanulu resin walu ti'an. Kalo Ha'u kabusik nia baa laron hamulak, lia nia sala ka?"

¹⁷ Rona nola nunia, Yesus funun sia moe. Mais ema lear neon di'ak tan Niakaan serwisu kabaas.

*Lia hatetek nosi ai fuan musan ki'ik basuk
(Mateus 13:31-32; Markus 4:30-32)*

¹⁸ Hotu Yesus dale natutan tenik na'ak, "Ha'u atu kanesa Na'i Maromak hutun-renu nu'u saa?

¹⁹ Nune'e: uluk fohon, sia na'in hira dei. Mais kleu-leur sia hetak wa'in. Sia nahuu hanesan ai fuan musan ki'ik basuk mak ema furi iha to'os.[†] Kleu-leur moris mai, dadi ai huun boot. To'o manu ai leten sia mai, nalo knuuk iha sorun."

*Lia hatetek nosi tua teen
(Mateus 13:33)*

²⁰ Hotu Yesus dale tenik na'ak, "Ha'u atu kanesa Na'i Maromak hutun-renu nu'u saa tenik? ²¹ Nune'e: sia hanesan tua teen mak feto

[☆] **13:14** Ema Isra'el Sai Nosi Mesir 20:9-10; Hanoin Hikar Dalam Moris 5:13-14 [†] **13:19** Hakerek Moon lia Yunani na'ak, "masuk emi fiar hanesan ai musan σίναπιν (*sinapi*)."[†] Sinapi nia, ai musan mak ki'ik oan, mais nia tubu boot to'o aas ro'a tolu. Ai oik nia la noo iha rai Timor.

sia kahur baa tubi rahun‡ atu nalo tubi. Tubi nia sa'e to'o boot, tan tua teen oan nia. Na'i Maromak hutun-renu moos keke lema nunia."

Lale'an odamatan loot basuk
(*Mateus 7:13-14,21-23*)

²² Nunia hotu, Yesus sia nahuu la'o baa kota Yerusalem. Iha dalam sia tuur tuli iha kota no leo nodi nanorin ema. ²³ Iha fatin ida, noo ema ida nusu baa Yesus na'ak, "Ama Boot! Tuir Ama hanorin, ema uit dei mak bele netan moris ka?"

²⁴ Yesus nataa na'ak, "Lale'an odamatan tata-man nia, loot basuk. Harui aan di'a-di'ak, nebee bele tama. Oras rai falu fila, ema wa'in nakara tama, mais la bele ona, tan la noo leet ti'an. ²⁵ Keta to'o uma na'in kusa odamatan ti'an, hotu emi hariik deku-deku odamatan, hodi husu tulun ha'ak, 'Ama boot! Loke lai!'

Masik emi husu tulun nunia moos, uma na'in nia atu nataa na'ak, 'Emi ne'e see? Ha'u la katene emi!'

²⁶ Hotu emi hataa ha'ak, 'Oin nu'u saa, ama boot la matene ami? Ami mak loron-loron haa-hemu ho ama boot. Ama boot moos nanorin ami iha amikaan leo.'

²⁷ Mais uma na'in nia nataa tenik na'ak, 'Ha'u katak ti'an! Ha'u la katene emi! Emi ne'e, mahalok aat. Sees hosi ne'e!'[☆]

²⁸ Hotu emi atu tanis hade'un aan hodi ruun ne'an, tan titu-haree Bei Abraham, Bei Isak, Bei Yakob no mako'an hotu-hotu tuur bele-bele iha Na'i Maromak tofatik ti'an. Mais emi kona te'ur

‡ **13:21** Hakerek Moon lia Yunani na'ak tubi rahun *sata* tolu. *Sata* ida, takseer liter sanulu resin rua. Dadi, *sata* tolu, tubi rahun liter tolu nulu resin neen. ☆ **13:27** Kananuk Sia 6:9

baa luan. ☆ 29 Ema seluk sia moos tuur naa bele-bele iha nia. Sia mai nosi rai ikun to'o rai ulun, nosi lorosa'e to'o loromonu, nosi lorokaras to'o lorokbelan. ☆ 30 Hatadan lia ne'e di'a-di'ak: Baa oras rai falu fila, ema mak uluk ema ki'ik, Na'i Maromak nafoli na'ak, ema boot. Mais ema mak uluk ema boot, Na'i Maromak nafoli na'ak, ema ki'ik." ☆

*Yesus neon monu baa ema Yerusalem
(Mateus 23:37-39)*

31 Baa oras nia, ema Farisi na'in hira mai natoru Yesus nodi katak na'ak, "Di'ak liu Ama Boot hakiduk baa fatin seluk, tan Na'i Herodes buka Ama atu no'o."

32-33 Mais Yesus nataa na'ak, "Hoi! Ama katuas nia nu'u meda karonak! Baa katak nia ha'ak, 'Ha'u ksei te'ur diabu no kadi'ak kola ema moras baa ohin loron no awan. Wainrua, foin Ha'u kserwisu mohu.' Ha'u la kakiduk baa fatin seluk, mais atu la'o liu baa Yerusalem, tan ema nakara no'o Maromak mako'an sia iha nebaa.

34 Adeei! Ema Yerusalem sia! Emi ne'e mak ho'o Maromak mako'an sia. Emi moos mak tuda ho'o klosan mak mai natudu Niakaan dalam baa emi. Dala wa'in ti'an Ha'u kbeer klibur kodi lituk emi kosi a'aat, hanesan manu inan lituk oan nodi liras. Mais emi la ho'uk. 35 Oras ne'e, Na'i Maromak se'i kotuk ti'an baa emikaan uma hamulak. Tan baa nia, awan-wainrua uma nia mamuk ona. Rona! Emi la haree tenik Ha'u ona, to'o oras emi katak sain ha'ak:

'Na'i Maromak natuun matak-malirin baa ema mak mai nodi Niakaan naran.'" ☆

14

Na'i Yesus nadi'ak nola ema ida baa loron hamulak

¹ Loron ida, kona baa loron hamulak, ema Farisi ulun ida tene Yesus mai naa iha niakaan uma. To'o baa, ema mana Yesus tan nakara naree Nia atu nalo saa baa loron hamulak. ² Baa oras nia, noo ema ida moras isin bubuk tuur iha nia. ³ Naree ema nia, Yesus nusu ema Farisi no matenek ukun mak tuir naa iha nia na'ak, "Tuir Bei Musa Ukun-badu, ita bele hadi'ak hola ema moras baa loron hamulak ka, lale?"

⁴ Mais la noo ema ida loke ibun. Hotu Yesus kaer ema moras nia. Ema nia moos di'ak kedas. Hotu, Yesus naruka nia fila. ⁵ Nunia hotu, Yesus nusu tenik baa ema nia sia na'ak, "Kalo lawarik monu baa wee knuuk kona baa loron hamulak, emi dada hasai nia ka, lale? Karau baka monu baa wee knuuk, emi habusik ka, dada hasai? Nanis emi dada hasai. Lia nia na'ak, emi serwisu ti'an kona baa loron hamulak!"[☆]

⁶ Rona Yesus dale nunia, la noo ema ida mak bele nataa.

Keta haboot aan

⁷ Oras nia, Yesus naree ema mai iha uma nia. Sia wa'in boi tuur iha fatin oin. Naree nunia, Nia dale na'ak, ⁸ "Kalo ema nalo dahur hola malu, hotu namata emi mai, keta buka tuur iha ema boot fatin, tan keta to'o dahur na'in natuur ema mak boot liu emi. ⁹ Keta to'o nia dale baa emi na'ak, 'Maluk, keta krakat! Tulun lori baa fatin kotuk lai, tan kadi'a fatin ne'e ti'an bodik ema boot sia.' Hotu emi musti hariik hela fatin nia hodi moe, baa tuur iha kotuk baa. ¹⁰ Kalo

[☆] 14:5 Mateus 12:11

ema namata mai dahur, tuur iha fatin kotuk dei. Oras dahur na'in titu-naree, nia atu mai na'ak, 'Mai tuur iha oin baa.' Hodi nunia, emi hetan kneter iha bainaka hotu-hotu oin.✧ ¹¹ Tan ema mak naksa'ek aan, Na'i Maromak nahonu nia. Mais ema mak nalo aan hanesan ema ki'ik, Na'i Maromak foti sa'e nia."✧

¹² Hotu, Yesus dale baa uma na'in na'ak, "Loron seluk, kalo halo dahur, keta hamata famili no ema maksoin dei, tan sia bele namata fila ama. ¹³ Mais kalo halo dahur, hamata ema mukit, ema ai asak, ema ai kma'as, no ema delek sia. ¹⁴ Nanis sia la bele namata selu ama. Mais kalo hamata sia, Na'i Maromak mak selu baa ama. Nosi ikus, oras Nia nalo ema mak fiar moris nikar, Nia la nalu'a okaan dadi'ak nia."

*Lia hatetek nosi dahur boot
(Mateus 22:1-10)*

¹⁵ Rona nola nunia, ema ida mak tuur naa-nemu no Yesus dale na'ak, "Ema mak sotir liu, ne'e mak, ema mak tuir naa-nemu bele-bele iha Na'i Maromak tofatik."

¹⁶ Yesus nataa na'ak, "Noo lia ida nune'e: Ema ida nalo dahur boot nodi namata ema lear. ¹⁷ Dahur tetuk ti'an, nia naruka atan baa bolu ema mak kona hamata sia na'ak, 'Mai ona, tan dahur atu nahuu ona.' ¹⁸ Mais ema mak kona hamata nia sia, nase'i sohan oi-oik. Ida foo sohan na'ak, 'Aikee! Ha'u kfoin sosa kola to'os, dadi musti baa karee kokon lai. Keta krakat, tan ha'u la kbele mai.' ¹⁹ Seluk foo sohan na'ak, 'Ha'u kfoin sosa kola karau baka sama rai, inan lima, aman lima. Ha'u kmusti baa matan sia. Ha'u

✧ **14:10** Lia Fuan Tate'an 25:6-7 ✧ **14:11** Mateus 23:12; Lukas 18:14

kusu pardua oo!' ²⁰ Seluk tenik na'ak, 'Ha'u kfoin kola fetu, dadi la bele la'o kela.'

²¹ Rona sohan nia sia hotu, ata nia fila nasara baa na'in. Rona nola sohan nia sia, na'in krakat liu. Hotu nia naruka tenik ata na'ak, 'Kalo nunia, sai lai-lais baa dalam boot no dalam inuk sia. Mamata mola ema mukit, ema ai asak, ema delek no ema ai kma'as sia.' ²² Rona nola nunia, ata nia baa namata ema nia sia. Namata hotu, nia fila mai nasara na'ak, 'Ama! Sia mai hotu ti'an, mais fatin mamuk sei wa'in.'

²³ Hotu na'in naruka tenik na'ak, 'Kalo nunia, o baa tenik to'o leo sikun hotu-hotu. Mamaus mola ema se-see dei modi mai. Surak nakonu nola fatin ne'e. ²⁴ Rona! Ema mak dudu ha'ukaan hamata la bele noran dahur mamidar!'”

*Maneo di'a-di'ak lai, foin tuir Yesus
(Mateus 10:37-38)*

²⁵ Nunia hotu, Yesus sia la'o liu baa Yerusalem. Ema wa'in moos tuir. Hotu Yesus se'i oin baa sia, nodi dale na'ak, ²⁶ “Ema mak tebe-tebes nakara tuir Ha'u, nia musti beer Ha'u *liu* nosi sa-saa hotu-hotu: liu nosi inan-aman, liu nosi feen-oan, liu nosi maun-alin, no liu nosi isin lolon du'uk. Kalo lale, nia la fatan dadi baa Ha'ukaan maktuir.✧ ²⁷ Ema mak la no'uk natiu susar tan tuir Ha'u, nia la fatan dadi Ha'ukaan ema. Masik ema seluk nakara no'o nia moos, nia musti natiu nohuun.✧

²⁸ Kalo hakara tuir Ha'u, haneo di'a-di'ak uluk lai, hanesan lia hatetek ne'e. Noo ema ida mak atu nariik uma boot. Nia naneo uluk folin to'o lotu-lotuk, keta-keta osan la to'o. ²⁹ Kalo la

✧ **14:26** Mateus 10:37 ✧ **14:27** Mateus 10:38, 16:24; Markus 8:34; Lukas 9:23

haneo lotu-lotuk nunia, arumak nia foin nalo uma tatuur, osan mohu ti'an. Hotu ema nanasa namoe nia ³⁰ na'ak, 'Haree kokon ema nia lai! Nia foin nalo uma tatuur, la saa ida dauk, osan mohu ti'an.'

³¹ Ha'u kfoo lia hatetek ida tenik kodi lia hatuda. Noo na'in ida mak atu natuda. Nia musti tuur nodi sura uluk no niakaan mamaluk sia. Kalo nia noo sondadu rihun sanulu, takseer nia bele naloti funu rihun rua nulu ka, lale? ³² Kalo la bele, baa oras funu sei iha dook, di'ak liu nia solok kedan klosan baa babilan dame. ³³ Nunia moos ema mak nakara tuir Ha'u. Nia musti sura di'a-di'ak lai, nebee natene nia bele la'o nela hotu-hotu ka, lale."

Ema mak la fatan tuir Yesus, hanesan masin mak la noo folin

(Mateus 5:13; Markus 9:50)

³⁴⁻³⁵ Hotu Yesus natutan dalen nodi lia hatetek seluk tenik na'ak, "Masin noo folin, tan ita hodi hamidar haan. Mais kalo masin miis ti'an, folin saa? Ita la bele hodi hamidar haan tenik. Halo baa babudun moos, la bele. Ita foti soe dei! Hanono! Ema mak noo tilun, rona di'a-di'ak lia ne'e!"

15

Bibi malae matan ida mak lakon

(Mateus 18:12-14)

¹ Baa oras nia, ema maksisi bea no ema seluk sia, mai hei-hein baa Yesus atu nanono Nia. Tuir loos, ema Yahudi ulun sia filak ema oin nunia sia baa ema lisan aat. ² Titu-naree ema nia sia mai baa Yesus, ema Farisi no matenek ukun Yahudi

sia nakmuuk na'ak, "Hoi! Yesus ne'e namalu no ema lisan aat sia!"[☆]

³ Rona nola nunia, Yesus dale baa sia nodi lia hatetek na'ak, ⁴ "Noo makbalin ida. Niakaan bibi malae matan atus ida. Dala ida, matan ida lakon. Hotu, nia musti nalo saa? Nanis nia la'o nela matan siwi nulu resin siwi iha fatin manek, hotu baa buka bibi malae mak lakon nia to'o netan. ⁵ Netan ti'an, nia neon boot. Hotu, nia nasaan nodi nikar mai. ⁶ To'o uma, nia bolu nola mamaluk sia nodi katak na'ak, 'Hei! Mai neon boot bele-bele ho ha'u lai, tan ha'ukaan bibi malae mak lakon nia, ketan ti'an.' ⁷ Iha lale'an moos nunia. Kalo ema maksalan ida nalo neon aat nodi fila baa Na'i Maromak, lale'an isin tomak neon boot. Tebes. Sia neon boot tan ema na'in ida fila baa Na'i Maromak, liu nosi neon boot baa ema na'in siwi nulu resin siwi mak moris loos no la la'o sala dalan."

Osan murak tomak ida mak lakon

⁸ Hotu, Yesus dale lia hatetek ida tenik na'ak, "Noo feto ida mak noo osan murak tomak sanulu.* Dala ida, osan ida lakon. Hotu, nia musti nalo saa? Nanis nia sunu badut nodi leno nasirin. Nia saar uma nosi lidun baa lidun, buka di'a-di'ak osan mak lakon nia to'o netan. ⁹ Netan ti'an, nia bolu nola ema mak uma kre'is malu sia, nodi katak na'ak, 'Hei! Mai neon boot bele-bele ho ha'u lai, tan ha'ukaan osan mak lakon nia, ketan ti'an!' ¹⁰ Iha lale'an moos nunia. Kalo maksalan ida nalo neon aat nodi fila baa Na'i Maromak, nanis makbukar lale'an sia hotu-hotu neon boot."

[☆] **15:2** Lukas 5:29-30 * **15:8** Hakerek Moon lia Yunani na'ak *drakma* sanulu. *Drakma* ida, kona badaen kansera loron ida.

Oa ida mak lakon

¹¹ Hotu, Yesus natutan lia nodi lia hatetek ida seluk tenik na'ak, "Noo ama ida. Niakaan oan mane, na'in rua. ¹² Baa loron ida, oa ikun katak baa aman na'ak, 'Ama! Fa'e kedan, foo baa ha'u ha'ukaan fafa'ek nosi ama sasoin ona!' Rona nola nunia, aman moos fa'e foo kedan niakaan sasoin baa oan na'in rua. ¹³ La kleur, oa ikun fa'an moos niakaan fafa'ek. Hotu, nia nahulin niakaan naha sia, la'o baa rai dook. To'o baa, nia soe karin osan nodi moris namidar aan dei. ¹⁴ Baa oras osan mohu, rai nia moos kona salaen boot, to'o nia moris namukit aan. ¹⁵ Hotu, nia buka serwisu, tan salaen. Ema ida simu nia no naruka nia nahaan fahi. ¹⁶ Mais tan la noo ema mak foo haan baa nia, nia la terus salaen, to'o nakara atu naa fahi haan.

¹⁷ Kleu-leur, nia nanoin baa-mai na'ak, 'Tha ha'ukaan ama uman, mataroos hotu-hotu naa bosu to'o naresin. Mais ha'u iha ne'e, atu mate salaen ona. ¹⁸ Di'ak liu, ha'u kfila baa ha'ukaan ama. To'o nebaa, ha'u katak baa nia ka'ak, "Ama! Ha'u kalo sala boot ti'an baa Na'i Maromak no baa ama. ¹⁹ Ha'u la kfatán dadi baa ama oan tenik. Masik ama simu ha'u kdadi mataroos dei moos, di'ak!' "

²⁰ Naneo notu nunia, nia nariik, fila baa ama uman. Oras nia sei dook, aman titu-naree nia ti'an. Aman neon monu kedas baa nia. Hotu aman nalai sai nosi uma, baa nasoru oan mak fila mai nia. Hotu, nia nako'ak nola nodi de'i nia.

²¹ Hotu, oa nia dale baa aman na'ak, 'Ama! Ha'u kalo sala boot ti'an baa Na'i Maromak no baa ama. Ha'u la kfatán dadi baa ama oan tenik.'

²² Mais aman naruka kedan ema serwisu sia na'ak, 'Hoi, lai-lais! Baa hola faru klobor kabaas ida, tau baa nia. Tau kadeli baa liman fuan, no tau kaso baa ain. ²³ Hotu baa dada hola karau baka mak kesi nia, ko'a, nebee ita halo dahur bele-bele. ²⁴ Tan ha'ukaan oan ne'e, nu'u mate ti'an, mais oras ne'e moris nikar. Nia lakon ti'an, mais oras ne'e, ketan kikar ti'an.' Aman dale notu nunia, sia nahuu nadahur bele-bele.

²⁵ Baa oras nia, oa ulun serwisu iha to'os baa. Oras fila mai uma, sei iha dook nia rona ema nakdiuk bareka nodi bidu no naksoke. ²⁶ Nia bolu nola ata ida, nusu na'ak, 'Hoi! Dahur saa mak ne'e?'

²⁷ Ata nia nataa na'ak, 'O alin mai nikar ti'an. O aman mak naruka ko'a karau baka hodi halo dahur boot, tan oan fila mai nodi manek.'

²⁸ Rona nola nunia, oa ulun krakat, to'o la no'uk tama baa uma laran. Aman baa namaus nia, nebee tama baa uma laran.

²⁹ Mais nia krakat na'ak, 'Ama! Manoin kokon lai! Hori wain ne'e, ha'u kserwisu susi ruin hanesan mataroos bodik ama. Ha'u la kakur ama hakaran. Masik nunia moos, sei la dala ida dauk, ama foo bibi oan matan ida kodi kadahur ko ha'ukaan mamaluk sia. ³⁰ Mais katene kodi baa, ama oan labuk teen ne'e, baa nakdiuk feto namohu ama osan sia. Oras ne'e nia fila mai, ama no'o karau baka isin furak basuk, hodi halo dahur boot bodik nia.'

³¹ Rona nola nunia, aman nataa na'ak, 'Oa mak ha'u kadomi! Rona di'a-di'ak! O mein mamutuk mo ha'u. Hotu-hotu mak ha'ukaan moos, okaan.

³² Oras ne'e, ita musti hadahur, tan okaan alin mesak ne'e. Uluk, nu'u nia mate ti'an, mais oras

ne'e nia moris nikar ti'an. Nia lakon ti'an, mais oras ne'e ita hetan hikar ti'an.'”

16

Em a serwisu mak kakutak matenek

¹ Hotu, Yesus dale lia hatetek ida tenik baa Niakaan maktuir sia na'ak, “Noo maksoin ida. Nia foti eman serwisu ida dadi baa serwisu ulun. Mais kleu-leur, nia rona lia iis na'ak, serwisu ulun nia nahuu naktolek atu nahonu nia. ² Hotu nia bolu nola serwisu ulun nia, nodi nusu na'ak, ‘O ne'e, nunabee? Ha'u krona o tokar lauk ha'ukaan sasoin sia. Baa makerek okaan serwisu lala'ok, nebee karee lai. Hotu, ha'u kasai o.’

³ Rona nola nunia, serwisu ulun naneo baa-mai na'ak, ‘Ha'u kole ti'an! Atu kalo saa? Fila rai, ha'u la kbiit. Dadi ema madiduk moos, ha'u kmoe aan. ⁴ Kalo ha'u la kbele serwisu iha ne'e ona, ha'u kmusti buka dalan nebee ema seluk bele simu ha'u.’

⁵ Hotu, nia bolu nola ema hotu-hotu mak natusan baa niakaan ulun. Nia nusu ema nomer ida na'ak, ‘O matusan hira baa ha'ukaan ulun?’

⁶ Ema nia nataa na'ak, ‘Katusan mina saitun, liter rihun haat.’*

Hotu serwisu ulun na'ak, ‘Tebes! Ne'e okaan hakerek tusan. Oras ne'e sira mahaat ona, hotu makerek lai-lais hakerek tusan foun, ma'ak o matusan liter rihun rua dei.’

⁷ Hotu nia baa nusu ema nomer rua na'ak, ‘O tenik, matusan hira?’

* **16:6** Hakerek Moon lia Yunani na'ak, ‘*batos atus ida*’. Batos ida, kona liter tolu nulu resin lima to'o haat nulu.

Nia nataa na'ak, 'Katusan hare kakaluk rihun ida.'†

Serwisu ulun katak na'ak, 'Sira mahaat okaan hakerek tusan nia, hotu makerek foun ma'ak, kakaluk atus walu dei.'

⁸ Serwisu ulun nalo nunia to'o ulun natene nola niakaan dalan. Mais ulun mose nia na'ak, serwisu ulun nia, matenek buka dalan nebee ema simu nia.

Ha'u katak lia hatetek ne'e baa emi, nebee emi hatene ha'ak, ema mak la fiar baa Na'i Maromak, sia matenek liu buka dalan baa malu bodik moris. Mais ema mak fiar baa Na'i Maromak, sia moris iha kroman. Siakaan kakutak la matenek nu'u ema mak la fiar nia sia. ⁹ Haneo kokon! Ema raiklaran nakdiuk kadoor nodi siakaan sasoin. Di'ak liu emi hodi sasoin raiklaran tulun ema. Hodi nunia, emi hetan mamaluk wa'in. Baa oras sasoin nia mohu, Na'i Maromak simu emi atu moris nima-nimak iha lale'an.

¹⁰ Kalo ema moon baa lia ki'ik, nanis nia moos moon baa lia boot. Mais kalo ema naktolek baa lia ki'ik, nanis nia moos naktolek baa lia boot.

¹¹ Kalo ema la bele fiar emi atu babilan lia ki'ik iha raiklaran, nunabee Na'i Maromak bele fiar emi atu babilan lia boot? ¹² Kalo emi la bele babilan ema seluk sasoin, la noo mak nakara foo sasoin baa emi atu babilan dadi baa emikaan sasoin du'uk.

¹³ Ata ida la bele serwisu namutuk bodik ulun na'in rua, tan nia beer ida, hirus ida. Nia titu ida, la titu ida. Nunia moos emi. Emi la bele serwisu hamutuk bodik Na'i Maromak no serwisu bodik osan."☆

† **16:7** Hakerek Moon lia Yunani na'ak, 'koros atus ida'. Koros ida, kona liter atus tolu siwi nulu. ☆ **16:13** Mateus 6:24

*Yesus dale lia nosi ukun-badu mak nafati
(Mateus 11:12-13, 5:31-32; Markus 10:11-12)*

¹⁴ Baa oras nia, noo ema Farisi na'in hira mak tuir nanono Yesus dale ohin nia. Sia naleuk Nia, tan sia beer osan. ¹⁵ Mais Yesus dale tenik na'ak, "Hoi! Masik emi hamoon aan iha ema oin, Na'i Maromak natene emikaan neon aat. Noo lia wa'in mak ema raiklaran tonu no mose. Mais Na'i Maromak nakribi lia nia sia.

¹⁶ Uluk ita ema Yahudi moris tuir Ukun-badu nosi Bei Musa no nosi Maromak mako'an sia, da-dau to'o oras Yohanis Mak Sarani Ema mai. Oras ne'e, Manfatin Di'ak keke lema ti'an na'ak, Maromak dadi Na'in bodik ema raiklaran. Ema wa'in moos narui aan atu moris tuir Na'i Maromak dalan foun nia.✧ ¹⁷ Masik nunia moos, Ukun-badu uluk nia sia sei nafati. Lale'an no raiklaran bele lakon, mais Ukun-badu nia sia la lakon.✧

¹⁸ Tan lia nia, keta halu'a Ukun-badu mak na'ak, 'Ema mak soe feen, hotu nola tenik feto, nia nakur biti-kluni.' "✧

Lia ema maksoin ida no Lasarus

¹⁹ Hotu, Yesus dale tenik na'ak, "Noo ema maksoin ida. Nia nakara tau tais kabaas mak lita hosi tais mamar. Loron-kalan nia naa midar nodi nadahur nohuun. ²⁰ Iha nia moos noo ema mukit ida naran Lasarus. Mirik aat nakonu niakaan isin. Sura loron niakaan belun sia rai nia iha maksoin nia odamatan nanokar. ²¹ Nia buka haan nosi maksoin haan mumun sia, mais la netan. Asu sia dei mak mai belo mirik aat ween.

²² La kleur, Lasarus mate. Makbukar lale'an sia mai nola nia, natuur baa Abraham sorin.

La kleur falik, maksoin moos mate. Hotu, ema nakoi nia. ²³ Mais nia la tama lale'an. Nia tama baa naraka, mak ema maten fatin. Iha nia, nia noran susar bei-beik. Mais dala ida, nia foti oin, titu-naree Lasarus tuur neon di'ak iha Abraham sorin. ²⁴ Maksoin nahii na'ak, 'Bei Abraham! Madomi ha'u lai! Maruka Lasarus loban liman fuan dikin baa wee, nebee mai nabotes nola ha'ukaan nanaan lai, tan ha'u ksusar tebes iha ha'i naraka ne'e.'

²⁵ Mais Abraham nataa na'ak, 'Oa! Manoin di'a-di'ak lai. Uluk oras o sei moris, o metan di'ak hotu-hotu. Mais Lasarus netan susar. Oras ne'e, Na'i Maromak nalo Lasarus neon di'ak iha ne'e, mais o mak metan susar. ²⁶ Saa tenik, iha itakaan leet ne'e, Na'i Maromak tau horun boot. Ema nosi ne'e la bele baa nia, ema nosi nia moos la bele mai ne'e.'

²⁷ Mais maksoin nusu tenik na'ak, 'Kalo nunia, bei tulun maruka Lasarus baa ha'ukaan ama uman lai. ²⁸ Ha'u ksei ko alin na'in lima iha nebaa. Maruka Lasarus baa foo natene, nebee sia fiar baa Na'i Maromak ona. Nebee oras sia mate, sia la tama dinu fatin ne'e.'

²⁹ Mais Abraham nataa na'ak, 'Na'i Maromak foo ti'an hakerek nosi Musa no Niakaan mako'an sia. Habusik okaan alin sia leno du'uk hakerek nia isin, nebee sia natene Na'i Maromak hakaran.'

³⁰ Mais maksoin nakrake na'ak, 'Lia nia sei la to'o dauk! Masik sia leno du'uk moos, sia sei la fiar. Musti noo ema mak mate ti'an sai nosi rate baa katak sia lai, foin sia rona baa Maromak.'

³¹ Mais Abraham nataa na'ak, 'Kalo sia la no'uk nanono baa Musa no Maromak mako'an sia, masik noo ema mak mate ti'an sai nosi rate moos, sia la nanono baa.'”

17

*Lia ema monu baa sala hotu nusu pardua
(Mateus 18:6-7,21-22; Markus 9:42)*

¹ Hotu, Yesus katak tenik baa Niakaan maktuir sia na'ak, "Dala wa'in, ema monu baa sala tan ema seluk niakaan hahalok. Hanono! Ema mak sasuat ema to'o monu baa sala, ema nia netan dinu boot. ² Kalo ema sasuat ema ki'ik ida to'o nia la fiar baa Ha'u, Na'i Maromak atu taa ukun todan liu baa ema nia. Di'ak liu, kesi fatuk boot ida* baa niakaan kakorok, hotu soe nia baa tasi. ³ Daka aan di'a-di'ak, nebee keta halo ema monu baa sala. Kalo maluk ida nalo sala, de'an nia. Kalo nia nalo neon aat, hotu nia mai nusu pardua, malu'a lakon niakaan salan nia.*

⁴ Kalo baa loran ida laran, maluk ida nalo sala dala hitu baa o, hotu nia nalo neon aat nodi nusu pardua kedas, o musti malu'a lakon niakaan salan dala hitu nia."

Fiar baa Na'i Maromak

⁵ Baa loran ida, Yesus klosan sia mai nasoru Nia nodi nusu na'ak, "Ama Boot! Amikaan fiar la biit. Tulun makbiit tu'an amikaan fiar lai."
⁶ Yesus nataa na'ak, "Kalo fiar baa Na'i Maromak, masuk fiar oan ida dei moos, ita bele haruka ai boot ida ha'ak, 'Makfokit lori baa tasi.' Ai nia nanis nakfokit kedas lori baa tasi."

Ata mak di'ak la buka tonun

⁷ Hotu, Yesus dale tenik na'ak, "Lia nune'e: noo ata ida mak fila rai iha na'in niakaan to'os no

* **17:2** Hakerek Moon lia Yunani na'ak 'fatuk laledun'. Uluk ema Yahudi sia ledu hare gandum nodi fatuk laledun mak boot liu ema. Sia feur fatuk laledun nia, nodi kuda keledai. ☆ **17:3** Mateus 18:15

daka na'in niakaan bibi malae iha hae molik. Serwisu notu, ata nia fila uma. To'o baa, kalo na'in dale baa nia na'ak, 'Mai ita rua haa ona!' lia nia fatan ka? Lale! ⁸ Fatan, kalo na'in naruka na'ak, 'Baa mahulin haa-hemu bodik ha'u! Ha'u kaa uluk lai, foin o maa.' ⁹ Kalo ata nalo tuir na'in hakaran, na'in musti tonu nia ka? Lale! ¹⁰ Nunia moos emi. Kalo serwisu hotu ti'an bodik Na'i Maromak, emi musti dale ha'ak, 'Ami ne'e, ata dei. Ami la buka tonun. Ami hala'ok na'in hakaran dei.'"

Yesus nadi'ak nola ema moras funi mea na'in sanulu

¹¹ Oras baa Yerusalem, Yesus sia to'o rai Galilea no rai Samaria kladik. ¹² Tama baa leo ida, ema moras funi mea na'in sanulu mai nasoru Yesus. Sia nariik nosi dook, ¹³ nodi nahii bele-bele na'ak, "Ama Boot Yesus! Hadomi ami lai!"

¹⁴ Titu-naree sia, Yesus naruka na'ak, "Baa hatudu isin lolon baa na'ilulik, nebee leno emikaan moras lakon ti'an ka sei." Rona Yesus naruka nunia, sia moos baa. Iha dalan klaran, teki-teki sia hotu-hotu di'ak ti'an.✧

¹⁵ Haree nunia, sia la'o liu nodi neon di'ak. Mais ema ida nosi sia fila baa Yesus nodi nahii na'ak, "Tonu-haboot Na'i Maromak! Ha'u di'ak ti'an!" ¹⁶ Hotu nia nakni'a nodi sera dodan baa Yesus. (Tuir loos, ema ida ne'e lahoos ema Yahudi, mais ema Samaria. Ema Samaria no ema Yahudi sakar malu nohuun.)

¹⁷ Naree ema nia fila mai nunia, Yesus katak na'ak, "Ohin nia Ha'u kadi'ak kola emi na'in sanulu! Na'in siwi iha nabee? ¹⁸ Tan saa ema maktabar ne'e mesan mak mai tonu-naboot Na'i

✧ **17:14** Ukun-badu Na'ilulik 14:1-32

Maromak?" ¹⁹ Hotu Yesus katak tenik baa ema nia na'ak, "Tan o fiar Ha'u tebe-tebes, o di'ak ti'an. Mariik! Fila ona!"

*Lia Yesus namaan aan mai nikar
(Mateus 24:23-28,37-41)*

²⁰⁻²¹ Baa loron ida, ema Farisi na'in hira mai nusu baa Yesus na'ak, "Ama Boot! Katak kokon lai! Wainhira Na'i Maromak nahuu nala'ok Niakaan ukun?"

Yesus nataa na'ak, "Lia nune'e! Keta haneo Na'i Maromak nala'ok Niakaan ukun nodi tadak oi-oik mak ema raiklaran bele leno. Kalo ema katak na'ak, 'Haree kokon mai! Na'i Maromak nala'ok Niakaan ukun iha ne'e!', keta fiar. Kalo ema seluk na'ak, 'Na'i Maromak nala'ok Niakaan ukun iha nebaa!', keta fiar. Ema la netan kakaer nunia, tan Na'i Maromak nala'ok Niakaan ukun iha itakaan neon laran."

²² Hotu Yesus katak baa Niakaan maktuir sia na'ak, "La kleur ona Ha'u, Ema Raiklaran Isin ne'e, la kamutuk ko emi ti'an. Loron susar to'o, emi atu beer Ha'u, mais Ha'u la iha ona. ²³ Kalo ema balu mai katak na'ak, 'Kristus iha ne'e!' lale ema seluk katak na'ak, 'Kristus iha nebaa!', lalika halau aan buka baa-mai, tan sia naktolek aan. ²⁴ Oras Ema Raiklaran Isin namaan aan mai nikar, niakaan tadak malorek basuk, hanesan mameran mak laka naroma lale'an nosi rohan baa rohan. ²⁵ Mais Nia musti natiu susar oi-oik uluk lai, tan ema oras ne'e la no'uk rona baa Nia. Sia moos atu dudu sees Nia. ²⁶ Nosi ikus, oras Nia namaan aan mai nikar, ema atu moris nalo aat nu'u ema mak moris oras Noh otas.✧ ²⁷ Baa otas nia, ema la no'uk rona. Sia naa-nemu, nalo

✧ **17:26** Lia Uluk Fohon 6:5-8

dahur hola malu, to'o loron Noh tama baa roo. Teki-tekis, motasa'e boot mai, nadodok sia hotu.✧

²⁸ Nosi ikus, oras Ema Raiklaran Isin namaan aan mai nikar, ema sia moos atu moris hanesan ema mak moris baa oras Lot otas. Baa otas nia, ema kota Sodom moris nalo aat nodi naa-nemu, nodi fa'an no sosa, nodi serwisu to'os, no nariik uma. ²⁹ Mais sia moos la no'uk rona. Hotu, baa seisawan ida, Lot nalai nela kota Sodom. Teki-tekis, fatuk laak mak nasai dubun raso monu nosi lale'an mai, sunu mohu ema Sodom sia.✧

³⁰ Dadi, sintidu! Oras Ema Raiklaran Isin namaan aan mai nikar, keta to'o emi moris halo aat nunia, tan teki-tekis Nia mosu mai. ³¹ Baa loron nia, ema mak iha uma tehen, keta tama uma ona atu nahulin naha. Ema mak serwisu iha to'os, keta fila uma ona atu nola naha.✧ ³² Hanoin saa mak uluk dadi baa Lot feen. Nia mate, tan nanoin naha iha uma.✧

³³ Ema mak la no'uk tuir Ha'u tan beer aan du'uk, nosi ikus, nia moris butan. Mais ema mak no'uk tuir to'o latan moris tan beer Ha'u, nosi ikus, nia netan moris nohuun no Na'i Maromak.✧

³⁴ Rona! Nosi ikus, oras Ema Raiklaran Isin namaan aan mai nikar, ema na'in rua toba iha fatik ida. Teki-tekis Na'i Maromak foti nola ida, nabusik nela ida. ³⁵ Feto na'in rua ledu hare namutuk, Na'i Maromak foti nola ida, nabusik nela ida. ³⁶ [Ema na'in rua serwisu namutuk iha

✧ **17:27** Lia Uluk Fohon 7:6-24 ✧ **17:29** Lia Uluk Fohon 18:20—19:25 ✧ **17:31** Mateus 24:17-18; Markus 13:15-16
 ✧ **17:32** Lia Uluk Fohon 19:26 ✧ **17:33** Mateus 10:39, 16:25; Markus 8:35; Lukas 9:24; Yohanis 12:25

to'os, Na'i Maromak foti nola ida, nabusik nela ida.]”†

³⁷ Rona nola nunia, Yesus Niakaan maktuir sia nusu na'ak, “Ama Boot! Lia nia sia atu dadi iha nabee?”

Hotu, Yesus soe lia na'ak, “Na'an dodok iha nabee, manu kawaa iha nebaa.” [Yesus dale lia funin na'ak, oras Kristus namaan aan mai nikar, ema hotu-hotu bele naree.]

18

Lia feto faluk no makotu lia mak la loos

¹ Baa dala ida, Yesus nanorin Niakaan maktuir sia nodi lia hatetek, nebee sia namulak la nakotu, neon la naklara, no fiar baa Na'i Maromak nohuun. ² Lia nia nune'e: “Noo ema makotu lia ida iha kota ida. Nia la fiar baa Na'i Maromak. Nia la titu ema ida no. ³ Iha kota nia moos, noo feto faluk ida. Nia mai hei-hein baa makotu lia nia nodi nusu na'ak, ‘Ama makotu lia! Makotu ha'ukaan lia malo loos!’

⁴ Uluk fohon makotu lia nia la titu feto faluk nia. Mais feto nia mai hei-hein to'o makotu lia la no'uk rona ona, nodi naneo na'ak, ‘Uras Na'i Maromak dei, ha'u la ktitu ti'an, saa tenik baa ema raiklaran. ⁵ Mais tan feto ne'e nalo ha'ukaan ulun kalanuk, di'ak liu kakotu niakaan lia kalo loos. Kalo lale, nia mai hei-hein nakole ha'u nohuun.’”

⁶ Hotu Yesus katak tenik baa maktuir sia na'ak, “Emi hanoin kokon baa makotu lia ne'e lian. Masik nia la loos, kleu-leur nia tulun feto faluk nia. ⁷ Kalo ema mak la loos nakara tulun ema nunia, Na'i Maromak nanis nakara tulun

† 17:36 Tohar ne'e la noo iha Hakerek Moon lia Yunani mak tuan.

Niakaan eman mak namulak loron-kalan nusu tulun baa Nia. Mais Nia la nalo nu'u makotu lia nia, ⁸ tan Nia babilan kedas. Ha'u kusu nune'e: kalo Ha'u, Ema Raiklaran Isin ne'e, mai kikar ti'an, takseer Ha'u ksei bele kasoru ema makfiar iha raiklaran ne'e ka, lale?"

Lia nosi ema Farisi no ema maksisi bea mak baa namulak

⁹ Yesus dale tenik lia hatetek ida, nosi lia ema mak nahaas aan nodi titu naraik ema seluk. Nia dale na'ak, ¹⁰ "Noo mane na'in rua baa namulak iha uma hamulak. Ida nosi partee Farisi, ida tenik maksisi bea. [Ema Yahudi sia nafoli ema Farisi na'ak, ema moos. Mais nafoli maksisi bea na'ak, ema lisan aat.] ¹¹ To'o uma hamulak baa, ema Farisi nariik namulak nodi foti aan du'uk na'ak, 'Ha'u kamulak sera dodan baa Na'i Maromak, tan ha'u ema di'ak. Ha'u la aat nu'u ema seluk sia. Ha'u la kana'o. Ha'u la krotus. Ha'u la kakur biti-kluni. Ha'u moos la aat nu'u maksisi bea ne'e. ¹² Ha'u madinas kalirin aan domiku ida, dala rua. Ha'u moos foo fa'ek ida nosi fafa'ek sanulu mak ha'u ketan.' Ema Farisi nia namulak nunia.

¹³ Mais ema maksisi bea nia nariik dook iha kotuk baa. Nia la naksakar aan foti oin atu titu baa lale'an. Nia namulak sudur ulun nodi neon dodok na'ak, 'Aaa, Na'i Maromak. Madomi ha'u ema sala ne'e! Foo pardua baa ha'u lai!'"

¹⁴ Dale notu, Yesus nusu na'ak, "Baa oras mane rua nia fila uma, see mak di'a-di'ak nikar no Na'i Maromak? Ema Farisi ka, ema maksisi bea? Nanis Na'i Maromak simu di'a-di'ak maksisi bea mak naraik aan. Mais la rona ema Farisi nia. Tan

Na'i Maromak naraik ema mak loko aan, mais foti sa'e ema mak naraik aan."✧

*Yesus foo matak-malirin baa lawarik oan sia
(Mateus 19:13-15; Markus 10:13-16)*

¹⁵ Baa dala ida, ema naka'u nodi lawarik oan sia mai baa Yesus, nebee Nia rai liman nodi foo matak-malirin baa sia. Naree nunia, Yesus Niakaan maktuir sia de'an ema nia sia. ¹⁶⁻¹⁷ Mais Yesus simu oa nia sia mai baa Nia. Nia de'an maktuir sia na'ak, "Habusik lawarik oan sia mai baa Ha'u. Keta saseni sia! Rona, tan Ha'ukaan dalen ne'e, tebes no loos! Ema mak nakara dadi baa Na'i Maromak eman, musti nakri'it aan baa Na'i Maromak, hanesan lawarik oan nakri'it aan baa inan-aman."

*Ema maksoin susar basuk tama lale'an
(Mateus 19:16-30; Markus 10:17-31)*

¹⁸ Baa dala ida, na'ilulik Yahudi ida mai nusu baa Yesus na'ak, "Ama Boot mak kneter basuk! Ama tulun manorin Ha'u nebee ha'u kbele katene oin nunabee, ha'u kbele tama lale'an atu moris nima-nimak ko Na'i Maromak."

¹⁹ Yesus nataa na'ak, "Tan saa o masee Ha'u, 'mak kneter basuk'? Kmesak ida dei mak kneter basuk. Nia mak Maromak. ²⁰ O matene nanis ukun-badu hori uluk na'ak:

Keta halo lia kfo'er;
keta ho'o ema;
keta hana'o;
keta dale hahaat ema;
no musti hakneter inan-aman."✧

✧ **18:14** Mateus 23:12; Lukas 14:11 ✧ **18:20** Ema Isra'el Sai Nosi Mesir 20:12-16; Hanoin Hikar Dalan Moris 5:16-20

²¹ Ema nia nataa na'ak, "Tebes, Ama! Ha'u ktuir ukun-badu nia sia ti'an, nahuu hori ksei ki'ik."

²² Rona nola nunia, Yesus na'ak, "Di'ak! Mais lia nia sei la to'o dauk. O musti baa fa'an okaan sasoin sia hotu-hotu. Hotu, fa'e osan baa ema mukit sia. Halo nunia lai, foin mai tuir Ha'u. Nosi ikus, Na'i Maromak selu sasoin iha lale'an baa o."

²³ Rona nola nunia, ema nia neon susar, tan soi to'o. ²⁴ Hotu, nia fila nodi neon dodok.

Naree nunia, Yesus katak baa Niakaan maktuir sia na'ak, "Maksoin susar basuk tama lale'an. ²⁵ Hanesa no lia seluk mak na'ak, kuda unta la bele tama lalu'an tuir daun kuak. Nunia moos ema mak naloon loos baa sasoin dei, la naloon baa Na'i Maromak. Nia la bele tama lale'an."

²⁶ Hotu, ema sia mak rona Yesus dale nunia, nusu na'ak, "Kalo susar tebes maksoin tama lale'an, ema oin nunabee mak bele netan moris?"

²⁷ Yesus nataa na'ak, "Noo lia wa'in mak ema raiklaran la bele nalo. Mais Na'i Maromak bele nalo lia hotu-hotu."

²⁸ Hotu Petrus natutan na'ak, "Ama! Ami la'o hela ti'an amikaan sasoin sia hotu-hotu atu tuir Ama. Mais ami atu hetan saa?"

²⁹ Yesus nataa na'ak, "Petrus! Rona di'a-di'ak, tan Ha'ukaan dalen ne'e, tebes no loos! Ema mak la'o nela niakaan uma, niakaan feen, niakaan maun-biin-alin, niakaan inan-aman, lale niakaan oan sia, tan nia nala'ok Na'i Maromak serwisu, ³⁰ nanis nia simu nikar wa'in liu iha raiklaran ne'e. Nosi ikus, oras raiklaran falu fila, nia moos simu moris nima-nimak no Na'i Maromak."

*Yesus dale nosi Niakaan mate baa dala tolu
(Mateus 20:17-19; Markus 10:32-34)*

³¹ Nunia hotu, Yesus nodi Niakaan maktuir na'in sanulu resin rua la'o liu baa, nebee Nia dale mesan baa sia na'ak, "Oras ne'e ita atu baa kota Yerusalem. To'o nebaa, lia hotu-hotu mak Maromak mako'an sia nakerek kedan nosi lia Ema Raiklaran Isin atu dadi, tuir saa mak sia nakerek nela. ³² Ema atu latan Ha'u baa ema maktubar sia mak la fiar baa Maromak. Hotu sia naleuk Ha'u, nahaat Ha'u oi-oik, soe kaban baa Ha'u, ³³ ta'e Ha'u, hotu no'o Ha'u. Mais baa wainrua, Ha'u kmoris kikar."

³⁴ Rona nola Yesus dale nunia, maktuir sia benar, tan sia sei la bele kohi dauk lia fuan nia isin.

*Yesus nadi'ak nola ema matan delek ida
(Mateus 20:29-34; Markus 10:46-52)*

³⁵ Baa oras Yesus no Niakaan maktuir sia atu tama baa kota Yeriko, sia nasoru nola ema delek ida mak tuur nodi nadidu iha dalan tehen.

³⁶ Rona ema lear la'o tuir nia, delek nia nusu na'ak, "Hei! See ne'e sia?"

³⁷ Ema katak baa delek nia na'ak, "Yesus, ema Nasaret, la'o tuir ne'e."

³⁸ Rona nola lia nia, delek nia nahii maka'as na'ak, "Yesus! Na'i Daud husar-binan! Madomi ha'u lai!"*

³⁹ Nia nahii nunia, mais ema mak la'o iha Yesus oin nakahik nebee nia no-nook. Mais nia hetak nahii tu'an na'ak, "Hei! Na'i Daud husar-binan! Madomi ha'u lai!"

* **18:38** 'Na'i Daud husar-binan' nia, naran ida bodik 'Kristus', ne'e na'ak Ema mak Na'i Maromak nameno hori uluk. Hodi nunia, delek nia katak sain na'ak, Yesus nia, Kristus.

⁴⁰ Rona nola delek nia nahii, Yesus moos nariik. Nia naruka ema nala'ok nodi delek nia mai. To'o Yesus oin, Yesus nusu baa delek nia na'ak, ⁴¹ "O makara kalo saa baa o?"

Delek nia nataa na'ak, "Ama Boot! Ha'u kakara nebee ha'u kbele karee."

⁴² Yesus nataa na'ak, "Di'ak. Tan o fiar ma'ak, Ha'u kbele kadi'ak kola o, oras ne'e moos, okaan matan moon ona." ⁴³ Yesus dale nunia, delek nia matan moon kedas. Hotu, nia tuir Yesus nodi tonu-naboot Na'i Maromak. Ema hotu-hotu mak naree, sia moos tonu-naboot Na'i Maromak.

19

Lia Sakeos ema maksisi bea

¹ Nunia hotu, Yesus sia tama tuir kota Yeriko atu la'o liu baa Yerusalem. ² Iha kota Yeriko nia, noo ema ida naran Sakeos. Sakeos nia, maksisi bea ulun bodik ukunrai Roma. Nia moos ema maksoin. ³ Baa oras rona na'ak Yesus atu la'o liu, Sakeos nakara naree Yesus. Mais Sakeos basuk basuk. Nia la bele titu-naree Yesus di'a-di'ak, tan ema lear kabuun nola Yesus ti'an. ⁴ Tan baa nia, nia nalai uluk, sa'e baa ai ida leten iha dalan tehen mak Yesus atu la'o tuir.* ⁵ To'o ai nia, Yesus tanaat baa leten nodi bolu na'ak, "Sakeos! Sakeos! Tuun mai lai-lais! Tan ohin loron ne'e, Ha'u atu ktuli iha okaan uma."

⁶ Rona nola nunia, Sakeos blaar karin. Nia tuun lai-lais, hotu nodi Yesus baa uma. Nia neon boot lo-loos. ⁷ Mais ema wa'in nakmuuk na'ak, "Hoi! Ema hotu-hotu natene Sakeos ne'e lisan aat! Tan saa Yesus tuli niakaan uma?!"

* **19:4** Hakerek Moon lia Yunani na'ak, ai huun nia, ai huun *sukomorea*. Ai huun oik ida nia la noo iha rai Timor.

⁸ To'o uma baa, Sakeos nariik iha Yesus oin, hotu dale na'ak, "Ama Boot! Nahuu ohin loron ne'e, ha'u kfa'e baa rua ha'ukaan sasoin hotu-hotu, nebee fa'ek ida ha'u kfoo baa ema mukit sia. Bodik ema mak ha'u kusu bea liu, ha'u kselu kikar isin haat."

⁹ Yesus nataa na'ak, "Di'ak. Ohin loron ne'e Na'i Maromak sori o mo okaan ema uma laran hotu-hotu ti'an, tan o fiar Na'i Maromak nu'u Bei Abraham. ¹⁰ Na'i Maromak solok Ha'u kdadi Ema Raiklaran Isin iha raiklaran ne'e. Ha'u kmai atu buka ema mak sees nosi Na'i Maromak dalan, nebee Ha'u ksori sia."✧

*Lia ata mak babilan di'a-di'ak na'in osan
(Mateus 25:14-30)*

¹¹ Baa oras nia, ema wa'in tuir nanono Yesus. To'o kre'is kota Yerusalem, sia naneo na'ak Yesus atu nala'ok Na'i Maromak ukun hanesan na'in ona. Mais tan sia nanoin sala nunia, Yesus dale baa sia lia hatetek ida ¹² na'ak, "Noo na'in ki'ik ida. Nia atu baa rai seluk, nebee ema foti nia dadi baa na'in boot. Foti ti'an, foin nia mai nikar. ¹³ Baa oras nia nadi'a aan atu la'o, nia bolu nola niakaan ata na'in sanulu. Nia fa'e baa ida-idak osan mean matak ida.† Hotu nia naruka sia na'ak, 'Halo osan ne'e dadi baa osan na'in. Kalo ha'u kmai kikar, emi musti hasara funan hira.' Dale notu nunia, nia moos la'o. ¹⁴ Mais niakaan hutun-renu sia hirus nia. Sia solok klosan tuir baa nebaa atu katak na'ak, 'Ami la ho'uk ema ne'e kaer ukun baa ami.'

✧ **19:10** Mateus 18:11 † **19:13** Hakerek Moon lia Yunani na'ak, nia fa'e baa sia, 'mina sanulu'. *Mina* ida na'ak, *dinari* atus ida, badaen ida niakaan kansera serwisu loron atus ida.

15 Masik nunia moos, sia foti nia dadi baa na'in boot. Foti ti'an, nia fila. To'o uma baa, nia bolu nola ata sanulu nia, nodi nusu na'ak, 'Emi hetan funan hira hosi osan mak ha'u kfoo baa emi nia?'

16 Ata nomer ida nasara na'ak, 'Ama na'i! Ha'u ketan funan dala sanulu.'

17 Na'in nataa na'ak, 'Kabaas! O ne'e, ata di'ak. Ha'u kbele fiar o kodi lia ki'ik. Tan baa nia, ha'u kfoti o kaer ukun baa kota sanulu.'

18 Hotu, ata nomer rua nasara na'ak, 'Ama na'i! Ketan funan dala lima.'

19 Na'in tonu nia na'ak, 'Kabaas! Kalo nunia, ha'u kfoti o kaer ukun baa kota lima.'

20 Mais ata nomer tolu, nodi nikar niakaan osan mai. Nia nasara na'ak, 'Ne'e, ama na'i osan! Ha'u kfalun kodi subar di'a-di'ak, nebee keta lakon. 21 Ha'u kalo nunia, tan kata'uk. Ha'u katene ama ne'e, maka'as. Ama nakara nola saa mak lahoos ama niakaan, no ku'u nola saa mak lahoos ama kuda.'

22 Rona nola nunia, na'in nakanas ata nia na'ak, 'Hoi! Notar lalek! Okaan dale nia kastikar okaan isin lolon du'uk. O matene ti'an, ha'u ne'e ema maka'as, mak kola saa mak lahoos ha'ukaan, kodi ku'u kola saa mak lahoos ha'u kuda. 23 Tan saa o la rai osan nia iha uma rai osan? Nebee oras ha'u kfila mai, bele ketan funan. Masik oan ida dei moos, di'ak.'

24 Hotu na'in naruka ema seluk sia na'ak, 'Hola osan nia, latan baa ata mak netan funan dala sanulu.'

25 Mais sia nataa na'ak, 'Ama! Ema nia netan to'o ti'an. Tan saa hola hosi ema mak netan oan ida dei, hotu foo tu'an baa ema mak netan wa'in?'

²⁶ Na'in nataa na'ak, 'Hanoin di'a-di'ak! Ema mak natene babilan saa mak ema fiar atu foo baa nia, ema nia atu netan tu'an tenik. Mais ema mak baruk babilan, ema seluk atu nola mohu saa mak niakaan.✠ ²⁷ Baa kohi ha'ukaan funu sia mak la nakara ha'u kdadi na'in! Hodi mai ne'e, hotu ho'o hotu-hotu iha ha'ukaan oin. Baa ona!' "✠

Yesus tama kota Yerusalem

(Mateus 21:1-11; Markus 11:1-11; Yohanis 12:12-19)

²⁸ Yesus dale notu nunia, sia la'o liu baa Yerusalem. Yesus la'o iha oin. ²⁹ Nare'is aan baa leo Betfage no leo Betania iha Foho Saitun tehen, Nia naruka Niakaan maktuir na'in rua baa uluk ³⁰ nodi na'ak, "Emi rua baa leo iha oin nia. Emi atu haree kuda keledai oan ida, ema no'i kesi iha nia. Ema sei la sa'e dauk. Kore, hodi mai. ³¹ Kalo ema nusu na'ak, "Tan saa emi kore kuda keledai nia?" emi hataa sia ha'ak, 'Ulun atu sa'e.'"

³² Hotu, sia baa. Sia netan kuda keledai oan nia, tuir Yesus dalen. ³³ Baa oras sia kore, kuda na'in nusu sia na'ak, "Tan saa emi kore kuda keledai ne'e?"

³⁴ Sia moos nataa na'ak, "Ulun atu sa'e."
³⁵ Kuda na'in moos simu. Hotu sia rua dada nodi baa Yesus. Sia taka tais hafu'ut baa kuda keledai, hotu Yesus sa'e baa.‡ ³⁶ Ema lear iha nia nola siakaan tais hafu'ut no tais sakat, na'e baa dalan. Hodi nunia, sia simu Yesus hanesan simu Na'i boot. ³⁷ Oras Yesus nahuu tuun nosi Foho Saitun,

✠ **19:26** Mateus 13:12; Markus 4:25; Lukas 8:18 ✠ **19:27** Mateus 25:14-30 ‡ **19:35** Iha nebaa, ema boot sa'e kuda, mais ema ki'ik sa'e kuda keledai. Yesus sa'e kuda keledai nia, dadi tadak na'ak Nia naraik aan.

ema lear nia no Niakaan maktuir sia nahii tonu-naboot Na'i Maromak, tan tadak blaar hotu-hotu mak sia naree ti'an nia. ³⁸ Sia nahii na'ak, "Ema ne'e, Na'in mak Maromak solok mai!

Maromak foo matak-malirin baa Nia!

Oras ne'e, ema raiklaran bele dame malu no Maromak iha lale'an ona.

Tonu-haboot Maromak mak nabesi aan kaer ukun iha lale'an mak aas kaliuk."✧

³⁹ Oras nia, noo ema Farisi sia iha ema lear nia leet. Sia nasara baa Yesus na'ak, "Ama! Kahi sia nebee sia keta nahii nunia! Ne'e, liu resik ti'an!"

⁴⁰ Mais Yesus nataa na'ak, "Hoi! Ha'u katak kedan! Kalo ema ne'e sia taka ibun, fatuk sia mak tonu-naboot Maromak!"

Yesus tanis tan ema Yerusalem

⁴¹ Kre'is Yerusalem ona, Yesus titu-naree kota nia. Nia tanis nodi na'ak, ⁴² "Adeei, ema Yerusalem sia! Ha'u kakara nebee emi simu dame mak kodi mai baa lora ne'e. Mais emi la titu Maromak. Oras ne'e, la noo leet ona. Dame dook ti'an nosi emi. ⁴³ Emikaan funu sia atu butuk satan nola emikaan kota, to'o emi la bele sasin. Hotu sia tama tuda emi, ⁴⁴ nodi naro'on emikaan kota weer to'o rai. Hotu sia no'o emi ho emikaan oan hotu-hotu. La nela fatuk ida mak nariik, tan Maromak namaan aan mai atu sori emi, mais emi la simu Nia!"

Yesus tama Na'i Maromak Niakaan Uma Hamulak Huun

(Mateus 21:12-17; Markus 11:15-19; Yohanis 2:13-22)

⁴⁵ Nunia hotu, Yesus tama baa Uma Hamulak Huun. Iha lalawar laran, ema fa'an bibi no

✧ **19:38** Kananuk Sia 118:26

karau no manu mak ema sosa atu sera baa Na'i Maromak. Titu-naree nunia, Yesus te'ur sai sia. ⁴⁶ Nia nakanas na'ak, "Maromak mako'an nakerek kedan na'ak,

'Ha'u kariik Uma ne'e,

nebee ema hotu-hotu bele mai namulak baa.'☆

Mais emi halo fatik ne'e dadi baa ema na'ok nuuk!"

⁴⁷ Yesus dale notu nunia, sura leron Nia baa Uma Hamulak Huun atu nanorin. Mais na'ilulik Yahudi, manorik ukun Yahudi, no fukun Yahudi sia buka dalan atu no'o Nia.☆ ⁴⁸ Mais sia la netan dalan, tan ema lear beer basuk nanono baa Yesus.

20

Ema boot Yahudi sia nusu Yesus beran (Mateus 21:23-27; Markus 11:27-33)

¹ Leron ida Yesus baa Uma Hamulak Huun, hotu nanorin Manfatin Di'ak iha lalawar laran. Baa oras nia, na'ilulik sia, manorik ukun sia, no fukun Yahudi sia mai nusu lia baa Nia ² na'ak, "Hori hirak nia, O tokar lauk iha ne'e! See mak latan beran nia baa O? Katak kokon lai!"

³ Yesus nataa na'ak, "Ha'u kakara kusu lia ida lai, foin Ha'u kataa emi. ⁴ Nune'e: Ita hotu-hotu hatene Yohanis, ema nia mak sarani ema. See mak latan beran baa nia nebee sarani ema? Na'i Maromak ka, ema raiklaran? Emi ha'ak kokon!"

⁵ Rona nola nunia, sia ko'a lia baa-mai nodi dale na'ak, "Adeei! Ita tatalik ti'an. Kalo ita ha'ak, 'Na'i Maromak mak latan beran,' Nia atu nataa nikar na'ak, 'Kalo nunia, tan saa emi la

☆ **19:46** Yesaya 56:7; Yeremia 7:11 ☆ **19:47** Lukas 21:37

fiar Yohanis?' ⁶ Mais ita moos la bele ha'ak, 'Ema raiklaran mak latan beran,' tan kalo ita ha'ak nunia, ema ne'e sia atu foti fatuk nitak no'o ita. Tan sia fiar na'ak, Yohanis nia, Maromak mako'an." ⁷ Sia nanoin baa-mai nunia, hotu sia nataa Yesus na'ak, "Ami la hatene."

⁸ Yesus moos nataa nikar na'ak, "Kalo nunia, Ha'u moos la ka'ak baa emi, see mak latan beran baa Ha'u."

Lia hatetek nosi ema serwisu to'os mak lisan aat

(Mateus 21:33-46; Markus 12:1-12)

⁹ Hotu, Yesus dale baa ema lear iha nia nodi lia hatetek na'ak, "Noo ema ida mak nalo to'os anggor. Hotu nia seba to'os nia baa ema serwisu to'os, nebee sia fa'e to'os isin baa malu. Hotu to'os na'in lori baa rai seluk, nein kleu-leur iha nebaa.✧ ¹⁰ To'o oras ku'u, to'os na'in naruka niakaan ema ain-liman ida baa simu niakaan fafa'ek. Mais ema mak serwisu to'os nia sia ta'e nahoras ema nia, hotu te'ur fila nodi liman mamuk. ¹¹ Naree nunia, to'os na'in solok ema ain-liman ida seluk baa. Mais ema serwisu sia moos ta'e nahoras nodi namoe nia. Hotu sia te'ur fila tenik nodi liman mamuk. ¹² Nunia hotu, to'os na'in solok tenik niakaan ema nomer tolu baa. Mais sia ta'e nakane nia, hotu soe sai.

¹³ Naree nunia, to'os na'in naneo na'ak, 'Ha'u kmusti kalo nunabee tenik? Di'ak liu, ha'u ksolok ha'ukaan oan dadobe. Kalo ha'u ksolok nia, nanis sia simu no rona nia di'a-di'ak.' Hotu, nia moos nakotu solok oan dadobe baa.

¹⁴ Mais baa oras ema serwisu sia titu-naree oan nia mai, sia dale baa malu na'ak, 'Hoi, haree lai! Ama katuas solok oan du'uk mai ti'an. Nia

✧ 20:9 Yesaya 5:1

ne'e mak atu simu katuas sasoin hotu-hotu. Di'ak liu ita ho'o nia, nebee hola to'os ne'e bodik ita.'
 15 Oan nia to'o baa, sia dada sai nia nosi to'os, hotu no'o."

Dale notu nunia, Yesus nusu baa ema boot nia sia na'ak, "Oras ne'e, Ha'u atu kusu nune'e: To'os na'in nia atu nalo saa baa ema serwisu to'os nia sia? 16 Tuir Ha'u, nia nanis mai no'o mohu sia, hotu foo to'os nia baa ema seluk."

Rona nola Yesus dale nunia, ema boot nia sia natene na'ak Yesus soe lia baa sia. Hotu sia nataa na'ak, "Kalo bele, keta to'o noo kastikar nunia!"

17 Mais Yesus natutuk maka'as sia, nodi nusu na'ak, "Kalo la noo kastikar nunia, tan saa Maromak mako'an nakerek nela kedan na'ak: 'Noo fatuk ida mak badaen fatuk sia soe lerek ti'an.

Mais oras ne'e fatuk nia dadi baa uma tatuur fatuk ti'an.'?☆

18 Rona di'a-di'ak. Ema mak nakloti kona fatuk nia, nanis netan kastikar. Mais kalo fatuk nia monu kona ema, ema nia netan kastikar todan liu tan."

19 Rona nola nunia, manorik ukun no na'ilulik sia natene na'ak Yesus soe lia baa sia nodi lia hatetek nia. Sia manesak no ema serwisu to'os lisan aat sia no badaen mak soe fatuk nia. Tan baa nia, sia buka dalan atu kohi kedas Yesus. Mais sia nakerat baa ema lear mak beer Yesus hanorin. Hotu sia la'o nela Yesus.

"Foo baa Maromak, saa mak Maromak Ni-akaan"

(Mateus 22:15-22; Markus 12:13-17)

20 Baa oras nia, ema mak funu Yesus buka dalan atu kohi Nia. Sia dale kabuar lia atu

solok ema mak bele nalo aan nu'u ema matenek, atu baa nahonu Yesus. Sia nakara nebee Yesus sakar ukunrai Roma. Hodi nunia, sia bele nasa'e lia baa gubernur, nebee gubernur kohi Yesus.

²¹ Dale notu ti'an, sia solok ema baa nalo lia no Yesus. To'o baa, ema nia nasee Yesus na'ak, "Ama Boot! Ami hatene Ama neon loos. Ama la naktolek, no la fihir oin. Ama moos nanorin Maromak dalam moris nodi moon. ²² Oras ne'e, ami atu husu lia ida baa Ama nune'e: Tuir itakaan ukun-badu Yahudi, ita musti selu bea baa liurai Roma ka, lale?"

²³ Yesus natene siakaan kakutak aat nia. Hotu nataa na'ak, ²⁴ "Hatudu kokon osan murak tomak ida baa ha'u lai." Hotu sia natudu osan baa. Yesus simu nola nodi leno di'a-di'ak, hotu nusu baa sia na'ak, "Ne'e, see niakaan oin? Ne'e, see niakaan naran?"

Sia nataa na'ak, "Nia, Keser, mak liurai Roma."

²⁵ Yesus moos katak na'ak, "Kalo nunia, foo baa ukunrai, saa mak ukunrai niakaan. Foo baa Maromak, saa mak Maromak Niakaan."

²⁶ Rona nola nunia, sia blaar karin, tan la bele nahonu Nia iha ema wa'in oin. Tan lia nia, sia takaibun dei.

*Yesus nanorin lia moris hikar nosi mate
(Mateus 22:23-33; Markus 12:18-27)*

²⁷ Nunia hotu, ema na'in hira nosi partee Saduki mai buka atu nahonu Yesus. Ema Saduki sia nanorin na'ak, lora ikus baa oras rai falu fila, ema mak mate ti'an, la moris nikar. Etuk, sia nalo lia no Yesus na'ak, ²⁸ "Ama Boot! Ami husu Ama hanorin ami lia ne'e lai. Bei Musa nakerek nela baa ita ema Yahudi, ukun-badu ne'e na'ak:

☆ **20:27** Kristus Klosan Lian 23:8

Kalo mane ida mate nela feen, mais la noo oan, niakaan alin musti nola feto faluk nia, nebee foo husar-binan baa niakaan maun mak mate ti'an nia. ✧ ²⁹ Bei Musa nanorin uluk tebes nunia. Mais noo lia ida nune'e: Noo mane maun-alin na'in hitu. Mane ulun nola feto, hotu mate, mais la noo oan. ³⁰ Hotu, alin mak tuir nia, nola nikar feto faluk nia. Mais la kleur, alin moos mate, la noo oan. ³¹ Nunia tenik, alin susu dala rua. Nia nola feto nia. Mais nia moos mate, la noo oan tenik. Nunia bei-beik to'o alin ikun moos mate. ³² Nosi ikus, feto faluk nia moos mate. ³³ Oras ne'e, ami hakara husu Ama nune'e: Feto nia nala'e mane na'in hitu ti'an. Nosi ikus, baa oras rai falu fila, Na'i Maromak nalo ema maten sia moris nikar, feto nia dadi feen bodik mane mak nabee?"

³⁴ Rona nola nunia, Yesus nataa na'ak, "Ema raiklaran nola malu iha raiklaran ne'e dei. ³⁵⁻³⁶ Iha lale'an, ema la nola malu tenik. Iha nebaa moos, sia la mate tenik. Tan sia dadi nu'u Maromak Niakaan makbukar lale'an sia ti'an. Baa oras Na'i Maromak nalo ema mak mate ti'an sia moris nikar, Nia moos boi nola sia, dadi baa Niakaan oan. ³⁷ Ha'u moos kalore tenik kosi lia ema mak mate ti'an sia bele moris nikar ka, lale. Uluk aan, Bei Musa nakerek lia nosi ai huun ki'ik mak ha'i naa mais la namotuk. Baa oras ha'i naa ai huun nia, Bei Musa temi Na'i Maromak na'ak, 'Ha'ukaan Bei Abraham, Bei Isak no Bei Yakob, siakaan Maromak. Sia hotu-hotu lo'u-sudur baa Na'i Maromak hori uluk to'o oras ne'e.' ✧ ³⁸ Kalo ita leno lia nia, ita hatene ha'ak, baa oras Bei Musa dale nunia, bei nia sia mate kleur ti'an. Mais Bei Musa dale na'ak, sia sei lo'u-sudur baa

✧ **20:28** Hanoin Hikar Dalan Moris 25:5 ✧ **20:37** Ema Isra'el Sai Nosi Mesir 3:6

Na'i Maromak. Lia nia na'ak, siakaan kmalar sei moris. Dadi, masuk ema mate ti'an moos, bele moris nikar. Tan ema mak moris dei mak bele lo'u-sudur baa Na'i Maromak!"

³⁹ Rona Yesus nataa nunia, manorik ukun na'in hira moos dale na'ak, "Ama Boot hataa nunia, kona basuk." ⁴⁰ Nahuu baa oras nia, la noo ema ida mak naksakar aan nusu tenik Yesus, tan la noo mak bele nahonu Nia.

Kristus nia, Na'i Daud husar-binan tebes, mais Nia moos Na'i Daud Na'in

(Mateus 22:41-46; Markus 12:35-37)

⁴¹ Hotu, Yesus nanorin tenik ema iha Uma Hamulak Huun. Nia nusu fila sia na'ak, "Tuir emikaan hanoin, nunabee? Itakaan ema manorik sia nanorin na'ak, Kristus nia, Ema mak Na'i Maromak natudu hori uluk. Tuir sia, Nia dadi Na'i Daud husar-binan loos dei. Mais lia nia sei la to'o dauk. ⁴² Tan uluk Na'i Daud du'uk nakerek iha Kananuk laran na'ak, 'Na'i Maromak foo natene baa ha'uakaan na'i na'ak,

"Mai tuur baa fatin kneter ne'e, iha ha'uakaan sorin kwana.

⁴³ Tan ha'u atu kalo okaan funu sia, to'o lo'u baa o.'"☆

⁴⁴ Nosi hakerek nia, ita hatene Na'i Daud du'uk temi Kristus nia na'ak, 'Na'i.' Tan lia nia, ita bele hatene kalo ema na'ak Kristus nia, Na'i Daud husar-binan loos dei, lia nia sei la to'o dauk! Tan Nia moos Na'i Daud Na'in!"

Sintidu baa ema boot mak subar mate siakaan salan

(Mateus 23:1-36; Markus 12:38-40)

☆ **20:43** Kananuk Sia 110:1

⁴⁵ Baa oras ema hotu-hotu ta'an tilun nanono Yesus, Nia moos dale baa Niakaan maktuir sia na'ak, ⁴⁶ "Sintidu baa ema manorik ukun sia. Sia tau faru klobor dasa rai, nodi labu baa nasoru ema lear, nebee ema tonu sia na'ak, ema moon. Sia buka fatik kneter kaliuk iha uma hamulak, iha dahur, no iha ema lear oin. ⁴⁷ Mais sintidu! Tan sia naktolek feto faluk to'o nadau nola siakaan uma. Mais iha ema lear oin, sia subar mate siakaan a'aat. Sia nariik nodi namulak to'o kleu-leur, tan nakara nebee ema tonu sia na'ak, ema moon. Mais Na'i Maromak natene siakaan a'aat. Nosi ikus, Nia atu natuun kastikar todan liu baa sia."

21

*Feto faluk muktida foo sera mak boot kaliuk
(Markus 12:41-44)*

¹ Baa oras Yesus nanorin iha Uma Hamulak Huun, Nia titu-naree maksoin sia natama osan baa ai balun sera. ² La kleur, feto faluk muktida moos mai tuir namulak. Nia natama osan lahon rua baa ai balun nia. Osan nia folin, ki'ik basuk. ³ Naree nunia, Yesus dale baa Niakaan maktuir sia na'ak, "Haree baa lai! Feto faluk muktida ne'e natama osan lahon rua dei, mais niakaan sera nia, boot liu nosi ema hotu-hotu siakaan sera. ⁴ Ema seluk sia foo sera nosi siakaan osan resin. Mais feto faluk ne'e sera mohu niakaan osan hotu-hotu, to'o osan atu nola haan moos, la nela."

*Yesus katak kedan na'ak, Uma Hamulak Huun
atu nakro'on
(Mateus 24:1-2; Markus 13:1-2)*

⁵ Baa oras nia, Yesus Niakaan maktuir sia mose Uma Hamulak Huun na'ak, "Ama! Haree kokon! Uma ne'e, kabaas basuk! Ema nada fatuk fera boot sia, di'ak basuk. Sia moos sera naha folin todan hodi hafutar Na'i Maromak Uman ne'e!"

Mais Yesus nataa na'ak, ⁶ "Uma ne'e kabaas tebes. Mais la kleur ona, ema atu naro'on mohu fatuk ne'e sia, to'o weer baa rai."

Loron susar no loot

(Mateus 24:3-14; Markus 13:3-13)

⁷ Hotu Yesus Niakaan maktuir sia nusu na'ak, "Ama Boot! Hanorin ohin nia, wainhira atu dadi? Kalo kre'is ti'an, niakaan tadak oin nunabee?"

⁸ Yesus nataa na'ak, "Emi musti daka aan di'a-di'ak, nebee keta kona be'ur. Tan ema oi-oik atu mai loko aan na'ak, 'Ha'u ne'e, Kristus.' Balu tenik na'ak, 'Kristus namaan aan mai nikar ti'an!' Mais lalika fiar! ⁹ Kalo rona lia na'ak, ema rakut malu no natuda malu iha nabee dei, lalika sarebak. Tebes! Lia nia sia hotu-hotu musti dadi, mais rai falu fila sei la to'o dauk.

¹⁰ Ema hunun ida atu natuda no hunun seluk. Ema rai ida natuda sakar rai seluk. ¹¹ Rai atu kakekuk boot, no salaen boot. Moras maufinu mosu lema rai. Ema atu naree lia mak nalo isin rahun nafuna, no tadak maka'as iha lale'an.

¹² Lia ne'e sia hotu-hotu sei la dadi dauk, mais ema kohi nola emi nodi nahoras, tan emi fiar Ha'u. Hotu, sia nodi emi baa uma hamulak atu tula lia baa emi, no neti emi iha bui laran. Sia moos naruka emi baa hataa lia baa na'in no ukunrai seluk sia. Hotu-hotu ne'e sia atu dadi baa emi, tan tuir Ha'u. ¹³ Mais emi musti hodi leet nia sia, atu katak malorek Ha'ukaan Manfatin Di'ak baa sia. ¹⁴ Keta neo-neon ha'ak,

emi atu haloos aan nunabee. ¹⁵ Tan Ha'u atu kfoo emi lia fuan makonak atu hodi haloos aan. Hodi nunia, emikaan funu sia benar karin.✧
¹⁶⁻¹⁷ Ema wa'in atu hirus emi, tan tuir Ha'u. Emikaan familin du'uk, nu'u inan no aman, maun no alin, mamaluk sia no belun sia atu buka dalam fa'an emi, to'o no'o emi balu. ¹⁸ Mais lalika hata'uk, tan Na'i Maromak la nalu'a emi. Fuuk lahon ida moos la bele nakodan nosi emikaan ulun, kalo Nia la nakara. ¹⁹ Mais kalo emi haterus aan bei-beik, Na'i Maromak nanis sori emi.”

*Yesus dale lia Yerusalem nakro'on
 (Mateus 24:15-21; Markus 13:14-19)*

²⁰ Hotu, Yesus dale natutan na'ak, “Kalo emi haree funu sia kabuun nola kota Yerusalem, emi bele hatene ha'ak, Yerusalem kre'is dodok ona. ²¹ Naree nunia, ema iha rai Yudea musti nariik nalai baa foho. Ema iha kota moos, nalai ona. Ema iha leo lalika tama kota tenik. ²² Tan Na'i Maromak solok susar nia sia, atu kastikar ema mak la no'uk nanono baa Nia. Lia nia sia hotu-hotu kona besik baa saa mak Niakaan mako'an nakerek kedan hori uluk.✧ ²³ Baa oras susar nia to'o, ema mak susar kaliuk, mak fetu mako'us no fetu mak nasusu oan. Baa oras nia, raiklaran tomak netan susar. Ema Yahudi sia moos kona susar, tan Na'i Maromak nahibu sia. ²⁴ Funu atu no'o sia balu, no sena balu dadi ata iha rai hotu-hotu. Ema maktabar mak la natene Maromak atu mai sama nadoor kota Yerusalem, nodi kaer nola kota isin, to'o siakaan oras nia mohu.”

*Yesus katak Niakaan oras mai nikar
 (Mateus 24:29-31; Markus 13:24-27)*

²⁵ Hotu, Yesus katak tenik na'ak, “Baa oras Ha'u, Ema Raiklaran Isin ne'e mai kikar, tadak sia sai iha loro, iha fulan no iha fitun. Iha raiklaran moos noo tadak nu'u tasi nakali sa'e, no anin dadurus boot. Lia ne'e sia hotu-hotu nalo ema raiklaran nata'uk to'o benar.✧ ²⁶ Fafutar lale'an sia moos nawae karin. Naree nunia, ema nata'uk basuk, tan raiklaran atu netan dinu. ²⁷ Nunia ti'an, foin ema titu-naree ‘Ema Raiklaran Isin namaan aan tuun nodi kalo'an’. Baa oras nia, Ha'u atu ktuun kodi beran no ahar kabaas.✧ ²⁸ Hanoin! Kalo tadak ne'e hotu-hotu dadi ti'an, foti ulun ona, tan Na'i Maromak oras sori emi, to'o mai ti'an.”

*Lia hatetek nosi ai huun
(Mateus 24:32-35; Markus 13:28-31)*

²⁹ Hotu, Yesus foti lia hatetek ida na'ak, “Ita hatadan di'a-di'ak baa ai huun sia. ³⁰ Kalo ai tahan nahuu nakmodok, nia foo tadak na'ak loro falin kre'is mai ona. ³¹ Nunia moos, leron susar nia sia. Kalo leron susar nia sia to'o mai ti'an, nia foo tadak na'ak, Na'i Maromak kre'is atu nabesi aan nodi kaer ukun ona.

³² Rona, tan Ha'ukaan dalen ne'e, tebes no loos! Ha'u katak kedan lia nune'e. Nosi ema hotu-hotu oras ne'e, balu sei la mate dauk, to'o leron susar nia sia mosu mai. ³³ Masik lale'an no raiklaran lakon moos, Ha'ukaan lia fuan sia nafati nohuun.”

Hadi'a aan hein Yesus namaan aan mai

³⁴ Hotu, Yesus dale natutan na'ak, “Sintidu, tan Ha'u atu kmosu mai teki-teki! Keta to'o

✧ **21:25** Yesaya 13:10; Yeskiel 32:7; Yoel 2:31; Lia Raiklaran Falu Fila 6:12-13 ✧ **21:27** Daniel 7:13; Lia Raiklaran Falu Fila 1:7

emi halu'a moris makonak, hotu hemu lanuk, hodi hafurak aan dei. Keta to'o emi la leno niakaan tadak, tan halau aan baa serwisu seluk. ³⁵ Oras Ha'u kmai kikar, la noo ema ida moos bele nakfunin nosi Ha'u. ³⁶ Dadi, sintidu nohuun. Hamulak bei-beik, nebee bele terus susar nia sia hotu-hotu. Kalo emi halo nunia, oras Ha'u, Ema Raiklaran Isin ne'e mai kikar, emi la moe hariik iha Ha'ukaan oin."

³⁷ Sura loron Yesus baa nanorin iha Uma Hamulak Huun. Mais kalan, Nia sai nosi Yerusalem, baa toba iha leo ida iha Foho Saitun tehen baa.✧ ³⁸ Seisawan nurak ema lear libur malu ti'an atu rona Nia nanorin iha Uma Hamulak Huun.

22

*Na'ilulik sia buka dalam atu no'o Yesus
(Mateus 26:1-5; Markus 14:1-2; Yohanis 11:45-53)*

¹ Oras nia, ema Yahudi siakaan loron di'ak kre'is mai ona. Loron di'ak nia, sia temi na'ak, Dahur Tubi Bakae. Sia moos temi na'ak, Dahur Paska. Baa loron nia, sia ko'a bibi malae nodi nanoin baa otas uluk, oras siakaan bei uluk sia sai nosi rai Mesir. ² Baa oras loron di'ak nia kre'is mai ti'an, na'ilulik no manorik ukun Yahudi sia buka dalam atu no'o Yesus. Mais sia buka dalam no-nook, tan sia nata'uk baa ema lear mak nakara rona Yesus.✧

*Yudas buka dalam atu fa'an Na'i Yesus
(Mateus 26:14-16; Markus 14:10-11)*

✧ 21:37 Lukas 19:47 ✧ 22:2 Ema Isra'el Sai Nosi Mesir 12:1-27

³ Nosi Yesus Niakaan maktuir na'in sanulu resin rua nia, ema na'in ida naran Yudas Iskar-iot. Baa oras ema buka dalan atu no'o Yesus, diabu ulun tama baa Yudas neon. ⁴ Hotu, Yudas sai baa buka na'ilulik ulun sia no makdaka ulun sia iha Uma Hamulak Huun, tan nakara fa'an Yesus baa sia. ⁵ Rona nola Yudas dale nunia, sia neon di'ak tebes. Sia namate lia na'ak, "Di'ak ti'an! Kalo o makara fa'an Yesus baa ami, ami nanis sosa." ⁶ Rona nola nunia, Yudas simu. Hotu, nia nahuu buka leet atu fa'an no-nook Yesus baa sia, nebee ema lear lalika natene.

Yesus Niakaan maktuir sia nadi'a Dahur Paska (Mateus 26:17-25; Markus 14:12-21; Yohanis 13:21-30)

⁷ Hotu, ema Yahudi siakaan loron boot nia sia to'o. ⁸ Yesus naruka Petrus no Yohanis na'ak, "Emi rua baa uluk, atu hadi'a kedan fatin nebee ita hodi hadahur Paska bele-bele."

⁹ Rona nola nunia, sia rua nusu na'ak, "Ama! Ami musti baa hadi'a fatin iha nabee?"

¹⁰ Yesus nataa na'ak, "Baa oras tama kota Yerusalem, emi hasoru mane ida no'i loi lolo nakonu wee. Emi baa tuir nia to'o uma baa. ¹¹ To'o baa, katak baa uma na'in ha'ak, 'Ama Boot nusu fatin ida atu nadahur Paska no Niakaan maktuir sia. Bele ka?' ¹² Hotu, uma na'in nia atu natudu ke'an luan ida iha tetu leten mak nadi'a kedan ti'an. Hela emi hadi'a loos haan dei."

¹³ Rona nola nunia, sia rua moos baa. To'o baa, sia netan hotu-hotu tuir saa mak Yesus katak ti'an nia. Hotu, sia nadi'a haan Paska iha nia.

*Yesus nadahur Paska no maktuir sia
(Mateus 26:26-30; Markus 14:22-26; 1 Korintus
11:23-25)*

¹⁴ Hotu-hotu tetuk ti'an, Yesus no maktuir seluk sia moos to'o. Yesus tuur atu naa-nemu no klosan sia. ¹⁵ Nia katak baa sia na'ak, "Oras Ha'u sei dauk ketan susar, Ha'u kbeer basuk kaa Dahur Paska ne'e ko emi. ¹⁶ Hatadan lia ne'e di'a-di'ak. Ha'u la kaa tenik Dahur Paska ko emi ona. Da-dau to'o Ha'ukaan Ama nabesi aan kaer ukun ti'an, foin Ha'u kaa tenik."

¹⁷ Hotu, Yesus foti nola hemu fatik mak noo anggor ween. Nia namulak sera dodan baa Na'i Maromak, hotu lolo foo hemu fatik nia baa sia, nodi dale na'ak, "Simu hola hemu fatik ne'e, nebee emi ida-idak hemu. ¹⁸ Hanoin Ha'ukaan dalen ne'e! Nahuu baa ohin kalan ne'e, Ha'u la kemu tenik anggor ween ona. Da-dau to'o Ha'ukaan Ama nabesi aan kaer ukun ti'an, foin Ha'u kemu tenik."

¹⁹ Hotu, Nia foti nola tubi baluk ida. Nia namulak sera dodan baa Na'i Maromak, hotu tohi fa'e tubi nia, lolo foo baa sia nodi na'ak, "Tubi ne'e, Ha'ukaan isin mak Ha'u atu klatan bodik emi hotu-hotu. Emi haa ne'e, hodi hanoin Ha'u nohuun." ²⁰ Baa oras sia naa notu, Nia nola hemu fatik mak noo anggor ween. Nia dale tenik na'ak, "Anggor ween ne'e, Ha'ukaan raan mak atu nakduar bodik emi. Na'i Maromak namate menon foun no emi, nodi raa ne'e.✧

²¹ Mais sintidu, tan ema ida mak tuur namutuk no ita iha ne'e, atu fa'an Ha'u.✧ ²² Tebes! Ema Raiklaran Isin musti mate tuir Na'i Maromak

hakaran. Mais rona, tan ema mak fa'an Ha'u nia, atu natiu dinu du'uk!"

²³ Rona nola nunia, Yesus klosan sia nahuu nusu baa malu na'ak, "See mak atu nase'i aat baa Nia nunia?"

Yesus klosan sia toe nosi lia see mak boot liu

²⁴ Hotu, Yesus klosan sia toe malu nosi lia see mak boot liu.✧ ²⁵ Rona nola nunia, Yesus de'an sia na'ak, "Na'in mak la natene Maromak, sia ukun hutun-renu todan liu resik. Masik nunia moos, hutun-renu simu nodi na'ak, na'in nia naliku sia. ²⁶ Mais emi keta nunia. Ema mak boot, musti lisan hanesan ema ki'ik, nebee naliku ema hotu-hotu. Ema mak ulun, musti lisan hanesan ema ain-liman, nebee serwisu bodik ema hotu-hotu.✧ ²⁷ Katak kokon, ema nabee mak boot. Ema mak tuur naa ka, ema mak naliku haan? Nanis, ema mak tuur naa, nia mak boot. Mais Ha'u la kalo aan nunia, tan Ha'u kmai atu kaliku emi.✧

²⁸ Baa oras Ha'u ksusar, emi ne'e mak hamutuk ho Ha'u. ²⁹ Ha'ukaan Ama foti Ha'u ti'an atu kaer ukun iha Niakaan Fohorai. Oras ne'e Ha'u moos foti emi ³⁰ atu tuur haa hamutuk ho Ha'u iha lale'an. Ha'u moos latan beran baa emi atu kaer ukun baa ema Isra'el hunun sanulu resin rua."✧

*Yesus katak uluk na'ak, Petrus atu neli Nia
(Mateus 26:31-35; Markus 14:27-31; Yohanis 13:36-38)*

✧ **22:24** Mateus 18:1; Markus 9:34; Lukas 9:46 ✧ **22:26** Mateus 10:42, 20:25-27, 23:11; Markus 9:35 ✧ **22:27** Yohanis 13:12-15

✧ **22:30** Mateus 19:28

³¹ Hotu Yesus katak baa Petrus na'ak, "Petrus! Diabu ulun atu sasa karin emi hosi Ha'u, hanesan ema tata'ek foos.* ³² Mais Ha'u kamulak bodik o, Petrus, nebee o fiar Ha'u bei-beik. Kalo o fila mikar mai Ha'u ti'an, o musti makbiit mamaluk sia neon."

³³ Petrus nataa na'ak, "Lale Ama! Ha'u la kla'o kela Ama. Ha'u kadi'a aan tama bui ko Ama. Masik ha'u kmate ko Ama moos, di'ak."

³⁴ Mais Yesus nataa na'ak, "Petrus, rona di'a-di'ak! Ohin kalan ne'e moos, manu sei la kokoreek dauk, o meli Ha'u dala tolu ti'an."

Yesus eman sia musti nadi'a aan netan susar

³⁵ Hotu Yesus nusu baa sia na'ak, "Hori hirak nia, baa oras Ha'u ksolok emi baa katak Ha'ukaan Manfatin Di'ak iha fatin hotu-hotu, Ha'u kakahik emi nebee keta hodi osan, keta hodi kakaluk, no keta hodi kaso. Baa oras nia, emikaan saa mak la to'o?"

Sia nataa bele-bele na'ak, "To'o hotu, Ama."✧

³⁶ Hotu Yesus dale tenik na'ak, "Mais oras ne'e, seluk ti'an. Kalo emi hoo osan, hodi baa. Kalo hoo kakaluk, hodi no. Kalo la hoo surik, baa fa'an emikaan faru, hotu sosa. ³⁷ Tan ema Yahudi sia filak Ha'u baa ema aat. La oras ona sia mai kohi Ha'u. Tebes. Tan lia nia nato'o saa mak Yesaya nakerek nela kedan na'ak:

'Sia nalo nia nu'u ema aat!'"✧

³⁸ Rona Yesus dale nunia, sia katak na'ak, "Ama! Ami hodi surik rua."

Yesus nataa na'ak, "To'o ona."

* **22:31** Hakerek Moon lia Yunani na'ak Simon. Naran Simon nia, Petrus naran ida seluk. ✧ **22:35** Mateus 10:9-10; Markus 6:8-9; Lukas 9:3, 10:4 ✧ **22:37** Yesaya 53:12

*Yesus baa namulak iha foho Saitun
(Mateus 26:36-46; Markus 14:32-42)*

³⁹ Yesus no klosan sia naa notu Dahur Paska, sia sai baa foho Saitun, hanesan loron-loron. ⁴⁰ To'o baa, Yesus katak baa sia na'ak, "Hamulak nebee emi keta monu baa sala."

⁴¹ Hotu Nia nakiduk nela sia. La dook nosi sia, Nia nakni'a nodi namulak na'ak, ⁴² "Ama! Kalo Ama nakara, tulun foti sees susar ne'e nosi Ha'u. Mais keta tuir Ha'ukaan hakara, tuir Ama nakara dei." ⁴³ [Hotu makbukar lale'an ida, mai nakbiit Yesus neon. ⁴⁴ Tan Yesus susar basuk, Niakaan kosar turu hanesan raa.]†

⁴⁵ Namulak notu, Yesus nariik baa matan Niakaan maktuir sia. Mais Nia netan sia toba dukur, tan sia kole no neon susar. ⁴⁶ Naree nunia, Nia nasee sia na'ak, "Aikee! Tan saa emi toba?! Di'ak liu hamulak nebee emi keta monu baa sala."

*Ema kohi Yesus
(Mateus 26:47-56; Markus 14:43-50; Yohanis 18:3-11)*

⁴⁷ Yesus sei dale nunia, Niakaan maktuir ida naran Yudas mai no ema wa'in. Nia mai nare'is aan baa Yesus nodi nako'ak de'i Nia. ⁴⁸ Mais Yesus nasee nia na'ak, "Hoi, Yudas! Modi de'i, o fa'an Ema Raiklaran Isin ne'e ka?"

⁴⁹ Baa oras ema maktuir seluk sia natene nola Yudas naneo aat nunia, sia moos nusu baa Yesus na'ak, "Ama! Ami hodi surik! Ami sakar sia ka?"

⁵⁰ Hotu ema ida nosi maktuir sia losu surik, taa siit ema ida tilun tahan kwana. Ema kanek nia, na'ilulik ulun boot atan.

† **22:44** Hakerek Moon lia Yunani mak tuan basuk la nakerek tohar haat nulu resin tolu to'o haat nulu resin haat ne'e.

⁵¹ Mais Yesus nataa na'ak, "To'o ona! Keta sakar!" Nia moos koko ema nia tilun, hotu di'ak kedas.

⁵² Ema mak kohi Yesus nia sia, mak na'ilulik ulun sia, fukun sia no makdaka ulun nosi Uma Hamulak Huun. Yesus nusu baa sia na'ak, "Nunabee to'o emi haneo ha'ak, Ha'u ne'e ema aat, hotu emi mai kohi Ha'u hodi surik no ai kaliduk! ⁵³ Sura loron Ha'u kamutuk ko emi iha Uma Hamulak Huun. Tan saa emi la kohi Ha'u iha nia? Mais soin baa dei, tan emikaan oras to'o ti'an. Oras ne'e, diabu ulun mak ukun ona!"[✧]

Petrus neli Yesus

(Mateus 26:57-58,69-75; Markus 14:53-54,66-72; Yohanis 18:12-18,25-27)

⁵⁴ Sia kohi nola Yesus, hotu dada nodi Nia baa na'ilulik ulun boot uman. Petrus moos tuir no-nook nosi kotuk. ⁵⁵ Iha uma nia lalawar ema nalaka ha'i atu naniruk. Petrus moos baa naniruk iha nia. ⁵⁶ Oras naniruk, ata fetu ida naree Petrus nodi nahilas di'a-di'ak. Hotu fetu nia nasa'e lia baa ema iha nia sia na'ak, "Hoi! Ema ne'e moos tuir no Yesus!"

⁵⁷ Mais Petrus neli na'ak, "Lale! La katene ema nia. O matene saa?"

⁵⁸ La kleur tenik, ema ida seluk soe matan nahilas Petrus nodi dale na'ak, "Tebes! O ne'e, Yesus eman ida!"

Mais Petrus sakar na'ak, "Lale! Lahoos ha'u!"

⁵⁹ La kleur, ema seluk tenik dale na'ak, "Hoi! Ema ne'e, Yesus eman ida, tan nia moos ema Galilea ida!"

⁶⁰ Mais Petrus neli naka'as na'ak, "O dumatak ema dei!" Petrus dale notu nunia, manu koko-reek kedas.

✧ **22:53** Lukas 19:47, 21:37

⁶¹ Baa oras nia moos, Yesus fila kotuk mana baa Petrus. Naree nunia, Petrus nanoin nola Yesus dalen ohin nia na'ak, "Ohin kalan ne'e, manu sei la kokoreek dauk, o meli Ha'u dala tolu ti'an."

⁶² Nanoin nunia, Petrus sai nosi lalawar nia nodi tanis nade'un aan.

*Ema ta'e no tolak nasasi Yesus
(Mateus 26:67-68; Markus 14:65)*

⁶³ Hotu, ema mak daka Yesus sia naleuk Nia, nodi ta'e nakdiuk Nia. ⁶⁴ Sia tutus Yesus matan, hotu nusu na'ak, "Hoi! Kalo o ne'e Maromak mako'an tebes, katak kokon see mak tuku o ne'e?" ⁶⁵ Hotu sia moos tolak nasasi Nia.

*Yesus iha moon-metan
(Mateus 26:59-66; Markus 14:55-64; Yohanis 18:19-24)*

⁶⁶ Seisawan ti'an, na'ilulik, manorik ukun, no fukun adat sia libur malu atu leno Yesus lian ona. Sia naruka ema dada nodi Yesus mai baa moon-metan laran. ⁶⁷ Yesus tama ti'an, sia nusu Nia na'ak, "O katak kokon lai! O ne'e tebe-tebes Kristus ka, lale?"

Yesus nataa na'ak, "Masik Ha'u kataa moos, emi la fiar. ⁶⁸ Kalo Ha'u kusu lia ida baa emi, emi moos la hataa Ha'u. ⁶⁹ La kleur ona, Na'i Maromak atu nodi Niakaan beran maka'as foti sa'e Ha'u, mak Ema Raiklaran Isin ne'e. Hotu, Ha'u ktuur iha Niakaan sorin kwana atu kaer ukun kamutuk ko Nia."✧

⁷⁰ Rona nola nunia, sia hotu-hotu nusu na'ak, "Kalo nunia, O maneo Na'i Maromak Oan mak O ka?"

Yesus nataa na'ak, "Tebes. Nu'u emi dale nia!"

✧ **22:69** Kananuk Sia 110:1

⁷¹ Hotu, ema sia mak leno Yesus lia dale bele-bele na'ak, "Ita hotu-hotu rona du'uk ti'an! Nia foti aan dadi Na'i Maromak Oan. Tuir itakaan ukun-badu, kalo ema nalo aan nu'u Maromak, nia musti mate. Nunabee? Ita lalika buka tenik saksiin ona. Taa ukun mate baa Nia dei."

23

Sia nodi Yesus baa Gubernur Pilatus

(Mateus 27:1-2,11-14; Markus 15:1-5; Yohanis 18:28-38)

¹ Tuir ukun oras nia, ema mak tuur iha moon-metan Yahudi la noo beran taa ukun mate baa ema. Tan baa nia, ema mak leno Yesus nodi Nia baa Gubernur Pilatus, tan gubernur mak kaer ukunrai Roma. Sia nakara nebee gubernur taa ukun mate baa Yesus. ² To'o baa, sia katak Yesus salan sia na'ak, "Ema ne'e, maksakar ukunrai Roma. Nia nanorin na'ak, keta selu bea baa ukunrai. Nia moos naksa'ek aan na'ak, nia ne'e Kristus, mak ema Yahudi Na'in."

³ Rona nola nunia, gubernur nusu baa Yesus na'ak, "Nunia tebes ka? O ne'e, ema Yahudi Na'in tebes ka?"

Yesus nataa na'ak, "Tebes! Ama dale nia, loos."

⁴ Leno notu, gubernur se'i oin baa na'iluluk sia no ema lear nia nodi dale na'ak, "Nune'e. Ha'u la ketan ema ne'e salan."

⁵ Mais sia naka'as aan dale na'ak, "Lale ama! Ema ne'e nanorin iha nabee dei, sasuku hutun-renu naksakar aan. Nia tokar lauk nahuu nosi rai Galilea to'o kota Yerusalem ne'e."

Gubernur Pilatus solok Yesus baa Na'i Herodes

⁶ Rona nola nunia, gubernur nusu baa sia na'ak, "Kalo nunia, Ema ne'e, ema Galilea ka?"

Sia nataa na'ak, “Tebes, Ama! Nia nosi Galilea.” ⁷ Natene nola nunia, gubernur solok Yesus baa na'i Herodes, tan Herodes mak kaer ukun baa rai Galilea. Baa oras nia, Herodes iha Yerusalem. ⁸ Herodes rona wa'in nosi lia Yesus ti'an. Nia nakara atu nasoru Yesus, tan naloon nebee bele naree Yesus natudu tadak blaar idarua sia. Tan lia nia, baa oras ema nala'o nodi Yesus baa, Herodes neon di'ak. ⁹ Nia nusu lia oi-oik baa Yesus, mais Yesus la nataa kois. ¹⁰ Nia sei dale no Yesus, na'ilulik no manorik ukun sia hetak tula sala oi-oik baa Yesus. ¹¹ Hotu Herodes no niakaan sondadu sia tuir naleuk nahaat Yesus. Sia natais faru klobor kabaas ida baa Nia, nodi naleuk Nia hanesan na'in. Hotu sia solok Nia fila baa gubernur Pilatus. ¹² Tuir loos, uluk Gubernur Pilatus no Na'i Herodes funu malu. Mais nahuu baa oras nia, sia rua soman malu nikar.

*Gubernur Pilatus taa ukun mate baa Yesus
(Mateus 27:15-26; Markus 15:6-15; Yohanis 18:39—19:16)*

¹³ Naree ema nodi Yesus mai nikar, Gubernur Pilatus bolu nola na'ilulik no fukun Yahudi sia, namutuk no ema lear, atu mai rona niakaan lia kakotun. ¹⁴ Nia katak na'ak, “Emi hodi Yesus mai baa ha'u, hodi tula sala baa nia ha'ak, nia sasuku hutun-renu atu sakar ukunrai Roma. Ha'u kleno nia to'o lotu-lotuk iha emikaan oin ti'an, mais la ketan sala ida kois. ¹⁵ Na'i Herodes moos leno tenik Nia ti'an, mais nia moos la netan sala ida no. Tan baa nia, Na'i Herodes solok nikar ema ne'e baa ha'u. Mais ha'u la kbele taa ukun mate baa Nia, tan Nia la noo sala saa ida. ¹⁶ Dadi ha'u kakotu nune'e: Ha'u karuka ta'e nia dei. Ta'e hotu, foin ha'u kabusik Nia.”

17-18 Rona nola nunia, ema lear nahii bele-bele na'ak, "La bele! Musti ho'o Nia. Habusik Barabas dei."

[Sia nahii nunia, tan sura tinan oras ema Yahudi sia nadahur Paska, gubernur nabusik ema bui ida, tuir siakaan hakara.]* 19 (Barabas ne'e, tama bui tan nia sasu'at aat ema. Nia nakara sakar ukunrai Roma iha kota Yerusalem. Nia moos no'o ema.)

20 Masik ema lear nahii nunia moos, gubernur nakara nabusik luku Yesus. Nia nusu tenik baa ema lear sia na'ak, "Kalo ha'u kabusik Yesus, nunabee?"

21 Mais sia nahii bele-bele na'ak, "Lale! Musti ho'o Nia! Hedi baa ai karuus!"

22 Mais gubernur noran la makonak. Nia nusu tenik baa dala tolu na'ak, "Tan saa emi hakara ha'u kmusti ko'o Nia? Niakaan a'aat saa? Ha'u la ketan lia krarain ida moos bodik taa ukun mate baa Nia. Dadi ha'u atu karuka ta'e nia dei, foin kabusik."

23 Mais ema nia sia hotu-hotu hetak nahii tu'an atu naseten luku gubernur nebee nisa Yesus baa ai karuus. Nosi ikus, gubernur la bele terus ona. 24 Nia nakotu tuir ema lear hakaran. 25 Nia nabusik Barabas, maksakar teen no maho'o ema nia. Mais latan Yesus, nebee sia nalo baa Nia tuir siakaan hakaran.

*Ema nedi no'o Yesus baa ai karuus
(Mateus 27:32-44; Markus 15:21-32; Yohanis 19:17-27)*

26 Gubernur Pilatus taa ukun mate baa Yesus ti'an, sondadu Roma dada nodi Nia sai nosi kota

* **23:17-18** Lia fuan iha tadak lalutuk laran ne'e, la noo iha Hakerek Moon lia Yunani tuan basuk sia.

Yerusalem. Iha dalan klaran sia nasoru ema ida, naran Simon. Nia foin mai nosi kota Kirene. Sia seten nia seluk Yesus natiu ai karuus.

²⁷ Baa oras nia, ema lear mai nobun Yesus. Naree Yesus nunia, fetu sia tanis nade'un aan.

²⁸ Rona sia tanis nunia, Yesus titu fila baa sia nodi katak na'ak, "Fetu Yerusalem sia! Keta tanis baa Ha'u. Di'ak liu tanis baa emikaan isin lolon du'uk, no emikaan oan sia. ²⁹ Awan-wainrua susar boot atu mai, to'o ema dale na'ak, 'Sotir kaliuk, bodik fetu kiuk mak la nasusu kedas oan.'

³⁰ Baa oras susar boot nia mai, ema susar liu, to'o sia nakro'an na'ak, 'Di'ak liu foho nakro'on nola ita!' Sia moos atu dale na'ak, 'Tan susar oin nune'e, di'ak liu foho tunin nola ita!'

³¹ Kalo ema moon nu'u Ha'u ne'e bele netan susar nune'e, saa tenik baa ema seluk?"

³² Oras sondadu sia nodi Yesus baa, sia moos dada nodi no ema aat na'in rua, nebee sia simu ukun mate bele-bele no Yesus. ³³ Sia la'o to'o fatin ida, naran 'Fatin Ulun Ruin'. To'o baa, sia nedi Yesus no ema aat na'in rua nia ida-idak baa ai karuus. Hotu, taman nariik ai karuus tolu nia. Ema aat ida iha Yesus sorin kwana, ida iha sorin karuk. ³⁴ [Baa oras nia, Yesus namulak na'ak, "Ama! Malu'a lakon siakaan salan, tan sia la natene saa mak sia nalo."]

³⁵ Baa oras nia ema wa'in mai nobun. Yahudi ulun sia moos naleuk Yesus na'ak, "Nia bele sori

☆ **23:30** Hosea 10:8; Lia Raiklaran Falu Fila 6:16 † **23:31** Hakerek Moon lia Yunani isin na'ak, "Kalo ema bele nalo nune'e baa ai huun moris, saa tenik baa ai huun maten." ‡ **23:34** a: Lia tohar iha lalutuk laran nia, la noo iha Hakerek Moon lia Yunani tuan kaliuk. ☆ **23:34** Kananuk Sia 22:19

ema seluk, mais la bele sori aan du'uk. Kalo Nia tebe-tebes Kristus mak mai nosi Na'i Maromak, habusik Nia na'in tuun nosi ai karuus."☆

³⁶ Sondadu nia sia moos naleuk Nia. Sia naroo Nia nodi tua siin,☆ ³⁷ nodi nahii naleuk na'ak, "Kalo O ne'e tebe-tebes ema Yahudi na'in, sori aan du'uk ona!" ³⁸ Hotu sia nakerek baa ai kabelak ida na'ak, "Ne'e, ema Yahudi Na'in."

Hotu, sia nedi ai kabelak nia baa Yesus ulun fafuhun, atu katak lia krarain mak sia nodi taa ukun mate baa Nia.

³⁹ Ema aat ida mak sia nisa iha Yesus sorin moos tuir naleuk na'ak, "O Kristus tebes ka? Kalo nunia tebes, sori mola ita hotu-hotu ona."

⁴⁰ Mais niakaan maluk de'an nia na'ak, "Hoi! O la mata'uk Maromak ka? O moos metan ukun mate nu'u ema ne'e. ⁴¹ Ita rua kona ukun makonak no itakaan a'aat. Mais ema ne'e la nalo aat." ⁴² Hotu, ema nia dale tu'an na'ak, "Yesus! Oras Ama tama baa Ama Fohorai, manoin ha'u."

⁴³ Yesus nataa na'ak, "Rona mai! Ha'ukaan dalen ne'e, tebes no loos! Ha'u katak kedan, ohin loron ne'e moos, o tama lale'an bele-bele mo Ha'u."

Yesus mate

(Mateus 27:45-56; Markus 15:33-41; Yohanis 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Baa oras nia, loro natetu ti'an. Mais loro matan la laka. Nakukun luri taka nola fatin nia, to'o tuku tolu loro malirin. Iha Uma Hamulak Huun noo tais odamatan belar, mak na'ilulik sia nodi heli Na'i Maromak Ke'an Lulik Kaliuk. Teki-tekis, tais odamatan nia naksira fa'e baa rua.☆

☆ **23:35** Kananuk Sia 22:8 ☆ **23:36** Kananuk Sia 69:22

☆ **23:44-45** Ema Isra'el Sai Nosi Mesir 26:31-33

⁴⁶ Iha Golgota, Yesus nahii na'ak, "Ama! Oras ne'e, Ha'u klatan Ha'ukaan kmalar baa Ama liman." Dale notu nunia, Yesus nawan kotu.✧

⁴⁷ Noo sondadu ulun Roma ida mak nariik kre'is baa Yesus karuus. Baa oras titu-naree Yesus nawan kotu, nia tonu Na'i Maromak na'ak, "Adeei! Ema ne'e tebe-tebes ema moon!" ⁴⁸ Ema wa'in iha nia titu-naree Yesus nawan kotu, sia laran moras. Hotu sia fila nodi neon susar. ⁴⁹ Yesus eman sia mak nariik nosi dook moos naree Nia nawan kotu. Feto sia mak tuir Nia nosi Galilea to'o Yerusalem, moos iha nia.✧

Ema nakoi Yesus

(Mateus 27:57-61; Markus 15:42-47; Yohannis 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Yesus mate ti'an, ema ida buka dalan atu natuun Yesus maten nosi ai karuus. Ema nia, naran Yusuf nosi kota Arimatea. Nia ema moon mak nalo lia di'ak wa'in. Nia nein bei-beik, nebee Na'i Maromak kaer ukun baa hutun-renu. Nia moos ema mak leno lia iha moon-metan Yahudi. Mais nia la simu siakaan lia kakotun ohin nia mak taa ukun mate baa Yesus.

⁵² Tan Yusuf nakara natuun Yesus maten nosi ai karuus, nia baa gubernur Pilatus atu nusu nahulin maten nia. ⁵³ Gubernur foo leet ti'an, Yusuf moos baa natuun maten nia, falun nodi tais mamar. Hotu nia baa rai iha rate fatuk kuak ida, mak ema foin ba'at notu. Rate nia sei foun.

⁵⁴ Yesus mate nia, kona baa loron lima. Baa oras sia nakoi Yesus, loro malirin ti'an. Kalo loro monu ona, ema Yahudi siakaan loron hamulak nahuu ona.

⁵⁵ Feto mak mai namutuk no Yesus nosi Galilea sia moos tuir Yusuf atu naree Yusuf rai Yesus

maten iha rate nabee. ⁵⁶ Naree rate fatik ti'an, feto nia sia fila nadi'a ai morin no mina morin. Mais tan loro monu ona, sia musti nanawa serwisu, tuir ema Yahudi siakaan ukun-badu baa loron hamulak. Sia nein to'o loron hamulak siku lai, foin sia baa nisik Yesus maten.✧

24

Yesus moris nikar!

(Mateus 28:1-10; Markus 16:1-8; Yohanis 20:1-10)

¹ Baa loron domiku seisawan oan, feto nia sia nodi ai morin no mina morin baa Yesus raten. ² To'o nebaa, sia titu-naree fatuk boot mak ema nodi taka rate odamatan. Mais fatuk nia nakduir baa tehen ti'an. ³ Hotu sia tama baa rate laran, mais Yesus maten la iha ti'an. ⁴ Sia moos benar karin. Mais teki-teki, ema na'in rua nariik iha siakaan sorin. Sia rua tau faru naksinak. ⁵ Naree nunia, feto nia sia nata'uk to'o sudur baa rai. Hotu, ema na'in rua nia nusu baa sia na'ak, "Tan saa ina sia mai ema maten fatik atu buka ema mak moris? ⁶ Yesus la iha ne'e! Nia moris nikar ti'an. Ina sia nalu'a Niakaan dale baa oras Nia sei iha Galilea ka? ⁷ Uluk, Nia dale ti'an na'ak, ema atu fa'an Ema Raiklaran Isin baa ema aat liman. Hotu, sia nedi no'o baa ai karuus. Mais wainrua, Nia moris nikar."✧

⁸ Rona nola nunia, foin feto nia sia nanoin nola Yesus dalen uluk nia. ⁹ Sia fila lai-lais, nasara lia hotu-hotu nia baa Yesus klosan na'in sanulu resin ida, no ema seluk sia mak tuir no Yesus.

✧ **23:56** Ema Isra'el Sai Nosi Mesir 20:10; Hanoin Hikar Dalan Moris 5:14 ✧ **24:7** Mateus 16:21, 17:22-23, 20:18-19; Markus 8:31, 9:31, 10:33-34; Lukas 9:22, 18:31-33

¹⁰ (Feto sia mak baa rate nia, ne'e mak Yakobus inan Maria, Maria nosi leo Magdala, Yohana, no feto seluk na'in hira tenik. Sia nia, mak baa nasara lia ne'e baa Yesus klosan sia.)

¹¹ Rona nola feto nia sia dalen, klosan sia naneo na'ak feto nia sia dale bosok.

¹² Masik nunia moos, Petrus nariik nalai baa rate. To'o nebaa, nia nateke baa rate laran. Naree loos tais mak hodi falun maten. Hotu nia fila kedan nodi naneo na'ak, "Ne'e, nunabee ti'an?"*

Emas na'in rua nasoru Yesus iha dalam baa Emaus

(Markus 16:12-13)

¹³ Baa laron nia moos, noo emas na'in rua baa leo ida, naran Emaus. Leo nia dook nosi kota Yerusalem kre'is kilo sanulu resin ida. Uluk, sia rua moos tuir Yesus, ¹⁴ etuk sia la'o nodi dale lia Yesus mamaten. ¹⁵ Teki-tekis, Yesus nare'is aan baa sia, hotu la'o no sia. ¹⁶ Mais sia la natene Nia, tan Na'i Maromak nalo sia keta natene. ¹⁷ Hotu Yesus nusu baa sia na'ak, "Emi ho'i dale saa?"

Rona nola nunia, sia oin tuun kedas, hotu sia nariik. ¹⁸ Ida mak naran Kleopas, nusu Yesus na'ak, "Ama ne'e, emas foun ka? Ama la natene lia mak foin dadi iha Yerusalem ne'e ka?"

¹⁹ Yesus moos nusu na'ak, "Lia saa nia?"

Sia nataa na'ak, "Lia Yesus nosi Nasaret! Nia tebe-tebes Maromak mako'an. Na'i Maromak latan beran baa Nia nebee nase'i tadak blaar oi-oik. Nia moos matenek nanorin emas. Emas hotu-hotu beer Nia. Na'i Maromak moos beer Nia.

* **24:12** Hakerek Moon lia Yunani balu la nakerek tohar sanulu resin rua ne'e.

²⁰ Mais hatene hodi baa, na'ilulik no fukun Yahudi sia kohi nola Nia, latan baa gubernur nebee taa ukun mate baa Nia. Hotu, sia nedi no'o Nia baa ai karuus. ²¹ Uluk fohon ami hotu-hotu haloon, nebee Nia mak Kristus. Tan kleur ti'an ami hein Kristus mai atu nabusik amikaan ema nosi ukunrai Roma mak tonan ami. Mais loron lima foin dau-dauk ne'e, sia no'o Nia ti'an.

²² Oras ne'e, ami hetak benar. Tan ohin nia amikaan fetu sia mai katak na'ak, sia baa rate seisawan oan. ²³ Mais sia la naree Yesus maten. Hotu makbukar lale'an katak baa sia na'ak, Yesus moris nikar ti'an! ²⁴ Rona nola nunia, amikaan mamaluk na'in hira nalai baa rate. Sia moos naree manesak nu'u fetu sia dalen. Yesus maten la iha tebes."

²⁵ Ema rua nia dale notu nunia, Yesus de'an na'ak, "Beik sia! Tan saa la ho'uk fiar saa mak Maromak mako'an sia katak kedan hori uluk ²⁶ na'ak, Kristus musti netan susar oi-oik lai, foin simu kneter no beran maka'as." ²⁷ Hotu Yesus nanorin sia lia hotu-hotu mak Maromak mako'an sia nakerek nela kedan nosi Kristus. Nahuu nosi Bei Musa to'o mako'an seluk sia siakaan hakerek.

²⁸ Kre'is leo Emaus, Yesus asufanu atu la'o liu. ²⁹ Mais sia rua tene na'ak, "Ama! Mein heik mo ami ohin kalan ne'e, tan loro atu monu ona." Yesus moos simu nodi tama namutuk no sia baa uma laran.

³⁰ Baa oras sia tuur naa, Yesus nola tubi rohan ida. Nia namulak sera dodan baa Na'i Maromak, hotu tohi fa'e tubi nia. Nia lolo foo baa sia rua, ³¹ foin sia natene na'ak, Nia ne'e mak Yesus. Mais Nia lakon tekis nosi siakaan oin. ³² Sia moos dale na'ak, "Etuk oin! Baa oras ita rona Nia

nalore mako'an siakaan hakerek, itakaan neon malirin."

³³ Dale notu nunia, sia flia kedan baa Yerusalem. To'o nebaa, sia nasoru nola Yesus klosan na'in sanulu resin ida, no ema seluk sia mak naklibur iha nia. ³⁴ Yesus klosan sia katak baa sia na'ak, "Tebes! Yesus moris nikar ti'an! Ohin nia, Nia natadu aan baa Mau Petrus."†

³⁵ Hotu, ema na'in rua nia moos dale lia hotu-hotu mak dadi iha dalan, to'o sia bele natene ema nia mak Yesus, baa oras Nia tohi fa'e tubi.

Yesus natadu aan baa Niakaan maktuir sia (Mateus 28:16-20; Markus 16:14-18; Yohanis 20:19-23; Kristus Klosan Lian 1:6-8)

³⁶ Ema na'in rua nia sei no'i dale no maktuir seluk nunia, teki-tekis Yesus nariik iha siakaan klanan. Nia foo tabe na'ak, "Dame!"

³⁷ Mais sia hotu-hotu sarebak no nata'uk, tan sia naneo na'ak ema kmalar.

³⁸ Mais Yesus nusu na'ak, "Tan saa emi hata'uk nune'e? Emi la fiar ha'ak, Ha'u mak ne'e ka? Ha'u kmoris kikar ti'an. ³⁹ Tebes! Haree kokon ha'ukaan liman no ain. Lolo emikaan liman hodi koko du'uk baa, nebee emi fiar ha'ak, Ha'u ne'e lahoos ema kmalar. Tan ema kmalar la noo isin, mais Ha'u koo isin."

⁴⁰ Yesus dale nunia nodi natudu kanek fitar iha liman no ain. ⁴¹ Hotu, sia neon boot tan natene na'ak Yesus moris nikar ti'an. Mais sia sei benar, tan la natene, nunabee bele dadi nunia. Hotu Yesus nusu baa sia na'ak, "Emi haa saa iha ne'e?"

⁴² Sia moos lolo foo na'an tasi tunun rohan ida

† **24:34** Hakerek Moon lia Yunani na'ak 'Simon' iha tohar ne'e. Simon nia, Petrus naran seluk.

baa Nia. ⁴³ Yesus simu nola na'an tasi nia, hotu naa iha siakaan oin.

⁴⁴ Hotu Yesus dale na'ak, "Nunabee? Emi sei hanoin oras Ha'u kamutuk ko emi ka? Hori hira nia, Ha'u katak ti'an ka'ak, lia hotu-hotu mak Maromak mako'an sia nakerek nosi Ha'u, musti dadi. Hori uluk Bei Musa no mako'an seluk sia nakerek nela kedan lia nosi Ha'u iha Hakerek Moon. Iha Kananuk sia moos, noo hakerek nosi Ha'u."

⁴⁵ Dale hotu nunia, Yesus natutan tenik nodi hanorin malorek nebee sia natene tebe-tebes Hakerek Moon isin. ⁴⁶ Nia dale na'ak, "Maromak mako'an sia nakerek lia nosi Kristus mak Na'i Maromak nameno atu solok mai. Kristus musti netan susar oi-oik lai, foin mate. Mais, baa wainrua, Nia moris nikar. Sia nakerek kedan lia nia sia hotu-hotu. ⁴⁷ Oras ne'e, Ha'u klatan beran baa emi nebee emi hodi Manfatin Di'ak nia baa ema iha rai-rai, nahuu nosi Yerusalem ne'e. Katak baa sia ha'ak, ema mak nalo neon aat tan siakaan salan no fila baa Na'i Maromak, Na'i Maromak nanis kasu mohu siakaan salan hotu-hotu. ⁴⁸ Emi musti baa foo hatene ha'ak, Ha'u ketan susar, Ha'u kmate, hotu moris kikar ti'an. ⁴⁹ Ha'u moos atu solok Kmalar Lulik, mak Ha'ukaan Ama nameno kedan ti'an. Mais, emi musti hein iha Yerusalem ne'e lai, to'o simu hola beran nosi lale'an."✠

Yesus sa'e baa lale'an

(Markus 16:19-20; Kristus Klosan Lian 1:9-11)

⁵⁰ Baa loron ida, Yesus nodi Niakaan maktuir sia sai nosi kota. Kre'is leo Betania, Nia foti liman nodi dale natuun matak-malirin baa sia.✠

✠ **24:49** Yoel 2:28-29; Yohanis 14:16-17; Kristus Klosan Lian 1:4

✠ **24:50** Kristus Klosan Lian 1:9-11

⁵¹ Oras sei foo matak-malirin nunia, Nia moos ni'it aan sa'e baa lale'an. ⁵² Titu-naree nunia, sia hotu-hotu nakni'a nodi lo'u-sudur baa Nia. Nunia hotu, sia fila baa Yerusalem nodi neon boot lo-loos. ⁵³ Sura lora, sia naklibur iha Uma Hamulak Huun nodi tonu-naboot Na'i Maromak.

Ama Teofilus! Ha'uakaan lia nosi Yesus to'o ne'e dei.

Taba,
Lukas

Tetun Alkitab
Genesis and the New Testament in the Tetun Belu
language of Indonesia and East Timor
Kejadian dan Perjanjian Baru dalam bahasa Tetun
Belu. Genesis eo Novo Testamento em língua Tétum
Belu.

copyright © 2013 Unit Bahasa dan Budaya

Language: Tutun Belu (Tetun)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

66336204-8208-5358-97ab-2b85b8c3392e